

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
UURALI KEELTE ÕPPETOOL

Irina Kuldkepp

**UDMURDI KEELE VERBIREKTSIOONID.
UDMURDI RAHVUSEST ÜLIÕPILASTE
EESTI KEELE VERBIREKTSIOONI VIGADE ANALÜÜS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Ago Künnap

TARTU 2005

SISUKORD

Eessõna	4
1. Sissejuhatus	6
1.1. Rektsioonist	6
1.2. Veaanalüüsi tähtsusest	7
1.3. Udmurdi keelest	7
2. Rektsiooni mõistest	9
2.1. Eesti keele alases kirjanduses	9
2.1.1. Kokkuvõtvalt rektsiooni mõistest	9
2.1.2. Ajalooline ülevaade, selgitusi ja definitsioone eri autoritelt	11
2.1.3. Verbi laiendid	14
2.1.4. Valents	14
2.2. Udmurdi keele alases kirjanduses	15
2.2.1. Ajalooline ülevaade	15
2.2.2. Kokkuvõtvalt rektsiooni mõistest	16
2.2.3. Valents	18
2.2.4. Verbifraaside semantilised funktsioonid	19
2.2.5. Sõnade järjekord	20
3. Udmurdi keele verbirektsioonid	21
3.1. Verb kui põhisõna	21
3.2. Käänderektsioon	22
3.2.1. Akusatiiv	23
3.2.2. Ablatiiv	24
3.2.3. Allatiiv	25
3.2.4. Instrumentaal	26
3.2.5. Abessiiv	28
3.2.6. Adverbiaal	29
3.2.7. Inessiiv	30
3.2.8. Illatiiv	31

3.2.9. Elatiiv	32
3.2.10. Delatiiv	33
3.2.11 Prolatiiv	34
3.2.12 Terminatiiv	35
3.2.13. Latiiv	36
3.3. Kaassõnareksioon	36
3.3.1. Postpositsioon mittekäändelises vormis.	37
3.3.2. Postpositsioon käändelises vormis	40
3.3.2.1. Inessiivis	40
3.3.2.2. Illatiivis	43
3.3.2.3. Prolatiivis	48
3.3.2.4. Elatiivis	50
3.3.2.5. Delatiivis	53
3.3.2.6. Terminatiivis	58
3.3.2.7. Latiivis	61
4. Udmurdi rahvusest üliõpilaste eesti keele verbireksiooni vigade analüüs	63
4.1. S. P. Corderi veaanalüüsi alased seisukohad	63
4.2. Teiste autorite veaanalüüsi alased seisukohad	64
4.3. Näidete kogumine	65
4.4. Vigade identifitseerimine	66
4.5. Vigade kirjeldamine	67
4.6. Vigade seletamine ja hindamine	69
4.6.1. Käändereksioon	68
4.6.2. Kaassõnareksioon	71
4.6.3. Infiniitvormireksioon	71
5. Kokkuvõte	72
Kirjandus	75
Глагольное управление в удмуртском языке. Анализ ошибок студентов-удмуртов в глагольном управлении эстонского языка. Резюме.	78
Lisad	80

EESSÕNA

Käesolevas bakalaureusetöös käsitlen udmurdi keele verbirektsioone, nende uurimist ning udmurdi rahvusest üliõpilaste verbirektsioonivigu eesti keeles.

Bakalaureusetöö ülesanded:

1. vaadelda rektsiooni mõistet erinevate keelte grammatikate kontekstis;
2. käsitleda olemasolevaid uurimusi udmurdi keele verbirektsioonide kohta;
3. käsitleda ning süstematiseerida udmurdi keele uuritud verbirektsioone;
4. uurida udmurdi keele käsitlemata verbirektsioone postpositsioonidega delatiivi, terminatiivi ja latiivi käändevormis udmurdi ilukirjanduse põhjal;
5. analüüsida udmurdi rahvusest üliõpilaste eesti keele verbirektsioonide vigu;
6. teha kokkuvõtte kõigest eespool lotletust.

Töö koosneb viiest osast. Esimene ja teine osa on teoreetilised. Teoreetilistes osades on esitatud rektsiooni definitsioone ja rektsioonikäsitlusi udmurdi, eesti ja mõnede teiste keelte alases kirjanduses. Teoreetilise osa koostamises rektsioonide kohta olid suureks abiks P. N. Perevoštšikovi ja V. I. Alatõrevi grammatikad, A. Nurga magistritöö, S. Yliniemi-Liase seminaritöö ning eriti H. Rätsepa raamatus toodud andmed.

Kolmas osa käsitleb udmurdi keele verbirektsioone toetudes P. N. Perevoštšikovi artiklile verbiühenditest ning minu enda uuritud ilukirjanduslikule materjalile.

Neljandas osas on esitatud minu tulemused udmurdi rahvusest üliõpilaste eesti keele verbirektsiooni vigade analüüsist.

Kokkuvõttes tuuakse välja uurimuse olulisemad tulemused.

Töö lõppu on paigutatud lisadena tabelid ja graafikud, kust võib välja lugeda analüüsi tulemusi ja tendentse. Udmurdi keele käänete tabel eestikeelsete vastetega on võetud P. Alvre ja B. Zaguljajeva raamatust “Udmurdi ja eesti keele tekste” (vt. tabel 3). Samuti on lisadena antud erinevad verbirektsioonid lausetest, mis olid käsitletud kolmandas osas.

Venekeelsetele kirjandusallikatele viitamisel kasutatakse autori nime kirjutamiseks

vene-eesti transkriptsiooni. Udmurdikeelsed näited on esitatud nii nagu lähtekeeles, s. t. udmurdi kirjaviisis.

Küsimuse käsitus on praktilise väärtusega, sest mistahes võõrkeeles omandamisel nõuab omaette tähelepanu verbi kasutamine koos õiges vormis olevate laienditega. Nii näiteks on saksa keeleteadlased G. Helbig ja W. Schenkel (Helbig, Schenkel 1991: 11) tõdenud, et isegi keeleõpinguis edasijõudnud välismaalased eksivad saksa keele verbide valentsi ja distributsiooni vastu, kui nad ei arvesta piisavalt transitiivsuse ja intransitiivsuse traditsioonilisi mõisteid ning moodustavad valesid lauseid. (Nurk 1995.)

L. Keresztes on tabavalt kirjeldanud erinevusi inglise keele ja soome-ugri keelte õppimisel (Keresztes 1994: 128). Kui näiteks inglise keeles on võimalik algastmel vormistada grammatiliselt korrektseid lauseid sõnade põhivorme kasutades, näiteks *I like coffee* ja sama skeemi järgi *I like tea, milk, beer*, siis soome-ugri keeltes on vaja lause moodustamiseks tunda palju rohkem nii verbi kui noomeni fleksiooniga seotud reegleid (astmevaheldus jne.) ja samuti verbirektsiooni. (Nurk 1995.)

1. SISSEJUHATUS

1.1. Rektsioonist

Üldkeeleteaduslikult on rektsiooniga väga vähe tegeldud, sest rektsioon on eeskätt käändekeelte probleem. Seetõttu on üldkeeleteaduslikke teoseid oma seisukohtade kujundamisel olnud mul võimalik vähe kasutada. Üldkeeleteaduses ei ole rektsiooniprobleemid olnud kunagi keskses rollis. Lingvistikaterminoloogia sõnastikud mainivad mõistet lühidalt (Marouzeau 1960: 323; Ahmanova 1969: 486-487; Jartseva 1990: 537; Hasselblatt 1992: 179-180, 207-208). Rektsiooniprobleeme käsitlevad omast aspektist valentsiteooria ning sõltuvusgrammatika (Tesnière 1959; Helbig ja Schenkel alates 1969; Nikula 1986: 17, 19; Pajunen 1988). (Nurk 1995.)

Detailsel vaatlemisel näib rektsiooni teema ebaselge ja vaieldav olevat ning edasisi uuringuid nõudev. Uurimist vajavad küsimused:

- a) rektsiooni piirid;
- b) rektsiooni koht keelesüsteemis;
- c) miks erinevates keeltes on ka rektsioon erinev;
- d) rektsiooni ajalooline arengutee;
- e) mis vaatevinklist tuleb rektsiooni uurida: kas käändeliste vormide, verbi semantika või mõnest teisest seisukohast (Tšhaidze 1970: 172).

L. Hakulinen (1979: 522-525) kirjutab, et kogu uurali keelkonnale on omane kolmesuunaline kohakäänete süsteem, mille moodustavad **lokatiiv**, **separatiiv** ning **latiiv**. L. Hakulinen teeb mõned üldtuntud üldistused kohakäänete kasutamisest soome keeles võrreldes indoeuroopa keeltega.

1. Soome-ugri keeled kasutavad latiivi juhtudel, kus indoeuroopa keeled kasutavad lokatiivi. Latiiv on neil juhtudel tavaliselt seotud verbiga, mis märgib *jäämist* või *jätmist*, *ilmumist* (*tekkimist*) või selle *põhjustamist*, *mahtumist*, *nägemist* või *paistmist*, *kuulmist* või *kostumist*, *rääkimist* või *teatamist*.

sm Mihin toiset jäivät?

rts Var blev de andra?

sks Wo sind die anderen geblieben?

ee Kuhu teised jäid?

(udm Кытчы мукетъёс кылизы?)

2. Soome-ugri keeltes kasutatakse teatud juhtudel separatiivi, indoeuroopa keeltes kasutatakse lokatiivile vastavat konstruktsiooni. Separatiiv liitub verbiga, mis märgib *võtmist, ostmist, leidmist* või *leidumist, nägemist* või *paistmist, kuulumist* või *kostumist, rääkimist*.

sm Sormus löytyi lattialta.

sks Man hat den Ring auf dem Fussboden gefunden.

ee Sõrmus leiti põrandalt.

(Yliniemi-Liias 2000: 5)

(udm Зундэсез выж вылысь шедьтӱзы.)

1.2. Veaanalüüsi tähtsusest

Veaanalüüsi definitsiooniks võib olla see, et veaanalüüs on **protseduur**, mida kasutavad nii uurijad kui ka õppijad. See sisaldab endas keeleõppija **näidete kogumist, vigade leidmist, vigade klassifitseerimist** nende motiivide järgi ja nende **tõsisuse hindamist**. (Ellis 1995.)

Et vigu vältida, on vaja analüüsida, miks nad tekivad. Sellega tegelebki veaanalüüs.

Veaanalüüs on väga tähtis, et mõista teise keele omandamise protsessi ning aru saada keele õppimise psühholoogiast. Arvatakse, et teise keele omandamist mõjutab väga keeleõppija esimene keel. Keeleõppija esimene keel mõjutab mitte ainult hääldamist, vaid ka teise keele sõnavara ja grammatikat. (Tšerednikova 2000: 3.)

1.3. Udmurdi keelest

Udmurdi keel koos sürjakomi ja permikomi keelega kuulub soome-ugri (resp. uurali) keelkonna permi harusse. Sõna morfoloogilise struktuuri eripära seisukohast on udmurdi

keel aglutinatiivne, flektiivsuse elementidega. (Kelmakov 2000: 5.)

V. K. Kelmakovi (Kelmakov 2000: 5-8) järgi kaasaegses udmurdi keeles on 3 murret:

1. põhjamurre;
2. lõunamurre;
3. bessermaani murre.

Udmurdi kirjakeel tekkis rohkem kui kaks sajandit tagasi. 1775. a. ilmus udmurdi keele grammatika, mille autor oli Kaasani peapiiskop Venjamin Putsek-Grigorovitš; 1851. a. ilmus Tallinnas saksakeelne udmurdi keele grammatika, mille autor oli F. J. Wiedemann.

2002. a. rahvaloenduse järgi elab 460 582 udmurdi rahvusest inimest Udmurdi Vabariigis, mis on 29,3% vabariigi rahvastikust (Minnac). Vabariik loodi 4. novembril 1920. aastal. Eestis elab 241 udmurdi rahvusest inimest (Statistikaamet).

2. REKTSIOONI MÕISTEST

2.1. Eesti keele alases kirjanduses

Kuna udmurdi keele grammatikas kasutatakse venekeelset ning rahvusvahelist terminoloogiat, kasutasin seda eesti keelde tõlkides eesti keeles vastuvõetavaid rahvusvahelisi mõisteid. Vigade analüüsi osas puudutan ka eesti keele verbirektsioone, seepärast annan edaspidi lühida ülevaate ka eesti keele rektsioonidest ning püüan selles töös osas esitada kõik kasutatud terminite seletused.

2.1.1. Kokkuvõtvalt rektsiooni mõistest

Rektsioon, kokkukuuluvad sõnad, moodustavad mõtteterviku, hoiavad sündmustikku koos ja viivad seda edasi. Näiteks teksti lugedes, kui sõnad ei sobi kokku, peab lugeja otsima seost mujalt, tervikust on raskem aru saada.

Rektsiooni mõiste võib paigutada keele süsteemis kokkuvõtvalt nii:

Lause moodustajate grammatilised seosed:

1. rinnastus ehk koordinatsioon
2. alustus ehk subordinatsioon
3. predikatsioon

Alistus ehk subordinatsioon:

1. ühildumine ehk kongruents
2. sõltumine ehk rektsioon

Sõltumine ehk rektsioon (kaks all-liigitust):

1. käänderektsioon	1. verbirektsioon
2. kaassõnarektsioon	2. substantiivirektsioon
3. infiniitvormirektsioon	3. adjektiivirektsioon

2.1.2 Ajalooline ülevaade, selgitusi ja definitsioone eri autoritelt

Eesti keeleteaduse ajaloos on rektsiooniprobleemidega tegeldud suhteliselt vähe. Kõige põhjalikumalt on eesti rektsioone uurinud H. Rätsep. Eesti keelemehed on olnud võrdlemisi üksmeelsel seisukohal selles, mis on rektsioon. Eesti keele alase kirjanduse põhjal on välja toodud rektsiooni ajalooline ülevaade ning selgitusi ja definitsioone eri autoritelt.

J. Aavik (Aavik 1936: 538): “Rektsiooniks nimetatakse seda, millist käänat või kaassõnalist väljendit mingi sõna nõuab.”

E. Muuk, M. Tedre (Muuk, Tedre 1940: 97): “... ka sõnast endast võib oleneda juurdekuuluva sõna muude ... Säärast muutelist olenevust teatud sõnast nimetatakse rektsiooniks.”

A. Kask jt. (Kask jt. 1952: 11): “Sõltumise (rektsiooni) puhul on küll laiendi vorm tingitud põhisõnast, kuid laiend ja põhisõna ei ole samas vormis.”

N. Rimmel jt. (Rimmel jt. 1961: 146): “Grammatiline seos on kahesugune: ühildumine e. kongruents ja sõltumine e. rektsioon ... Sõltumiseks nimetatakse laiendi käände olenevust põhisõna tähendusest.”

K. Mihkla (Mihkla 1964: 11): “Sõltumiseks e. rektsiooniks nimetatakse selliste sõnade alistavat seost, millest alistav sõna nõuab sõltuva sõna asetamist teatavas käändevormi või selle tarvitamist vastava kaassõna abil.”

J. Valgma, N. Rimmel (Valgma, Rimmel 1968: 144): “Sõltumine e. rektsioon on selline seos, mille puhul laiendi vorm sõltub põhisõna tähendusest. Verbide juurde kuuluvad käändsõnad esinevad kindlas vormis ... Rektsioon võib esineda ka käändsõnade puhul.”

E. Väari (Väari 1972: 90-91): “Grammatiline seos on kahesugune: ühildumus e. kongruents ja sõltumus e. rektsioon ... Sõltumus e. rektsioon on laiendi käände olenevus põhisõnast.” (Rätsep 1978: 62)

K. Mihkla jt. (Mihkla jt. 1974: 15-16): “Sõltumus ehk rektsioon on seesugune sõnade alistusseos, kus laiendsõna käände- või pöördevorm või temaga seoses olev kaassõna oleneb põhisõna leksikaalsest tähendusest. ... rektsiooni puhul on suures

ülekaalus need sõnühendid, kus põhisonaks on pöördsona ...” Sageli esinevad rektsiooni korral põhisonadena ka nimisõnad, harvemini aga omadus-, arv- ja määrsõnad. Lühidalt nimetatakse, missugustes käänetes laiendsõnad esinevad, põhjalikumalt peatutakse *da-* ja *ma-*tegevusnimelistel laienditel.

K. Mihkla, A. Valmis (Mihkla, Valmis 1979: 10-11): “Sõltumus ehk rektsioon on selline alistuseseos, mille puhul laiendsõna käände- või pöördvorm või temaga seoses olev kaassõna oleneb põhisona leksikaalsest tähendusest.” Põhisonadena võivad oma laienditega rektsiooniseoses olla:

- 1) kõige sagedamini **pöördsonad**, nt. *teeskled väsimust, kiindusime looduse ilusse;*
- 2) **nimisõnad**, nt. *linna minek, kokkupõrked vastastega;*
- 3) **omadussõnad**, nt. *inimestest tühi, endale kindel;*
- 4) **põhiarvud**, nt. *kaks kalurit, neli salgast;*
- 5) **asesõnad**, nt. *keegi kuulajaist, midagi iseäralikku;*
- 6) **määrsõnad**, nt. *ootusest ärevil, õlle pooleli õieli.*

Rektsiooniseose puhul võivad esineda kahesugused laiendid:

- 1) **obligatoorsed**,
- 2) **fakultatiivsed**.

Rektsiooniseosega sõnade ühendis võib obligatoorsete rektsiooniliste laienditena tarvitada ühtede verbide puhul ainult üht käänet, nt *oleneb asjaoludest*, teiste pöördsonade korral aga kaht käänet, nt. *eelistas teatrit kinole*. Mihkla ja Valmis on püüdnud kuigivõrd grupeerida ja üldistada teatud käändes laiendeid käänete kaupa.

M. Erelt (Erelt 1986: 9-10): “Alistusseose puhul tingib üks moodustaja teise moodustaja grammatilise vormi või kuulumise mingisse substitutsiooniklassi. Moodustajat, mis täidab **alistaja** funktsiooni, nimetatakse **põhjaks**, moodustajaid, mis täidavad **alistuja** funktsiooni – **laiendiks**. Alistumise liigid on ühildumine ehk kongruents ning sõltumine ehk rektsioon ... Rektsioon on põhja grammatilisest vormist olenematu alistus. Olenevalt sellest, mis laadi laiendi vormi põhi tingib, võib rektsiooniseose jagada viide liiki:

- 1) **käänderektsioon**, nt. *austab vanemaid;*
- 2) **kaassõnarektsioon**, nt. *vastutab tagajärgede eest;*

- 3) **infinitiivrektsioon**, nt. *proovib laulda*;
- 4) **lauserektsioon**, nt. *räägib, et elu on ilus*;
- 5) **substitutsiooniklassirektsioon**, nt. *seinal rippusid mõõgad*, kus põhi (*rippuma*) tingib oma leksikaalse tähenduse tõttu laiendi (*seinal*) kuulumise asukohta väljendavate vormide substitutsiooniklassi.”

Põhja ja laiendi seose tiheduse järgi liigitatakse rektsioonilised laiendid seotud ja vabadeks laienditeks. Seotud laiendid on nii sisult kui ka vormilt otseselt tingitud põhja tähendusest (*laps nutab; kohtusin sõbraga*). Vaba laiendi tingitus põhjast on minimaalne – laiend, nt. kohalaiend võib esineda tähenduslikult väga erinevate põhjadega (*olin toas; vestlesin toas sõbraga; näitasin talle toas raamatuid*). (Nurk 1995.)

M. Ehala (Ehala 1997: 225-226): Grammatilise seose liike on kolm: **rinnastus, alistus** ja **predikatsioon**. **Ühildumine** ja **sõltumine** on alistuse alaliigid. Kui põhisõna tähendus määrab laiendi vormi, siis on tegemist sõltumisega. Sõltumine valitseb sageli öeldisverbi ja tema laiendite vahel. Nii näiteks tingib tegusõna *lahkuma* tähendus laiendi seestütleva käände (*lahkus linnast*), tegusõna *saabuma* aga sisseütleva käände (*saabus külasse*). Mõnikord on raske näha tegusõna tähenduses mingit tahku, mis laiendi vormi tingib. Näiteks *hoolima* tingib seestütleva käände (*hoolib raamatustest*), kuigi tähenduslikku põhjendust sellele ei ole. Ka sellisel juhul on tegu sõltumisega. Seestütleva käände tingimine on lihtsalt selle tegusõna eripära, tema leksikaalne omadus.

Rektsioon on grammatiline seos, mille puhul tegusõna leksikaalne tähendus määrab laiendi vormi. (Yliniemi-Liias 2000: 9)

Kui skitseerida nende rektsioonimõistete selgituste põhjal mõningaid olulisemaid seiku, siis oleks pilt järgmine:

- rektsioon e. sõltumine e. sõltumus on üks grammatilise seose liike;
- rektsioon on üks alistava seose liike;
- rektsiooniseoses on kaks komponenti: põhisõna (Ereltil põhi) ja laiend ehk teiste nimetustega – alistav sõna ja sõltuv sõna;
- põhisõna nõuab ehk tingib laiendi vormi, käänet, käändevormi või kaassõna tarvitust; laiendi vorm, käänne oleneb ehk sõltub põhisõnast;

- laiendi vorm sõltub põhisõna tähendusest. (Rätsep 1978: 62.)

2.1.3 Verbi laiendid

Verbi laiendid võivad oma esinemislaadilt olla kahesugused. Üks osa verbilaiendeid on lauses kohustuslikud, ilma nendeta ei saa verb lauses esineda. Need on **obligatoorsed** laiendid.

Teine osa laiendeid on küll oma vormi poolest tingitud, kuid nende esinemine lauses teatud verbide korral pole sugugi kohustuslik. Need laiendid võivad antud verbi puhul lauses esineda, ent võivad ka puududa. Lause ei muutu nende ärajätmisel ebagrammatiliseks. Sellised laiendid on **fakultatiivsed** laiendid.

2.1.4. Valents

H. Rätsep (Rätsep 1978: 65-67) lähtub prantslase L. Tesnière'i teosest "Struktuuralse süntaksi elemendid" (1959) ning toob välja kõige tähtsamad seisukohad valentsi käsitluses. Teooria rajaneb struktuuriliselt ja sisuliselt kõige olulisemate lauseelementide eristamisel.

Struktuuralsüntaksis tähtsamaid rolle mängivad **verb**, **aktandid** ehk **tegurid** ning **sirkonstandid**, hiljem lisandub Tesnière'il veel muidki komponente.

- **Sirkonstandid** väljendavad aja, koha, viisi jm. asjaolusid, tingimusi, milles leiab aset protsess. Sirkonstantide ülesandeid täiendavad kas adverbid või adverbidega ekvivalentsed sõnad ja sõnade rühmad. Sirkonstandid alluvad alati verbile.
- **Aktandid** väljendavad olendeid või esemeid, mis võtavad protsessist osa kas aktiivsemalt või passivsemalt, lihtsalt statistidena. Nii näiteks lauses *Arno annab oma raamatu Jürile* on aktantideks peale *Arno* ka *raamat* ja *Jüri*, kuigi nad ise otseselt ei tegutse. Aktandid alluvad vahetult verbile ja on substantiivid või substantiivide ekvivalendid. Aktandid erinevad üksteisest loomu ja funktsiooni poolest. Ühel verbil võib olla kõige rohkem kolm erinevat aktanti. Kõik verbid ei nõua sama arvu aktante, isegi üks ja sama verb ei nõua alati samu arvu aktante.

Aktantide arv, mida antud verb saab regeerida, moodustab verbi **valentsi**. Valentsi mõistest lähtuvalt nimetatakse aktantideta verbe nullvalentseks, ühe aktandiga verbe ühevalentseks, kahe aktandiga verbe kahevalentseks ja kolme aktandiga verbe kolmevalentseks.

Ehala kirjutab (Ehala 1997: 231), et keeleteaduses kutsutakse tegusõna omadust endaga laiendeid siduda tegusõna (verbi) **valentsiks**. Valents sõltub tegusõna tähendusest. Ehala toob näiteid **ühevalentsetest** tegusõnadest, mis nõuavad, et lauses oleks üks laiend, mis tähistab tegijat (alust), näiteks verbid *magama*, *käima* ja *kukkuma*. **Kahevalentsed** tegusõnad eeldavad, et tegevusse oleks haaratud kaks osalist: tegija ja see, kellele või millele tegevus on suunatud. Sellesse liiki kuuluvad tegusõnad, nagu *armastama*, *lööma* ja *ehitama*. Need tegusõnad nõuavad lause kaht laiendit – alust ja sihitist. **Kolmevalentsed** tegusõnad on sellised, mille tegevus eeldab kolmeosalist: tegijat, objekti ja vastuvõtjat või kohta. Kolmevalentsete tegusõnade klassi kuuluvad näiteks *kinkima*, *andma* ja *asetama*. Nende tegusõnade moodustajad lausetes täidavad tegija ja objekt aluse ja sihitise rolle, vastuvõtja või koht on väljendatud määrusega: *Peeter kinkis Enele lille. Ene pani lille vaasi.* (Yliniemi-Liias 2000: 13.)

2.2. Udmurdi keele alases kirjanduses

2.2.1. Ajalooline ülevaade

Süntaks e. lauseõpetus on kõige vähem uuritud ala udmurdi keeleteaduses. Lauseõpetuse seadustega ei tegeldud teaduslikult ja põhjalikult kuni XX sajandi 30-ndate aastateni. (Nikolajeva 2003: 3.) Udmurdi keele teoreetilises ja ajaloolises uurimuses kasutavad udmurdi lingvistid suurel määral vene lingvistide mõtteid; täielikult on vastu võetud ka grammatiline teooria, mis oli välja töötatud veel vana-kreeka filosoofide ja aleksandria grammatikute poolt. Selles on udmurdi keeleteaduse mõnede eraldi osade nõrkus, mis viimastel aastatel aina esile tuleb. (Kelmakov 2000: 58.)

Esimest korda mainitakse alistsuseost lauses **F. J. Wiedemanni** grammatikas (1851: 277-279), kus tavalise sidesõnaga põimlause e. hüpotaksi kõrval käsitletakse nn.

lühendatud põimlauset, mis on saadud verbist tuletatud noomenitest või gerundiumist (Šutov 1999: 4). Esimene udmurdi keele süntaksi küsimustele pühendatud töö kuulub **K. M. Bauševile**: „Синтаксический строй вотской речи и генезис частиц союзного порядка“ (1929) (Šutov 1999: 15). Kuid mõni aasta varasem **A. Klemmi** uurimus on udmurdi keele süntaksi jaoks ka väga hinnaline töö: „A mellérendelő és alárendelő viszony kifezésé az északi osztják és votják nyelvben“ (1911-1912) (Šutov 1999: 13).

Hiljem on udmurdi lauseõpetusega hakanud rohkem tegelema, ja on ilmunud mitmete autorite uurimused: **I. V. Jakovlevi** „Удмурт кылрадъян“ 1931, **D. F. Fokos-Fuchsi** „Die Verbaladverbien der permischen Sprachen“ (1958), **V. I. Alatõrevi** „Грамматика современного удмуртского языка“ (1969), **G. A. Ušakovi** „Сложноподчинённой предложениос но соослэн синонимьёссы“ (1977), **P. N. Perevoštšikovi** „Глагольные словосочетания“ (1980), **V. M. Vahruševi** „Субстантивные словосочетания“ (1980), **N. N. Timerhanova** „Сложноподчинённые предложения с придаточными времени в русском и удмуртском языках“ (1998) ning mõned teised tööd.

2.2.2. Kokkuvõtvalt rektsiooni mõistest

Udmurdi keele grammatikas (GSUJ 1970: 6-8) käsitletakse verbirektsioone lauseõpetuses sõnaühendite alal. **Sõnaühend** (*словосочетание*) on kahe või rohkema sõna mittepredikatiivne seos, sõnad on ühendatud tähenduslikult ja grammatiliselt. Aluse ja öeldise seos on predikatiivne, seega ei ole see sõnaühend. Igas sõnaühendis üks sõna on tähenduslikult juhtiv, ülejäänud sõnad sõltuvad juhtivast sõnast **otseselt** (*непосредственно*) või **kaudselt** (*опосредствованно*), näiteks sõnaühendis *толон нюлэскын капканэн кутэм кион* „eile metsas lõksu püütud hunt“ juhtivaks sõnaks on *кион*, temast sõltub otseselt kesksõna *кутэм*, sõnad *капканэн*, *нюлэскын* ja *толон* sõltuvad otseselt sõnast *кутэм* ning kaudselt sõnast *кион*.

1. **Noomeni** (*именные*) sõnaühendites juhtivaks sõnaks on noomen (substantiiv, pronoomen, adjektiiv, numeraal): *кутэм кион* „püütud hunt“;
2. **adverbide** (*наречные*) sõnaühendites juhtivaks sõnaks on adverb: *туж уно* „väga

palju“;

3. **verbide** (*глагольные*) sõnaühendites juhtivaks sõnaks on verb, sõltuvateks sõnadeks on:
 - a) **substantiivid** kõikides obliikvakäänetes postpositsioonidega ja ilma postpositsioonideta: *школае ветлүз* „käis koolis“;
 - b) **pronoomenid**: *котъмае адзыны* „kõike nägema“;
 - c) **numeraalid**: *даслы люкыны* „kümneks jagama“;
 - d) **gerundiumid**: *чошатскыса ужало* „töötavad võidu“;
 - e) **infinitiivid**: *дышетскыны кошкыз* „läks õppima“;
 - f) **adverbid**: *тупен-тупен вераны* „põhjalikult rääkima“.

Struktuurilis-tähendusliku tunnuse järgi võib liigitada sõnaühendeid:

1. **mittevabadeks** (*несвободные*), neid tuleb käsitleda kui üht lauseliiget: *сием потыны* „süüa tahtma“;
2. **vabadeks** (*свободные*), neid saab jagada koostiosadeks:
 - **lihtsõnaühendid** (*простые*) koosnevad tavaliselt kahest lauseliikmest: *городысь кошкыны* „linnast ära minema“;
 - **liitsõnaühendid** (*сложные*) koosnevad kolmest ja enamast lauseliikmest: *дунэн бастэм горд кышет* „ostetud punane rätik“.

Lause moodustajate grammatilised seosed:

1. **rinnastusseos** (*сочинительная связь*): *чылкыт, паськыт урам* (Т. Архипов I) „puhas lai tänav“;
2. **alistusseos** (*подчинительная связь*):
 - a) **ühildumine** (*согласование*), noomeni sõnaühendites, kus alistuv sõna on obliikvakäände vormis määritleva afiksiga: *тон лыктүд* „sa tulid“, *ми лытүмы* „me tulime“, *соос лыктүзы* „nad tulid“;
 - b) **parataks** (*примыкание*), kõikides (noomeni, adverbide ja verbide) sõnaühendites: *кузьым сётыны* „kingitust andma“;
 - c) **sõltumine** (*управление*), verbide sõnaühendites, noomeni sõnaühenditest ainult seal, kus regeerivaks sõnaks on verbist tuletatud substantiiv: *школае ветлүз* „käis koolis“, *футболэн шудон* „jalgpallimäng“;

d) **isafeet** (*изафет*): *мынам перое вань* „mul on sulg“ (GSUJ 1970: 8-9, 16).

Sõltumine e. rektsioon on selline alistusseos, mille puhul põhisõna leksikaal-grammatiline tähendus nõuab alistujal vastavat obliikvakäände vormi (GSUJ 1970: 8).

Alistaja (*управляющее слово*) rollis võivad esineda verbid, gerundiumid, partitsiibid, verbidest tuletatud substantiivid (Konjuhova, Jašina 1991: 7), adjektiivid ja adverbid (GSUJ 1970: 8).

Alistujaks (*зависимое слово*) võib olla substantiiv, pronoomen või ükskõik milline substantiviseerunud sõna (GSUJ 1970: 8).

Rektsioon võib olla:

- **ilma postpositsioonita** (*непосредственное/беспредложное/прямое*) (Ahmanova 1969: 65, 264, 486): *школае ветліз* „käis koolis“;
- **postpositsiooniga** (*посредственное/предложное*) (Ahmanova 1969: 342, 487), (*опосредствованное*): *уж сярысь сюлмаськыны* „muretsema töö pärast“ (GSUJ 1970: 9).

E. Winkler (Winkler 2001: 73) kirjeldab subordinatsiooni e. alistuse mõistet, jagades alistuvad struktuurid kolme rühma:

- a) isikuline verbivorm alistava sidesõnaga resp. relatiivpronoomeniga;
- b) isikuline verbivorm ilma alistava sidesõnata resp. relatiivpronoomenita;
- c) umbisikuline verbivorm ilma sidesõnata.

2.2.3. Valents

Sama autor (Winkler 2001: 55-56) kirjutab ka valentsi mõistest. Udmurdi keele korral tuleb siin esile tuua kaks väga produktiivset sufiksit:

- a) sufiks **-(и)ськы (-скы)** on refleksiivsete verbide tunnus, millega varustatuna transitiivsed verbid kaotavad ühe laiendi: *дышетскыны* „õppima“ – *дышетыны* „õpetama“, *дүйсяськыны* „ennast riidesse panema“ – *дүйяны* „kedagi riidesse panema“ jne. Vene keele struktuuri järgides võib kasutada niimoodi tuletatud verbe 3. isikus impersonaali nüansiga: *Та бусы табере тракторен гыриське* „Seda põldu küntakse nüüd traktoriga“;

- b) sufiks **-ты (-tü)** on kausatiivsete verbide tunnus, millega varustatuna transitiivsed ja intransitiivsed verbid saavad ühe laiendi juurde: *мон гожтэт гожтүйсько* „ma kirjutan kirja“ – *мон сое гожтэт гожтытүйсько* „ma lasen tal kirjutada kirja“

2.2.4. Verbifraaside semantilised funktsioonid

V. I. Alatõrevi grammatikast (GSUJ 1970: 17) selgub, et sõltuvalt alistuja vormist ja alistaja leksikaal-semantilisest tähendusest täidavad verbifraasid järgmiseid semantilisi funktsioone:

1. **objektilised** (*объектные*):

- a) verbifraasid, kus sõltuv noomen on subjekti-objekti käändes (nominatiiv, akusatiiv, genitiiv, ablatiiv, abessiiv, adverbiaal, instrumentaal (Gordejeva 2001: 21): *гожтэт басьтыны* „kirja saama“, *вынлы гожтыны* „nooremale vennale kirjutama“, *уксётэк кыльыны* „ilma rahata jääma“;
- b) verbifraasid, kus laiendiks on noomen mõnede postpositsioonidega: *уж сярысь вераськыны* „tööst rääkima“, *шунды шоры учкыны* „päikese poole vaatama“;

2. **adverbiaalsed** (*обстоятельственные*):

- a) verbifraasid, kus sõltuv noomen on kohakäändes postpositsiooniga või ilma postpositsioonita (inessiiv, illatiiv, elatiiv, delatiiv, prolatiiv, terminatiiv, latiiv (Gordejeva 2001: 21): *школае мыныны* „kooli minema“, *гуртлань кошкыны* „küla suunas ära minema“;
- b) mõned üksikud verbifraasid, kus sõltuv noomen on instrumentaali või adverbiaali käändes: *кузё синмын учкыны* „peremehe silmaga vaatama“, *тöлья мыныны* „tuulega kaasa minema“;

3. **objektilis-adverbiaalsed** (*объектно-обстоятельственные*):

- a) verbifraasid, kus põhisõna on intransitiivne verb, laiend on noomen akusatiivis, mis märgib mõõtu, ruumi või aega: *нюлэсэз ортчыны* „metsa läbima“;
- b) verbifraasid, kus põhisõna on intransitiivne verb, laiend on noomen postpositsiooniga **чош** „koos“: *войскоосын чош кошкыны* „koos sõjaväega lahkuma“. (GSUJ 1970: 17-21.)

2.2.5. Sõnade järjekord

Suhteliselt vaba sõnade järjekord on verbirektsiooniga verbifraasidel (GSUJ 1970: 17).

Otsesihitis e. **otsene objekt** (*прямое дополнение*) võib olla lauses erinevates kohtades, kuid kõige sagedamini asuda peasõna ees: *монэ тii тодмалоды* „küll te mind ära tunnete“ (Bulõtšov 1947: 59).

Kaudsihitisel e. **kaudsel objektil** (*косвенное дополнение*) ei ole lauses oma kindlat kohta. Kaudsihitis on alati vormistatud (on varustatud käändeafiksiga): *Трос аръёс батракын улiз Васька солдат Ванька дорын* „Palju aastaid elas Vaska sõdur sulasena Vanka juures“ (Bulõtšov 1947: 65).

Inversioon (*инверсия*) e. ebatavaline sõnade järjestus lauses, samuti ka **loogiline rõhk** (*логическое ударение*) tõstab esile ühe või teise sõna tähtsust. Tihti loogilise rõhu all olev sõna seisab lauses esimesel kohal: *Ваньээ тыронме тыныд мон тыро* „Kõik võlad ma maksan sulle ära“ (Bulõtšov 1947: 77-78).

3. UDMURDI KEELE VERBIREKTSIOONID

Udmurdi keeles on väga levinud ja produktiivne sõnaühendite tüüp, kus peasõna rollis on verbid erinevates vormides. Need on verbide sõnaühendid. Verbide sõnaühendite sõltuvaks osaks võivad olla substantiivid kõikides käänetes (v.a. nominatiiv ja genitiiv) ilma postpositsioonita või koos postpositsiooniga, substantiveeritud nimed, numeraalid, pronoomenid, gerundiumid, infinitiivid ning adverbid. (Perevoštšikov 1980: 38.)

3.1. Verb kui põhisõna

Udmurdi keele grammatika (GSUJ 1962: 188-239) annab verbidest järgmise ülevaate.

Verb on kõneliik. Verb väljendab tegevust või seisundit. Udmurdi keele verbidel on:

- **pöördelised** (*спрягаемые*) vormid, verbid muutuvad tegumoes, ajas, isikus ja arvus, moodustades pöördkondi (I ja II);
- **mittepöördelised** (*неспрягаемые*) vormid: infinitiiv, partitsiip, gerundium (v.a. gerundiumid lõppudega **-кы** ja **-тозь**).

Leksikaalsete tähenduste poolest jagatakse verbid kaheks rühmaks:

1. **transitiivsed** (*переходные*) verbid väljendavad otse objektile suunatud tegevust, objekt on akusatiivi vormis: *Та гожтэтэз ыстоно* „See kiri on vaja ära saata“;
2. **intransitiivsed** (*непереходные*) verbid väljendavad tegevust, mis ei ole suunatud objektile: *Пинальёс школаын дышетско* „Lapsed õpivad koolis“. (GSUJ 1962: 188.)

Udmurdi keele verbid muutuvad kolmes isikuvormis **ainsuses** ja **mitmuses**: *мон лыдзисько* „ma loen“, *соос лыдзо* „nemad loevad“.

Eraldi rühmaks on verbid, millel ei ole isikuvorme, need on **impersonaalsed** (*безличные*) verbid:

- a) afiksiga **-но**: *гожтоно* „on vaja kirjutada“
- b) 3. isiku ainsuse vormis: *зоре* „sajab vihma“. (GSUJ 1962: 193-195.)

Verbid võivad muutuda kolmes **tegumoes** (**indikatiivis**, **imperatiivis** ja **konditsionaalis**) ja kolmes **põhajas** (I ja II minevikus, olevikus ja tulevikus) **jaatavas** ja **eitavas** kõneliigis: *Уд тодма* (indikatiiv, olevik, eitus) *ни тонэ, яратоно музейем!* („Молот“) „Sind ei tunne ma ära, armas maa!“ (GSUJ 1962: 196-212).

Oluline roll keeles on **abiverbidel** (*вспомогательные глаголы*): *луыны* „olema“, *вал* „oli“, *карыны* „tegema“, *кутскыны* „alustama“, *потыны* „tahtma“, (*тодэ*) *вайыны* “(meelde) tuletama“ jne., eitavatel abiverbidel *уг, уд, өй* jne.: *Андан макем кыда, сокем юнгес дүэ* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Mida enam terast karastatakse, seda tugevamaks ta muutub“ (GSUJ 1962: 213-216).

Sõltuvalt verbisufiksist verbiga väljendatud tegevus võib olla:

- **ühekordne** (*однократное*) ja **mitmekordne** (*многократное*): *лякыны – лякыдыны* „liimima – mitu korda liimima“;
- **lõpetatud** (*завершённое*) ja **mittelõpetatud** (*незавершённое*): *шонтыны – шондны* „korra lehvitada – lehvitada“;
- **pika** (*длительное*) ja **lühikese** (*недлительное*) kestusega: *шуланы – шултыны* „vilistama – korra vilistama“ (GSUJ 1962: 219-224).

Udmurdi keeles on neli **kõneviisi** e. **moodust** (*залог*):

1. **indikatiiv** (*действительный*): *дышетиз* „õpetas“;
2. **refleksiiv** (*возвратный*): *дйсяськыны* „riietuma“;
3. **passiiv** (*страдательный*): *межаос гырисько* „etakse vagusid“;
4. **kausatiiv**, mis omakorda jaguneb kaheks – kohustavaks ja mittekohustavaks (*понудительный, непонудительный*): *ужатыны – ужаны* „tööle panema – töötama“. (GSUJ 1962: 219-228.)

3.2. Käändereksioon

Selle osa esitan toetudes P. N. Perevoštšikovi uurimistöole, mis on esitatud artiklis „Глагольные словосочетания“ (Perevoštšikov 1980) raamatus „Словосочетания в удмуртском языке“. Uurimistöö on väga põhjalik ning näideterohke, kuid nagu kirjutab R. I. Jašina (Jašina 1980: 26) on sellel ka mõningaid puudusi. R. I. Jašina seletab

puuduseid sellega, et uurimistööd ei ole viidud lõpuni ning udmurdi keele süntaks ei ole põhjalikult läbi uuritud. Materjalide esitus ei ole süsteevne, esineb kordamist ja mõningaid ekslikke järeldusi.

Käsitlen järgnevalt verbide sõnaühendite sõltuvat osa, mis on käändelises vormis ilma postpositsioonita. Püüan neid esitada käänete kaupa. Joonisin alla tekstilõikude tähised (laiendi afiksiv, verb, moodustajate semantilised funktsioonid jne.) loomaks süsteemsust verbifraaside kirjeldamisel.

3.2.1. Akusatiiv

Laiendi afiksiv: Ø (puudub) – „vormistamata akusatiiv“: *скал кыскыны* „lehma lüpsma“;

-эз (-ез), -э (-е), -ыз, -ты – „vormistatud akusatiiv“ kasutatakse:

a) kui objekt tähistab inimest (amet, sugulane, nimi), asustatud punkti, asutust jne.:

Егит анай капчияк лулзиз но пиззэ сюлэм бордаз зыгыртійз (В. Садовников, Кошкизы но өз берытске: 144) „Noor ema ohkas kergestunult ja surus oma poja südame juurde“;

b) kui verb väljendab lõplikku tegevust, inimese sisetunnete peegeldust ning igasuguseid protsesse: *ваньбурез согыны* „varandust maasse kaevama“, *пересьёсыз жаляны* „vanainimesi haletsema“;

c) kui verb nõuab alati „vormistatud akusatiivi“, nagu verb *яратыны* „armastama“: *ужез яратыны* „tööd armastama“ (Kondratjeva 2001: 64-65).

Lühidalt öeldes, „vormistatud akusatiiv“ kasutatakse tavaliselt konkreetse objekti määratlemisel või kavatsusega esile tõsta objekti konkreetsust: *кионзэ адзыны* „hunti nägema“, *мешокъёсты жутъяны* „kotte tõstma“, *Кимиез отъяны* „Kimit kutsuma“ (Perevoštšikov 1980: 38-39).

Verb: kõik transitiivsed ja intransitiivsed, isikulised ja umbisikulised vormid: *гожтэт лыдзыны* „kirja lugema“ (Perevoštšikov 1980: 38).

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. Verbid tähendusega „luua midagi“; kasutatakse tavaliselt „vormistamata

- akusatiiviga“: *нянь пыжыны* „leiba küpsetama“ (vrd. *нянэз пыжыны* konkreetse objekti tähendusega). Afiks võib muutuda possessiivsufiksit kasutades: *пöзьме ыштй* „ma kaotas kinda“. Selles rühmas on ka verbid, mis täheldavad füüsilist tegevust, mille tulemusena midagi hävitakse (kaotakse) (Perevoštšikov 1980: 39-40).
2. Mõned määramata tähendusega transitiivsed verbid; märgivad taju, äratundmist, kõneprotsessi; sõltuv osa märgib taju, äratundmise jne. objekte *башняэз адзыны* „torni nägema“. Mõned verbid väljendavad tunnet, suhtumist isikusse või asjasse: *дышетйсез гажаны* „õpetajat austama“ (Perevoštšikov 1980: 40).
3. Väike rühm verbe, kus verb tähistab liikumist ja substantiiv ruumi, mille kaudu liigutakse: *шурез выжыны* „jõge ületama“ (Perevoštšikov 1980: 40). Mõnikord need verbid tähistavad tegevust või seisundit ja substantiiv akusatiivis – tegevuse või seisundi aega, regeerivaks põhisõnaks võivad olla ka üksikud intransitiivsed verbid: *ар дышетскыны* „aasta õppima“ (Perevoštšikov 1980: 40-41). Mõõtu, ruumi ja aega määrates võib koos substantiiviga kasutada vastavat numeraali või pronoomenit *быдэс* „terve“: *быдэс нунал ужамы* „töötasime terve päeva“ (Perevoštšikov 1980: 41).

Sõnaühendi sõltuvaks osaks võivad olla ka pronoomenid. Sellised sõnaühendid väljendavad objektseid suhteid (füüsilises tegevuses osalev objekt) ning määramata mõisteid (Perevoštšikov 1980: 41).

P. N. Perevoštšikov tuleb oma uurimuses järeldusele, et objektseid suhteid väljendavad konstruktsioonid on udmurdi keeles kõige levinumad: tegevuse suunatus otse objektile, regeerivaks peasõnaks on transitiivne verb (1. ja 2. rühm).

3.2.2. Ablatiiv

Laiendi afiks: -лэсь: *Капка доры бөрдыса кылид тон картэдлэсь* (В. Ширококов, Бадзым сюрес) „Väravate juurde jäid sa mehest nuttes maha“.

Verb: pöördelistes ja mittepöördelistes vormides (Perevoštšikov 1980: 42).

Verbide semantiline rühm: siia kuuluvad ainult mõned üksikud verbid, nt. *палэнскыны* „eralduma“, *ватскыны* „peituma“, *кыльыны* „maha jääma“,

мозмытыны „vabastama“, *басьтыны* „võtma, ostma“, *кышканы* „kartma“, *юаны* „küsima“, *курыны* „paluma, küsima“ (Perevoštšikov 1980: 41).

Moodustajate semantilised funktsioonid: sellised sõnaühendid väljendavad kaudoobjektilisi suhteid, verb neis tähistab:

- a) tegevust, mille käigus midagi võetakse ära, alistuja on isik või asi, kellelt midagi ära võetakse: *кылид картэдлэсь* „jäid sa mehest maha“ (Perevoštšikov 1980: 43);
- b) tegevust, mille käigus midagi luuakse, alistuja on aine, millest midagi luuakse, mida töödeldakse: *Колхозын али со кирпичёслэсь кык вал гидьёс лэсьтэмын ни* (В. Ширококов, Бадзым сюрес) „Kolhoosis on nüüd nendest telliskividest juba kaks talli tehtud“ (Perevoštšikov 1980: 43). Verbil on kaks obligatoorset laindit: akusatiivis ja ablatiivis: *луолэсь кутэмнянь пöразы* „liivast tegid (nad) kooki“ (Perevoštšikov 1980: 43).

Sõnade järjekord: verb on tavaliselt konstruktsiooni lõpus.

3.2.3. Allatiiv

Need sõnaühendid on sama levinud kui sõnaühendid, kus alistuv osa on akusatiivis, aga transitiivsete verbide semantiline ring on allatiiviga sõnaühenditel kitsam kui akusatiiviga sõnaühenditel. Samas allatiiv alistub tunduvalt sagedamini intransitiivsetele verbidele. (Perevoštšikov 1980: 44.)

Laiendi afiks: -лы: *врачды гожтйз* „kirjutas arstile“.

Verbid: enamik intransitiivseid verbe nõuab, et alistuv noomen oleks kindlasti allatiivis: *дышетйсьды оскыны* „õpetajat uskuma“.

Moodustajate semantilised funktsioonid: kaudoobjektilised suhted, kus regeeriv põhisõna väljendab sisemisi tegevusi (mõtteid, tundeid, elamusi jne.), mis on suunatud subjektile või objektile (või asjastunud tegevusele), mis on väljendatud substantiiviga allatiivis (Perevoštšikov 1980: 45).

Obligatoorsed laiendid:

1. Suur rühm, kus regeeriv põhisõna on kahevalentne e. alistab üheaegselt kahte laiendit: akusatiivis – konkreetne objekt, allatiivis – obligatoorne objekt, millele on

suunatud tegevus, mis on väljendatud transitiiivse verbiga: *сузэрды гожтэт ыстыны* „õele kirja kirjutama“. Samas rühmas on ka verbifraasid, kus verb tähendab sõnumi või kõne protsessi, substantiiv akusatiivis kõne alust ja allatiivis isikut, kellele on sõnum suunatud: *эшды шуным кыл вераны* „sõbrale sooja sõna ütlemas“. (Perevoštšikov 1980: 46.)

2. Eraldi rühm, kus regeerivale sõnale alistub üheaegselt kaks ja rohkem komponenti, kus üks on allatiivis ja teised instrumentaalis või mõnes teises käändes: *Луд капка усьтйсь пинальёсды кырымен пазя азворттйсь векчи уксё* (М. Лямин, Шудбур понна) „Põllu väravaid avavatele lastele viskab külaline peoga peenikest raha“. Sellistes sõnaühendites väljendab verb tegevust ja alistuja on:

- a) isik, kellele on suunatud tegevus, konkreetne objekt ja tegevuse vahend;
- b) isik, kelle huvides toimub tegevus, tegevuse aeg;
- c) seisund, seisundi subjekt, seisundi aeg;
- d) tegevuse põhjus;
- e) sisemise tegevuse subjekt või objekt. (Perevoštšikov 1980: 47-48.)

Antonüümsed vasted: Sellistele sõnaühenditele, kus alistuv sõna on allatiivis, on antonüümseteks vasteteks sõnaühendid, kus alistuja on ablatiivis: *колхозды машина вузаны* „kolhoosile masinat müüma“ и *колхоздэсь машина басьтыны* „kolhoosilt masinat ostma“ (Perevoštšikov 1980: 48).

3.2.4. Instrumentaal

Väga levinud sõnaühendid.

Laiendi afiksid: **-эн (-ен)**, **-ын**: *пуртэн вандыны* „noaga lõikama“, *венен вурыны* „nõelaga õmblema“, *кыын шонаны* „käega vehkima“, *машинаосын ужаны* „masinatega töötama“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. Objektsed suhted, kus alistaja tähendab:

- a) tegevust, aga alistuja tegevuse vahendit: *Пуртыысь шыдэз тусьтыен уд омыръя* (vanasõna) „Potist suppi taldrikuga ei tõsta“. Sellised sõnaühendid on

instrumentaaliga verbifraasidest kõige levinumad;

- b) liikumist, aga alistuja liikumise vahendit: *Толалтэ уробоен уг ветло* (vanasõna) „Talvel vankriga ei sõideta“;
- c) tegevust, aga alistuja objekti, mis on seotud selle tegevusega: *Туала гуртъясын пересьёс но кутэн уг ветло ни* „Kaasaegsetes külades isegi vanainimesed ei käi enam viiskudega“;
- d) tegevust kui täitmist või katmist, aga alistuja objekti, mis täidetakse või kaetakse. Regeeriv põhisõna on tihti **-мын**-partitsiibis: *корка калыкен тырмемын* „maja on rahvast täis“;
- e) tegevust, aga alistuja tegevuses osalevat subjekti või objekti: *Корка пыре ке, Рудик нимо пичи пиеныз шудэ, мусояське* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Kui tuleb koju, mängib, nunnutab väikest possi nimega Rudik“. Selliseid näiteid võib kohata kõige sagedamini. (Perevoštšikov 1980: 48-50.)

2. Adverbiaalsed suhted:

- a) atributiiv-adverbiaalsed suhted, kus verb märgib tegevust, substantiiv tegevuse viisi: *Агния Фёдоровна сыче амалэн но опыт лэсьтэ ини* (М. Лямин, Сюлэм өте) „Agnija Fjodorovna teeb juba ka sellisel viisil katseid“. Sellised alistuvad noomenid instrumentaalkäandes nagu *радэн-радэн* „ridadena-ridadena“, *люкен-люкен* „hunnikutena-hunnikutena“, *уллёен-уллёен* „parvedena-parvedena“ on juba adverbideks ülemineku piiril;
- b) temporaal-adverbiaalseid suhteid väljendavates verbifraasides alistaja väljendab tegevust, alistuja tegevuse aega. Laienditeks võivad olla vaid mõned sõnad, nt. *уй* „öö“, *нунал* „päev“, *куазь* „ilm“, *дыр* „aeg“: *Жожтйськытэк, зуритэк уен-нуналэн ужало* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Ilma solvumata, häält tõstmata nad töötavad nii päeval kui öösel“;
- c) suhteliselt palju on levinud kausaal-adverbiaalseid suhteid väljendavad verbifraasid. Põhisõna väljendab tegevust, laiend tegevuse põhjust. Laiendiks on tavaliselt verbist tuletatud substantiiv instrumentaalkäandes: *Ыбылэмен номыр но кылыны но адзыны уг луы* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Tulistamise tõttu pole midagi kuulda ega näha“. (Perevoštšikov 1980: 48-51.)

3. Kaudsed tähendused: *Океанэн ке чошатйсько, солэн пумыз-йылыз вань, мурдалаез но тодмо* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Kui ma ookeaniga võrdlen, siis tal on lõpp ja algus, sügavus on ka teada“ (Perevoštšikov 1980: 49).
- Sõnade järjekord: põhisõna on fraasi lõpus. Erandiks võivad olla verbifraasid, kus on vaja verbi tähendust esile tõsta: *яратэ чылкыт яратонэн, сюлмысьтыз потйсь яратонэн* „armastab puhta armastusena, südamest tuleva armastusena“ (Perevoštšikov 1980: 52).

3.2.5. Abessiiv

Need verbifraasid ei ole väga levinud.

Laiendi afiks: -тэк: *пыдкүттэк бызьылыса* „joostes ilma jalatsiteta“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. Objektsed suhted, kus põhisõna väljendab tegevust või seisundit, alistuv noomen subjekti või objekti, ilma milleta tegevus toimub: *Пыдкүттэк кезьыт вуэти бызьылыса, пинальёс кымало но висьыны кутско* («Советской Удмуртия») „Joostes ilma jalatsiteta külmas vees, lapsed külmetavad ja jäävad haigeks“. Antud juhul objektsetele suhetele lisanduvad atributiiv-adverbiaalsed suhted: *ilma milleta joostes ja kuidas joostes* (Perevoštšikov 1980: 53).

Antonüümsed vasted: selliste verbifraaside antonüümid on verbifraasid, kus alistuja on instrumentaalkäändes: *Галятэк улыны* „Galjata elama“ — *Галяен улыны* „Galjaga elama“ (Perevoštšikov 1980: 53).

2. Atributiiv-adverbiaalsed suhted, kus alistaja märgib tegevust, alistuja väljendab kaudset tähendust ja märgib tegevuse iseloomu: *Кин, вылды, мылкыдтэк кылзэ тылобурдо чирдэмез, тудву өрлэсь жильыртэмзэ* (В. Широбоков, Мынам республикае) „Kes see ilma naudinguta kuulab lindude laulu, kevadise oja vulinat“ (Perevoštšikov 1980: 53-54).

Sünonüümsed vasted: mõned verbiühendid võivad kõnes asendada sünonüümsete konstruktsioonidega, kus alistuva noomeni asemel on -тэк-partitsiip: *Шунды шуныттэк лысву каньылля куасьме* „Ilma päkesesoojata kaste kuivab

aeglaselt“ – *Шунды шунтытэк, лысву каньылля куасьме* „Ilma et päike soojendaks, kaste kuivab aeglaselt“ (Perevoštšikov 1980: 54).

3.2.6. Adverbiaal

Laiendi afiks: -я, -ья: *вудя келяны* „saatma vett mööda“, *ужамья дуньяло* „hinnatakse töö järgi“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. Objektsed suhted:

a) verb tähistab otsest või kaudset tegevust, mis toimub või ei toimu vastavalt alistuja poolt tähistatule: *дүйскүтэзья уг даньяло* „riiete pärast ei austata“. Laiend väljendab subjekti kui eeskuju tegevuseks ning allikat, mille järgi saadakse teada tegevusest: *переписья тодйзы* „rahvaloenduse järgi saadi teada“;

b) verb tähistab subjektide või objektide vastavust, alistuja vastavuse tunnust: *туссыя кельшо* „sarnanevad välimuse poolest“.

Juhul, kui laiendiks on -м-partitsiibist tuletatud substantiiv, lisanduvad objektsetele suhetele atributiiv-adverbiaalsed suhted: *лобемезья тодмало* „tuntakse lennu järgi“; verbifraasile võib esitada kaks küsimust: *мая?* „mille järgi?“, *кызьбы?* „kuidas?“ (Perevoštšikov 1980: 55);

2. temporaal-adverbiaalsed suhted: -м-partitsiibist tuletatud substantiiv väljendab tegevust, verb samaaegselt toimuvat tegevust: *Уй-нунал кошкемья катьяськыны өдьяй, каллен пыдйылам но султй* (К. Митрей, Гурт тусэз воштоньн) „Päevade-ööde möödudes hakkasin terveks saama, tasapisi tõusin jalule“ (Perevoštšikov 1980: 56);

3. lokaal-adverbiaalsed suhted: põhisõna tähistab liikumist, alistuv sõna kohta või liikumise suunda. Sellistes verbifraasides osalevad vaid mõned üksikud substantiivid, nagu *шурья* „mööda jõge“, *вудя* „vett mööda“: *Выль корам шелепъёс олокытчы кошко вудя* («Кизили») „Äsja raiutud laastud ujuvad mööda vett ei tea kuhu“ (Perevoštšikov 1980: 56).

Sünonüümsed vasted: Verbifraasid, mis väljendavad kahte üheaegselt toimuvat

tegevust ning kus laiend on adverbialkäändes, on grammatiliselt sünonüümsed sõnaühendid: (*зичы*) *калгонъяз шедем* „rebane jäi nuuskides (raudu)“ — *калгыкуз шедем* (-ку-partitsiip) / *калгон дыръяз шедем* / *калгон сямен шедем* / *калгон куспын шедем* (postpositsiooniga substantiiv) (Perevoštšikov 1980: 56).

3.2.7. Inessiiv

Laiendi afiks: -ын: *шурын пыласькыны* „jões suplema“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus laiend väljendab:

- a) objekti või kohta, mille piires toimub verbiga märgitud tegevus: *шурын пыласькыны* „jões suplema“. Sellised verbifraasid on kõnes üsna levinud;
- b) objekti, millel toimub verbiga märgitud tegevus või seisund: *Та пужымын, ул вылысьтыз ул вылаз пуаса, коньы шудылэ* (И. Дядюков, Быръем произведениос) „Selle männi otsas mängib orav, hüpates oksalt oksale“. Selliseid verbifraase kasutatakse kõnes harvemini;
- c) asutust, kollektiivi, rühma jne., kus toimub verbiga märgitud tegevus: *Дышетскем со Карлыганьсь учительской семинариын* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Та õppivat Karlõgani õpetajate seminaris“;
- d) ametit või kohustust ning verb väljendab ametiga või kohustusega seotud tegevust: *Такъян кенаклэн кузпалыз дас укмысэти арзэ уни дышетӱсьын ужа* («Советской Удмуртия») „Tädi Takjani mees töötab õpetajana juba üheksateistkümnendat aastat“;

2. kaudsed tähendused: *Адямиос но воштӱськызы, выль улон лэсьтонын кыдазы* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Ka inimesed muutusid, karastusid uue elu loomisega“. Selliseid verbifraase võib kohata kõnes väga harva. (Perevoštšikov 1980: 59.)

Sõnade järjekord: verb on fraasi lõpus (Perevoštšikov 1980: 60).

3.2.8. Illatiiv

Need on kõnes väga levinud verbifraasid.

Laiendi afiks: -э (-е), mitmuses -ы: *гуртэ бертүүсько* „tulen koju (maale)“, *тэлэ пыриз* „läks metsa“, *лудьёсы поттылоно* „on vaja põldudele viia“. Ainult sõna *корка* „maja“ kasutatakse ilma afiksita ning sõnale *куа* „püstkoda“ ja voršudi-suguvõsa nimest tuletatud asustatud punktide nimetustele lisatakse illatiivi käändes afiks -ла: *корка пырыны* „majja minema“, *куала ватскыны* „püstkotta peituma“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus noomen tähendab:

- a) kohta, objekti, mille sisse on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *тэлэ пыриз* „läks metsa“;
- b) kohta, objekti, mille peale on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Марна кенак жогак султүз ни йыраз кышет керттүз* (М. Лямин, Шудбур понна I) „Tädi Marfa tõusis ruttu püsti ja pani rätiku pähe“. Sellised verbifraasid on tuletatud verbifraasidest, mis on kirjeldatud rühmas (a) ning neid kohtab harvemini;
- c) ametit või kohustust: *Ма тон таче бадзым начальнике вуид-а?* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Kas sa said juba nii suureks ülemuseks?“;
- d) verbiga väljendatud tegevuse aega: *Сютэм арын, гужем, пось тӧло нуналэ, Малмыжын тылпу жутскиз* (М. Петров, Вуж Мултан) „Näljaaastal, suvel, palaval tuulisel päeval tekkis Malmõžis tulekahju“. Nagu selles näites on näha, tegevuse aega võib väljendada ka noomeniga inessiivkäändes: *сютэм арын, гужем жутскиз* „näljaaastal, suvel tekkis“;

2. kaudsed tähendused: *историе пырыны* „ajalukku jääma“ (Perevoštšikov 1980: 60).

Püsiühendid: *умме усьыны* „magama jääma“ (Perevoštšikov 1980: 63).

Obligatoorsed laiendid: Koos noomeniga illatiivkäändes võib obligatoorse alistujana esineda sama noomen elatiivis: *Посёлок сокем бадзым өвӧл, нылкышноос пӧлын пельысь пеле сипыртэм жогак вӧлске* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Alevik ei ole väga suur, kuulujutud levivad naiste seas kõrvast kõrva ruttu“ (Perevoštšikov 1980: 63).

3.2.9. Elatiiv

Selliseid verbiühendeid kohtab palju.

Laiendi afiks: **-ысь**: *нюлэскысь потыны* „metsast välja tulema“. Ainult mõnedel **а**-, **о**-tüvelistel ja illatiivis **-ла**-tüvelistel nimisõnadel on elatiivi lõpuks **-сь**: *коркась* „majast“, *куалась* „püstkojast“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus noomen tähistab:

- a) objekti või kohta, mille seest lähtub verbiga väljendatud tegevus: *нюлэскысь потыны* „metsast tulema“;
- b) objekti või kohta, mille pealt lähtub verbiga väljendatud tegevus: *Огез но мукетыз учкизы Огаши шоры, нош со чагыр азыкышет пумзэ жутйз но ымнырысьтыз пöсямзэ маялтйз* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Nii üks kui teine vaatasid Ogaši poole, aga tema tõstis helesinise põlle otsa ja pühkis oma näolt higi“;
- c) kohta, kust lähtub verbiga väljendatud tegevus, taju allikas. Põhisõnana on emotsionaalset ja füsioloogilist seisundit väljendavad verbid: *тодыны* „teadma, teada saama“, *лыдзыны* „lugema“, *шедьтыны* „leidma“, *кылыны* „kuulma“ jne.: *Ваньзэ сое тй шедьтоды та книгаысь* (М. Лямин, Уж бордын шумпотон) „Kõike seda te leiate sellest raamatust“ (Perevoštšikov 1980: 64).

Obligatoorsed laiendid: Koos noomeniga elatiivis võib obligatoorse alistujana esineda sama noomen illatiivis. Sellised verbiühendid väljendavad lokaal-adverbiaalseid suhteid või temporaal-adverbiaalseid suhteid: *Нуналысь нуналз будйз чынет, жутскиз станцилэн юртэз* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Jaamahoone tõusis, tamm kerkis iga päevaga“ (Perevoštšikov 1980: 65).

Suhteliselt suure levikuga on verbifraasid, kus alistujaks on substantiveerunud **-м**-partitsiip: *Нуназе пал гинэ огдырлы зоремысь дугдэ но жытлань выльысь жальгетыны кутске* (С. Шихарев, Пилемъес сэрттүсько) „Alles keskpäeva paiku vihm lakkab mõneks ajaks ja õhtul sajab uuesti nagu oavarrest“ (Perevoštšikov 1980: 65).

Püsiühendid: *зоремысь дугдэ* „lakkab sadamast“, *быземысь дугдүйз* „ta peatus“, *висемысь дугдооз* „saab terveks“ (Perevoštšikov 1980: 65).

2. objektised suhted, kus alistuja tähistab verbiga väljendatud tegevuse (tootmise) materjali, toorainet: *кирничъёсысь лэсьтэмын* „tehtud telliskividest“ (Perevoštšikov 1980: 66).

Sünonüümsed vasted: elatiivis oleva noomeniga verbifraasidele on sünonüümseteks vasteteks ablatiivis oleva noomeniga verbifraasid: *Колхозын али со кирничъёсысь / кирничъёслэсь кык вал гидъёс лэсьтэмын ини* (elatiiv/ablatiiv) „Kolhoosis on praegu neist telliskividest kaks talli juba tehtud“ (Perevoštšikov 1980: 66).

3.2.10. Delatiiv

Laia levikuga verbifraasid.

Laiendi afiks: **-ысен**: *арамысен нумиськизы* „kohtusid kasesalus“; ainult mõnedel **а-**, **ла-**tüvelistel nimisõnadel on delatiivi lõpuks **-сен**, **-ласен**: *коркасен* „majast“, *Можгаласен* „Možgast“.

Moodustajate semantiline funktsioon: adverbiaalsed suhted, kus noomen tähistab:

- a) verbiga väljendatud tegevuse lähtekohta: *Камай Антонлэн юртэз Бадзым урамысен Вэль ураме тубон проулканы сылэ* (М. Петров, Вуж Мултан) „Kamai Antoni maja seisab Suure tänava ja Uue tänava ülemineku vahepeal“;
- b) verbiga väljendatud tegevuse lähteaega: *Чукнаысен жытозь тыршо та тылобурдоос, лобало, кырзало, векчи нумыръёсты бичало* (УдНИИ ekspeditsiooni materjalidest) „Hommikust õhtuni need linnud asjatavad, lendavad, laulavad, nokivad väikseid ussikesi“;
- c) kohta, kus toimub verbiga väljendatud tegevus: *Кылем тулыс Мултан базарысен Аныкысь Дроздов Яшка солы быдэс кырым лемлет пряникъёс сётүйз* (М. Петров, Вуж Мултан) „Möödunud kevadel Multani turu peal andis Drozdov Jaška Anõkist talle terve peotäie roosat värvi präänikuid“ (Perevoštšikov 1980: 67-68).

Sünonüümsed vasted: afiksi **-ысен** võib tihti asendada **-ысь-**afiks: *Адямилэн*

чылкыт улэмез корказысеныз / корказысьтыз ик адзиське „Inimese puhast elamist on näha juba ukšelävelt / ukšeläve järgi“; substantiividel on erinevates käänetes tähenduslikud nüansid: *корказысеныз* „ukšelävelt“ – *корказысьтыз* „ukšeläve järgi“. Sellised verbifraasid on lokaal-adverbiaalse semantilise funktsiooniga (Perevoštšikov 1980: 67).

Obligatoorsed laiendid: koos noomeniga delatiivis võib obligatoorse alistujana esineda noomen illatiivis: *Бадзым урамысен Вэль ураме тубон* „Minek Suurelt tänavalt Uuele tänavale“, või terminatiivis: *чукнаысен жытозь тыршо* „püüavad hommikust õhtuni“ (Perevoštšikov 1980: 68).

3.2.11. Prolatiiv

Laiendi afiksid: -этү (-етү), -тү: *гуртэттй ортче* „läheb mööda küla“, *азбареттй бызьылйзы* „(nad) jooksid mööda hoovi“, *вэльвьлттй мыныны* „mööda uudismaad minema“.

Verb: nii pöördelised kui mittepöördelised vormid.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus noomen tähistab:

a) objekti või kohta, mida mööda toimub verbiga väljendatud liikumine: *Гурт но азьло интыяз ик сылэ, шур но ялан одйг өртйз бызе* (Г. Красильников, Төлсяська) „Ka küla seisab endises kohas, ka jõgi voolab vana sängi mööda“.

Sünonüümsed vasted: prolatiivis oleva noomeniga verbifraasidele on sünonüümseteks vasteteks verbifraasid, kus noomen esineb postpositsiooniga *кузя* „mööda“: *ульчаесттй / ульча кузя вამышья* „kõnnib mööda tänavat“;

b) objekti või kohta, läbi mille toimub verbiga väljendatud liikumine: *Вань нутэтъесттй нельтэ* „Puhub läbi kõigi pragude“.

Sünonüümsed vasted: prolatiivis oleva noomeniga verbifraasidele on sünonüümseteks vasteteks verbifraasid, kus noomen esineb postpositsiooniga *пырттй* „läbi“: *вань нутэтъесттй / нутэтъес пырттй нельтэ* „Puhub läbi kõigi pragude“;

2. objektised suhted, kus alistajateks on verbid *кутыны* „võtma, püüdma“, *возьыны* „hoidma“, *кыскыны* „tõmbama, venitama“, *валтыны* „juhtima“: ***Пияш нылашез китӱз кутӱз*** „Poiss võttis tüdrukul käest kinni“ (Perevoštšikov 1980: 69-70).

Obligatoorsed laiendid: koos noomeniga prolatiivis esineb obligatoorse alistujana noomen akusatiivis: ***Педор Анна шӧртчи Мишаез китӱз кутӱз*** («Кизили») „Anna Fjodorovna püüdis nobeda Miša käest kinni“.

Sünonüümsed vasted: sellistele konstruktsioonidele on sünonüümselt lähedased fraasid, kus noomen on akusatiivis: ***китӱз кутӱз*** (prolatiiv) „püüdis käest kinni“ – tegevuse kaudne objekt, ***кизэ кутӱз*** (akusatiiv) „püüdis kätt“ – tegevuse otsene objekt (Perevoštšikov 1980: 70-71).

Sõnade järjekord: verb on fraasi lõpus, laiendid võivad seista vahetult enne verbi, kuid nende vahel võivad seista ka teised sõnad (Perevoštšikov 1980: 70-71).

3.2.12. Terminatiiv

Laiendi afiks: **-озь (-ёзь)**: ***школаозь мыно*** „lähen koolini“, ***апрелёзь дышетскозы*** „õpivad aprillikuuni“.

Moodustajate semantiline funktsioon: adverbiaalsed suhted, kus noomen tähistab:

- a) verbiga väljendatud tegevuse ruumilist piiri: ***Гужем со кузь дӑрем вылаз жилет дӱся, кускерттон чукъёсыз музозь ошкылэмын*** (М. Петров, Вуж Мултан) „Suvel paneb ta pika särgi peale vesti, mille vöö otsad ripuvad maani“;
- b) verbiga väljendatud tegevuse ajalist piiri: ***Выль становой уйшорозь нукиз, урядникъёслэсь протокольёссэс лыдзыса*** (М. Петров, Вуж Мултан) „Uus jaamaülem istus poole ööni urjadnikute protokolle lugedes“;
- c) seisundit, milleni isik, olend või ese verbiga väljendatud tegevuse või liikumise tulemusena jõuab: ***Чукнаысен жытозь ужало отын геологъёс*** (Барков но Половинкин, Физической география) „Nommikust õhtuni töötavad seal geoloogid“ (Perevoštšikov 1980: 72-73).

Obligatoorsed laiendid: koos noomeniga terminatiivis esineb obligatoorse alistujana noomen delatiivis: ***Гуртысен гуртозь садо сюрес кыстӱське***

(«Кизили») „Külast külani jookseb puiestee“.

Sõnade järjekord: 1. kohal – sõna delatiivis, 2. kohal – sõna terminatiivis, 3. kohal – teised sõnad või verb, 4. kohal – verb või teised sõnad.

3.2.13. Latiiv

Selliseid verbifraase kohtub väga harva.

Laiendi afiks: -**лань**: **шурдань лобизы** „lendasid jõe suunas“.

Moodustajate semantiline funktsioon: adverbiaalsed suhted, kus noomen tähistab:

a) kohta või punkti, mille suunas toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine:

Коля адзе, кызьы луд зазегъёс, куспазы лабыртыса, туж улй лобо лымишордань («Дась лу!») „Kolja näeb, kuidas metsikud haned kluugutavad omavahel ja lendavad väga madalalt lõunasse“;

b) aega, mille poole toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **жытлань бабыльскизы** „õhtu poole tõmbusid nad krussi“. (Perevoštšikov 1980: 74.)

Sünonüümsed vasted: latiivis oleva noomeniga verbifraasidele on sünonüümseteks vasteteks verbifraasid, kus noomen esineb postpositsiooniga *пала* „suunas“: **лобо лымишордань** „lendavad lõunasse“ ja **лобо лымишор пала** „lendavad lõuna suunas“. Postpositsiooniga verbifraasid on kõnes rohkem levinud. (Perevoštšikov 1980: 74.)

3.3. Kaassõnarektsioon

Selle osa nagu osa esitan jälle toetudes P. N. Perevoštšikovi uurimistööle (Perevoštšikov 1980). Käsitlen algul verbifraaside sõltuvat osa, kus postpositsioon e. kaassõna on mittekäändelises (3.3.1.), ning seejärel käändelises vormis (3.3.2.). Allajoonimise põhjus ja viis on sama, mis eespool (3.2.). Udmurdi keeles on enam kui 200 postpositsiooni (Kelmakov 2000: 33), minu töös on esil ainult kõige levinumad neist.

3.3.1. Postpositioon mittekäändelises vormis

Postpositioonid: *кузя* „mööda, piki“, *вамен* „üle“, *дырья* „ajal“, *чоже (чожелы)* „jooksul“, *сэрен (йырин)* „pärast, tõttu“, *пумит (пумитэ)* „vastu“, *понна* „jaoks“, *сярысь* „kohta“, *быдэ* „iga“, *чош* „koos“.

Moodustajate semantilised funktsioonid: igasugused adverbiaalsed suhted, mõnedel kaudoobjektilised ja objektilis-adverbiaalsed suhted (Perevoštšikov 1980: 75).

Sünonüümsed vasted: postpositioon *сярысь* on postpositioonile *понна* täielikuks sünonüümiks: *Соня понна / сярысь сюлмаське* „hooldab Sonja eest“ (Perevoštšikov 1980: 80).

Кузя. Laiend märgib objekti (kohta), mida mööda toimub verbiga väljendatud liikumine: *Улля кенак кулон тулыс Буграш Педор ву кузя нюлэс келяны бадзым подряд басьтүз* (М. Петров, Вуж Мулган) „Kevadel, mil suri tädi Ulla, Bugraš Pedor võttis ette metsa parvetamise“ (Perevoštšikov 1980: 75).

Вамен. Laiend märgib kohta, üle mille toimub verbiga väljendatud liikumine: *Запык өс янак вамен вamyштэм бере, со (Пылька Сандыр) гур вылысьтыз капчиен тэтчыса васькиз* (Г. Медведев I) „Niipea kui Zapõk üle ukسلäve astus, hüppas tema (Põlka Sandõr) ahju pealt maha“ (Perevoštšikov 1980: 76).

Дырья. Laiend märgib verbiga väljendatud tegevuse toimumise aega: *Ужан дырья уг тяпайто* (vanasõna) „Töö ajal ei venitata“ (Perevoštšikov 1980: 76).

Чоже, чожелы. Laiend märgib ajalõiku, mille jooksul toimub verbiga väljendatud tegevus. Kasutatakse vaid temporaalverbidega: «Ударник» *колхозлэн бусыюсаз дас вить ар чоже ужа ни трактористка Наталья Павловна Герасимова* (М. Лямин, Сюлэм өте) „Kolhoosi “Udarnik“ põldudel töötab juba viisteist aastat traktorist Natalja Pavlovna Gerassimova“, *Табере солэн нимыз даурьёс чожелы артполклэн списоказ пыртэмын* (М. Лямин, Ож сюрес) „Nüüd on tema nimi igaveseks jäädvustatud suurtükiväe polgu nimekirja“ (Perevoštšikov 1980: 76-77).

Азьло. Laiend märgib juhtumit või ilmingut, enne mida juhtus verbiga väljendatud tegevus. Sellistes verbiühendites on substantiiv -лэсь-afiksiga (ablatiivis): *Микол кумзэ озьы серекьялляз вал Петыр солдатэ мынэмезлэсь азьло* (М. Лямин I)

„Ristiisa Mikol tegi Nikolai kulul niimoodi nalja enne teenistusse minekut“ (Perevoštšikov 1980: 77).

Сэрен, йырин. Laiend märgib verbiga väljendatud tegevuse põhjust või allikast. Postpositsioonid on omavahel täielikud sünonüümid. Sellised konstruktsioonid tõstavad eriti esile kausaal-adverbiaalseid suhteid. Sellistes verbiühendites on substantiiv **-эн (-ен)** või **-ын**-afiksiga (instrumentaalis): *Ольга Васильевнаен пумиськыса кема вераськеменыз сэрен, пересь Марина уно малпаськиз но мырдэм-мырдэм тодаз вайиз, кытчы но мар понна потэмзэ* («Удмурт коммуна») „Peale Olga Vassiljevnaaga pikalt kestnud jutuajamist mõtles vana Marina kaua ja vaevu tuletas meelde, kuhu ja mille järele ta läks“, *Висеменыз йырин Главатских Миша вить нунал өз ветлы школае* («Удмуртиысь комсомолец») „Haiguse tõttu ei käinud Glavatskih Miša viis päeva koolis“. Ilma tähenduse muutuseta võib sama verbifraas esineda ka postpositsioonideta *сэрен, йырин*. (Perevoštšikov 1980: 77.)

Быдэ korral on substantiiv **-лы**-afiksiga (allatiivis). Laiend tähistab:

- a) verbiga väljendatud tegevuse korduvust. Alistujateks on sel juhul ajalõikude nimetused: *минут* „minut“, *час* „tund“, *жыт* „õhtu“, *нунал* „päev“, *арня* „nädal“, *толэзь* „kuu“, *ар* „aasta“ jne.: *Отчы жытлы быдэ егитъёс люкасько* (М. Лямин I) „Sinna kogunevad igal õhtul noorukid“;
- b) verbiga väljendatud tegevuse toimumist igauhe jaoks: *адямилы быдэ пуктыны (лэсьтыны)* „iga inimese jaoks panema (tegema)“;
- c) korduvat tegevust, mille ajal toimub verbiga väljendatud tegevus: *Школаысь бертэмезлы быдэ тетрадьёссэ возматъя* (В. Смирнов, Яратон ворме) „Iga kord koolist koju tulles näitab ta vihikuid“ (Perevoštšikov 1980: 77-78).

Пумит, пумитэ. Postpositsiooniga *пумит* verbiühendites on substantiiv on **-лы**-afiksiga (allatiivis), postpositsiooniga *пумитэ* korral on substantiiv algvormis. Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus substantiiv postpositsiooniga *пумит* märgib objekti või kohta, vastu mida toimub verbiga väljendatud tegevus: *тöллы пумит мыныны* „vastu tuult minema“;
2. objektilised suhted, kus laiend märgib subjekti või kaudset mõistet, mille vastu

toimub verbiga väljendatud tegevus: *Катерина кышкам, Пугачды пумит бадзым войско ыстэм* (М. Петров, Вуж Мултан) „Katarina ehmus ja saatis Pugatšovi vastu suure sõjaväe“, *Андан борддор кадь султйз снаряд тыл тушмон пумитэ* (М. Лямин, Ож сюрес) „Nagu terasest sein tõusis kahurituli vaenlase vastu“.

Sünonüümsed vasted: postpositsioonid on omavahel täielikud sünonüümid: *тушмон пумитэ / тушмонды пумит султыны* „tõusma vaenlase vastu“. (Perevoštšikov 1980: 79.)

Понна. Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. Adverbiaalsed suhted, kus laiend tähistab:

- a) verbiga väljendatud tegevuse eesmärki: *Великие Луки городэз мозмытон понна, зырдыт ожъёс мыно* („Кизили“) „Velikije Luki linna vabastamise pärast käisid eriti julmad lahingud“. Harva võivad aga esineda verbiühendid, kus alistujaks on verbi infinitiiv: *Самовар пуктыны понна, вулы мынйз но туклячиеныз пумисъкиз* (П. Чайников, Удмурт литературной хрестоматия) „Et samovari üles panna, läks ta vee järele ja kohtas uut sugulast;
- b) tingimust, mida tajutakse kui verbiga väljendatud tegevuse põhjust: *Отын адямиос шулдыръясыкызы, Кудрин Харитонлэн гуртаз вуэмез понна* (Г. Красильников, Төлсяська) „Seal pidutsesid inimesed Kudrin Haritoni kojutuleku puhul“.

2. Objektilised suhted, kus laiend märgib sisemise tegevuse objekti. Sellistes verbiühendites osalevad vaid mõned üksikud verbid, nt. *сюлмаськыны* „hoolitsema, muretsema“, *куректыны* „nukrutsema“, *шумпотыны* „rõõmustama“: *Мумытэк но бубытэк кылем пичи Соня понна пересь анай туж трос сюлмаське* („Родной кыл“) „Emme-issita jäänud väikese Sonja eest hoolitseb vanaema väga“.

Сярысь. Selle postpositsiooniga verbifraasid tähistavad objektilisi suhteid, kus laiend märgib taju, tunnete ja rääkimise objekti. Põhisõnadeks on verbid, nagu *малпаны* „mõtlema“, *тодыны* „teadma“, *кылыны* „kuulma“, *сюлмаськыны* „hoolitsema, muretsema“, *вераськыны* „rääkima“, *шуыны* „ütleva“, *гожъяны* „kirjutama“ jne.: *Сое (Харитон Андреевичез) Акагуртын тросэз умой-умой уг тодо ни, нош мукет*

бригадаосын со сярись кылэмзы но өвөл, дыр (Г. Красильников, Төлсяська) „Teda (Hariton Andrejevitši) tunnevad Akagurtis paljud juba väga hästi, aga teistes brigaadides pole temast vist kuuldudki“ (Perevoštšikov 1980: 80-81).

Чош. Selle postpositsiooniga verbifraasid tähistavad objektilis-adverbiaalseid suhteid, kus laiend märgib, millega üheaegselt toimub verbiga väljendatud tegevus, või selle tegevuse kaasosalejat. Verbiühendites on substantiiv postpositsiooniga *чош -эн (-ен)* või *-ын*-afiksiga (instrumentaalis): *Асьме войскоосын чош Главатских Берлинозь вуиз* (Т. Архипов II) „Koos meie sõjaväega jõudis Glavatskih Berliini“. (Perevoštšikov 1980: 81.)

3.3.2. Postpositsioon käändelises vormis

3.3.2.1. Inessiivis

Postpositsioonid: *дорын, дурын* „juures, ääres“, *шорын* „keskel“, *берын* „taga“, *бордын* „küljes“, *вөзын* „lähedal, kõrval“, *палан* „pool“, *пушкын* „sees“, *пöлын* „seas“, *котырын* „ümbes“, *улын* „all“, *азьын* „ees“, *сьöрын* „taga“, *вылын* „peal“, *йылын* „tipus, otsas“, *кусын* „vahel“, *вискын* „vahel“.

Postpositsiooni afiks: *-ын: убоос вискын кылле* „peenarde vahel lebab“.

Noomeni afiks: postpositsiooniga noomen on oma algvormis ilma käänete afiksiteta (Perevoštšikov 1980: 81)

Verb: harva kasutatakse liikumisverbe, enamasti olukorraverbe (Perevoštšikov 1980: 86).

Moodustajate semantilised funktsioonid: adverbiaalsed suhted. Noomen verbiühendites postpositsioonidega *дорын, дурын, бордын, вөзын* tähistab objekti, mille kõrval, juures või lähedal toimub verbiga väljendatud tegevus (Perevoštšikov 1980: 81-82).

Sünonüümsed vasted: Postpositsioonile *кусын* on täielikuks sünonüümiks postpositsioon *вискын*: *Убоос вискын тыква кылле* „Peenarde vahel lebab kõrvits“ (Perevoštšikov 1980: 84). Postpositsioonile *улын* on täielikuks sünonüümiks

postpositsioon *улсын*. Vastavatel verbiühenditel on kaudsed tähendused, neid võib nimetada püsiühenditeks: *Лелиез адзылтэ улсын / улын со (Петыр) Пеклаез эктйсьёс пала нуэ* (М. Лямин, Шудбур понна I) „Nagu poleks Lelit märganudki, viib ta (Petõr) Peklat tantsijate poole“ (Perevoštšikov 1980: 85).

Postpositsioonid *дорын, дурын* on omavahel osalised sünonüümid. *Дурын* märgib, et objekt on teise objekti servas või ääres, *дорын* väljendab, et objekt on teise objekti kõrval või lähedal (Perevoštšikov 1980: 87). *Трос вераськиз на пересь дышетйсь тылскем дорын* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Kaua rääkis veel vana õpetaja lõkke juures“, *Сюрес дурын сыло мйы кызыпуос* («Азылань») „Tee ääres seisavad vanad kased“ (Perevoštšikov 1980: 82).

Postpositsioonid *вёзын, бордын* on omavahel osalised sünonüümid. *Вёзын* väljendab, et objekt on teise objekti kõrval või lähedal, *бордын* – väga lähedal (Perevoštšikov 1980: 87): *Кенос бордын куасьем ардана пу сылэ* „Aida seina vastas seisab kuivade puude riit“, *Судья вёзын губырес заседатель нуке* „Kohtuniku kõrval istub küürus kaasistuja“ (Perevoštšikov 1980: 82.)

Noomen postpositsiooniga *палан* märgib objekti või kohta, mille kandis toimub verbiga väljendatud tegevus: *Егит дыръям мон дас одйг ар улй но ужай Архангельск палан* («Кизили») „Nooruses ma elasin ja töötasin üksteist aastat Arhangelski kandis“ (Perevoštšikov 1980: 82).

Noomen postpositsiooniga *шорын* tähistab verbiühendites:

- a) objekti, mille keskraigas toimub verbiga väljendatud tegevus: *Детсадысь пинальёс бадзым азбар шорын шудо, серекъяло, бызьыло* («Удмуртибсь комсомолец») „Lasteaia lapsed mängivad, naeravad, jooksevad keset suurt hoovi“;
- b) ajalõiku, mille keskel toimub verbiga väljendatud tegevus: *Гужем шорын, тополь сяськаяськыку, тёл потэ ке, куазь лымыя кожалоод* (Г. Красильников, Төлсяська) „Suve keskel, kui rappel õitseb ja kui tuul puhub, tundub nagu sajakas lund“ (Perevoštšikov 1980: 82-83).

Noomen postpositsiooniga *берын* tähistab verbiühendites objekti, mille taga toimub verbiga väljendatud tegevus: *Клуб берын кужмо вераськем куара кылйське* „Klubi

taga on kuulda valju jutuajamist“ (Perevoštšikov 1980: 83).

Noomen postpositsiooniga *пушкын* tähistab verbiühendites objekti, mille sees toimub verbiga väljendatud tegevus: *Корка пушкын электричество жуа* (В. Ширококов, Бадзым сюрес) „Majas põleb tuli“ (Perevoštšikov 1980: 83).

Noomen postpositsiooniga *пöлын* tähistab verbiühendites mitut objekti või subjekti, mille seas toimub verbiga väljendatud tegevus: *Бела учкиз но адзе: зэм но, куакъёс пöлын кин ке выре* (Л. Пантелеев, Пичи нылъёс) „Bela vaatas ja nägi: tõepoolest keegi liigutab pödsastes“ (Perevoštšikov 1980: 83).

Noomen postpositsiooniga *котырын* tähistab verbiühendites objekti, mille ümber toimub verbiga väljendatud tegevus: *Отын но татын, мучъёс но выр-гопъёс котырын узынуос пушгё* (В. Ширококов, Мынам республикае) „Seal ja siin, küngaste ja orgude ümber kasvavad puhmastena maasikad“ (Perevoštšikov 1980: 83).

Postpositsiooniga *куснын* verbiühendite moodustajate semantilised funktsioonid:

1. ühesugused objektid, mille vahel toimub verbiga väljendatud tegevus: *Кык ужноос куснын бадзым час тиккетэ* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Kahe akna vahel tiksus suur kell“.
2. temporaal-adverbiaalsed suhted: *Вить минут куснын чечыен миска бушаз* (В. Гаврилов, Зарни бугоръёс) „Viie minuti jooksul sai meetaldrik tühjaks“;
3. kaudsed tähendused: *Россия но Китай куснын договор но соглашение гождэмын* „Venemaa ja Hiina vahel on sõlmitud leping ja kokkulepe“ (Perevoštšikov 1980: 84.)

Noomen postpositsiooniga *улын* tähistab verbiühendites objekti või kohta, mille all toimub verbiga väljendatud tegevus: *Кыкназы ик нылъёс пуко куак улын, бёрдо, ма карыны, кытчы мыныны уг тодо* (Л. Пантелеев, Пичи нылъёс) „Mõlemad tüdrukud istuvad pödsaste all ja nutavad, nad ei tea, mida teha, kuhu minna“ (Perevoštšikov 1980: 84).

Postpositsiooniga *азьын* verbiühendite moodustajate semantilised funktsioonid:

1. laiend märgib objekti, mille ees toimub väljendatud verbiga tegevus: *Транспортной бригада склад азьын вал ини* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Transpordibrigaad oli juba lao ees“;

2. temporaal-adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib ajalõiku, enne mida toimus verbiga väljendatud tegevus: *Букоез вал кыткон азьын уг куасало* „Enne hobuse rakendamist looka ei painutata“ (Perevoštšikov 1980: 85).

Noomen postpositsiooniga *сьöрын* tähistab verbiühendites objekti, mille taga toimub verbiga väljendatud tegevus: *Макар, ватскыса сямен, валзэ сьöрын сылэ* (Г. Красильников, Вуж юрт) „Makar seisab nagu end peites oma hobuse taga“ (Perevoštšikov 1980: 85).

Вылын, йылын postpositsioonid on omavahel osalised sünonüümid. Noomen postpositsiooniga *вылын* tähistab verbiühendites objekti, mille peal toimub verbiga väljendatud tegevus; noomen postpositsiooniga *йылын* tähistab verbiühendites objekti, mille otsas toimub verbiga väljendatud tegevus: *Ошмес дурьсы бадьпу вылын чуж учы чирдэ* (М. Петров, Вуж Мултан) „Oja ääres seisval rajul laulab kollane ööbik“, *Гурезь йылын туристьёс сиськызы, öжытак шутэтскизы но вამыштйзы шунды жужан понна* («Удмуртиысь комсомолец») „Mäe otsas turistid sõid, puhkasid natukene ja hakkasid liikuma ida poole“ (Perevoštšikov 1980: 86).

3.3.2.2. Шлатиивис

Postpositsioonid: *шоры* „peale“, *азе* „ette“, *вылэ* „peale“, *йылэ* „otsa, tippu“, *улэ* „alla“, *доры* „juurde“, *дуре* „juurde, äärde“, *дйне* „juurde“, *борды* „külge“, *бöрсы* „järele“, *сьöры* „taga“, *нала* „poole“, *бере (беры)* „taga, peale“, *вадьсы* „vastu“, *пушкы* „sisse“, *вöзы* „lähedale, kõrvale“, *интые* „asele“.

Postpositsiooni afiks: -э (-e), -ы, -а: *писпуос вылэ пишто* „paistavad puude peale“.

Noomeni afiks: postpositsiooniga noomen on oma algvormis ilma käänete afiksiteta (Perevoštšikov 1980: 88)

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, lokaal-adverbiaalsed suhted;
2. objektilised suhted;
3. kaudsed tähendused.

Sünonüümsed vasted: noomenid allatiivis: *ву дуре / вулы мынйськом* „läheme vee

juurde“ (Perevoštšikov 1980: 92); *син шоры / азе шедэ* „hakkab silma“; *писпуос йылэ / вылэ пишто* „paistavad puude peale“; *тодмоез доры / дйне мынэ вылэм* „selgub, et läks tuttava juurde“; *вуизы соос зарезь дуре / доры* „nad jõudsid mere äärde“; *со бёрсы / сьёры вамышъя* „sammub tema järel“; *корт гур вёзы / борды пуксиз* „istus raudahju juures“ (Perevoštšikov 1980: 99).

Postpositsiooniga *шоры* verbiühendites on põhisõnadeks verbid, nagu *учкыны* „vaatama“, *возьматыны* „näitama“, *мертаны* „mõõtma, proovima“, *ыбыны* „tulistama“, *пиштыны* „paistma“.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. objektsed suhted, kus laiend märgib objekti või subjekti, millele on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Соос, тютюос сямен, мусо синмын учко чылкыт инме, яркыт шунды шоры* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Nad vaatavad nagu tibud ilusate silmadega puhta taeva, ereda päikese poole“;
2. lokaal-adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib objekti või subjekti, mille keskele on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Митяй вань кужмыныз питыртйз ничи колёсаез азбар шоры* («Азылань») „Mitjai veeretab kogu jõudu kokku võttes väkese ratta hoovi keskele“;
3. kaudsed tähendused, kus näiteks verb laiendiga *син шоры* on väljendverbi tähendusega: *Яратон муртлэн пытьыез но син шоры шедэ* (vanasõna) „Armastatu jäljed hakkavad ise silma“ (Perevoštšikov 1980: 89-90).

Postpositsioonidega *вылэ, йылэ, улэ* verbiühendite moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus noomen postpositsiooniga *вылэ* märgib:
 - a) objekti või subjekti, millele on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Пинал вал — сюанэ ветлй, пересь луи — гур вылэ туби* (vanasõna) „Kui olin noor, siis käisin pulmas, kui jäin vanaks – ronisin ahju peale“;
 - b) verbiga väljendatud tegevuse põhjust: *Жадем вылаз Петыр кёня ке сюмык кемалась пёзътэм векчи быземзэ зузиз* (М. Лямин I) „Väsimuse peletamiseks rüüpas Petõr mõne pitsi ammu aetud puskarit“. Selles näites on postpositsioonil deiktiline sufiks, millest kirjutab V. I. Alatõrev (Alatõrev 1970: 64), et sellise

sufiksiga muutub abisõna lauses iseseisvaks sõnaks;

2. objektilised suhted ning kaudsed tähendused: *Нош табере со гуртысь нылпиосты дышетэ, улон сюрес вылэ султыны визьнодьёс сётэ* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Ага nüüd õpetab ta maalapsi, jagab neile õpetusi õigeks eluteeks“. (Perevoštšikov 1980: 89-90.)

Noomen postpositsiooniga *йылэ* tähistab verbiühendites objekti, mille otsa või tippu on suunatud verbiga väljendatud tegevus. Noomeniteks võivad olla sõnad, nagu *гурезь* „mägi“, *писпу* „puu“, *кыз* „kuusk“, *пужым* „määnd“, *пипу* „haab“, *липет* „katus“, *вень* „nõel“ jne.: *Гурезь йылэ вamyшен тубод, гурезь улэ питыралод* (vanasõna) „Mäe tippu saab jala tõusta, mäest alla veereda“. Possessiivsufiksiga postpositsioonid *йылам*, *йылад* jne. on saanud liitsõnade komponentideks mõnedes püsiühendites: *Вася оз чидани сюранаез дорын улыны, пидйылаз потйз* „Vasja ei kannatanud enam kasuema juures elamist – läks inimeste sekka“. (Perevoštšikov 1980: 90-91.)

Noomen postpositsiooniga *улэ* tähistab verbiühendites objekti, mille alla või millest allapoole on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Соос возж баблес беризь улэ интыяськизы* (В. Гаврилов, Зарни бугорьёс) „Nad seadsid ennast roheline krussis pärnapuu alla“ (Perevoštšikov 1980: 91).

Postpositsioonidega *доры, дуре, дйне, азе, борды* verbiühendid väljendavad tavaliselt adverbiaalseid suhteid.

Noomen postpositsioonidega *доры, дуре, дйне* tähistab verbiühendites objekti või subjekti, mille poole on suunatud verbiga väljendatud tegevus. Postpositsioonid on omavahel osalised sünonüümid, verbifraasides on põhisõnadeks liikumisverbid. Alistuja postpositsiooniga *доры* märgib verbiühendites nii subjekti kui objekti (laiend sünonüümse postpositsiooniga *доре* väljendab ainult subjekti), mille poole on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Луд кеч пытьы кузя гондыр пытьы доры но вуод* (vanasõna) „Jänese jälgi mööda jõuad ka karu jälgedeni“. (Perevoštšikov 1980: 91.)

Verbifraasides postpositsiooniga *дуре* kasutatakse noomeneid, nagu *шур* „jõgi“, *ты* „järv“, *зарезь* „meri“, *тыммет* „tamm“, *пруд* „tiik“, *гу* „auk“, *гон* „lohk“, *гурезь* „mägi“, *липет* „katus“ (Perevoštšikov 1980: 92). Verbifraasid postpositsiooniga *дйне* tähendavad ainult subjekti, kelle poole on suunatud väljendatud verbiga tegevus:

Сюлэмшугез вераны кечъёс мынйллям лось дйне (Удмурт сказкаос) „Jänesed läksid oma muret kurtma põdra juurde“ (Perevoštšikov 1980: 92-93).

Noomen postpositsiooniga *азе* tähistab verbiühendites:

- a) objekti, mille ette on suunatud väljendatud verbiga tegevus: *школа азе дугдоз* „jääb seisma kooli ette“;
- b) ajalõiku, enne mida toimub verbiga väljendatud tegevus: *Онтонлэн нылъёсыз азе умой дасяськиллям* («Югыт сюрес») „Ontoni tütreid valmistusid enne pidu hästi“.

Син азе on kaudse tähendusega väljend: *Син азе чебер инкуазь усътйськиз – сйзыл кадъ уд кожа* (В. Широбокон, Бадзым сюрес) „Meie silmadele avanes ilus vaade – ei oleks arvanudki, et on sügis“ (Perevoštšikov 1980: 93-94).

Verbiühendite postpositsiooniga *борды* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, objektiliste suhete nüansiga, mis märgivad objekti, mille külge on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Бызыны турттэ, но уг луы: пыдъёсыз выйыло, вуж шашыос борды канжасько* (М. Петров, Вуж Мултан) „Üritab joosta, aga ei saa, jalad upuvad, takerduvad vana lõikeheina taha“;
2. objektilised suhted, mis märgivad objekti, millele on suunatud verbiga väljendatud tegevus. Põhisõnadeks on verbid, nagu *кутскыны* „alustama, hakkama“, *йõtскыны* „puudutama“, *жабырскыны* „haarama“, *дэмзыны* „puudutama“: *Мырдэм-мырдэм кутскиз кокырес бадьпу вай борды* (М. Лямин, Сюлэм өте) „Vaevu-vaevu haaras ta kõvera paju oksast“;
3. kaudsed tähendused: *Вань мылкыдзэ но тодонлыкэ поныса, со кутскиз калыкез валэктон борды* (И. Гаврилов, Фельдшер) „Kõiki oma püüdmisi ja teadmisi rakendades alustas ta rahva valgustamist“ (Perevoštšikov 1980: 94-95.)

Verbiühendite postpositsiooniga *сьöры, бöрсьы* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, mis märgivad objekti, mille juurde või mille raamidest välja on suunatud verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Люба кыдёкысь куакъёс сьöры ышиз* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Ljuba kadus kaugete põdsaste taha“;
2. objektilised suhted:

- a) laiend postpositsiooniga *сьоры* verbifraasides väljendab objektilisi suhteid väikese lokaalsuhete nüansiga, kus alistuja tähistab subjekti, mille järel toimub verbiga väljendatud tegevus: *Кык кеч сьоры эн уйиськы: озэ но уд куты* (vanasõna) „Kaht jänest ära taga aja, muidu ei püüa ühtegi“;
- b) verbifraasid postpositsiooniga *бӧрсьы* väljendavad objekti, mille järele on suunatud teise objekti verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Бела азьналаз лыктэ, со бӧрсьы Тамара вamyшья* (Л. Пантелеев, Пичи нылъёс) „Bela kõnnib eespool, tema järel sammub Tamara“;
3. ajalised suhted, kus alistuja tähistab toimingut, mille järel toimub verbiga väljendatud tegevus: *Нылъёс бӧрсьы ми но эктыны кутским* («Югыт сюрес») „Meiegi hakkasime tantsima tüdrukute järgi“ (Perevoštšikov 1980: 95-96).

Verbiühendid postpositsiooniga *нала* väljendavad adverbiaalseid suhteid, kus laiend märgib objekti või subjekti, mille suunas või poole liigub verbiga väljendatud tegevus: *Бызьыса мынӱз корка нала* (Г. Красильников, Тӧлсьяска) „Jooksis maja poole“ (Perevoštšikov 1980: 96).

Verbiühendid postpositsioonidega *бере (беры)* väljendavad adverbiaalseid suhteid, kus laiend märgib:

- a) objekti, mille taha on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Бакча беры мунчо нуктӱзы* „Aia taha tehti saun“;
- b) ajalõiku või tegevust, mille järel toimub verbiga väljendatud tegevus: *Зор бере Запӱк доры Пӱжонь Митяй вуиз* (Г. Медведев, I) „Peale vihma tuli Zapõki juurde Pžon Mitjai“ (Perevoštšikov 1980: 96-97).

Laiendid postpositsioonidega *пушкы, вадьсы, интые, вӧзы* on vähem levinud, verbifraasid väljendavad adverbiaalseid suhteid.

Laiend postpositsiooniga *пушкы* märgib objekti, mille sisse on suunatud verbiga väljendatud tegevus: *Тылэз кырым пушкад уд ваты* (vanasõna) „Tuld ei saa pihku peita“ (Perevoštšikov 1980: 97).

Laiend postpositsiooniga *вадьсы* märgib objekti, mille vastas toimub verbiga väljendatud tegevus: *Тупал бусыетӱ ортыкуз, куинь пужымъёс вадьсы дугдылӱз* (М. Лямин, Вунонтэм аръёс) „Kui ta sõitis mööda jõeäärset põldu, tegi ta peatuse

kolme männi vastas“ (Perevoštšikov 1980: 97).

Laiend postpositsiooniga *интые* märgib:

- a) objekti või subjekti, mis asendatakse teise objekti või subjektiga: *Отчаме Марина мынйз кузналэз интые* («Югыт сюрес») „Marina läks mehe asemel koosolekule“;
- b) kaudseid suhteid: *Озы ик вуж улон интые вылез жуужаз* (В. Широбоков, Мынам республикае) „Samamoodi tekkis vana elu asemele uus“ (Perevoštšikov 1980: 98).

Laiend postpositsiooniga *вёзы* märgib objekti või subjekti, mille kõrvale paigutub teine objekt või subjekt: *Ачиз бадьну куак вёзы интыяськыз* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Ise sättis end rajurõõsa kõrvale“ (Perevoštšikov 1980: 98).

3.3.2.3. Prolatiivis

Postpositsioonid: *вёзтй, дортй* „serva, mööda“, *дуртй* „äärt mööda“, *вадьсытй* „eest mööda“, *котыртй* „ümber“, *шортй* „keskel“, *куснытй* „vahel“, *куснетй* „ajal“, *вискытй* „vahel“, *вылтй* „peal“, *пыртй* „läbi“, *сьёртй* „taga“, *ултй* „all“, *азьтй* „ees“ (Perevoštšikov 1980: 101).

Postpositsiooni afiks: -тй: *куш вёзтй копано* „lagendiku serva tuleb kaevata“.

Noomeni afiks: noomen on oma algvormis.

Verb: põhisõnadena on liikumisverbid nii pöördelistes kui mittepöördelistes vormides (Perevoštšikov 1980: 105).

Moodustajate semantilised funktsioonid: adverbiaalsed suhted (Perevoštšikov 1980: 101).

Sünonüümsed vasted: *вёзтй – дортй, вадьсытй – азьтй* (Perevoštšikov 1980: 105).

Вёзтй, дортй, дуртй, вадьсытй postpositsioonidega verbilaiendid märgivad objekti, mille kõrval või millest mööda toimub verbiga väljendatud tegevus: *Куш вёзтй канава копано», – шуиз Георгий Ильич* (В. Широбоков, Мынам республикае) „Lagendiku serva tuleb kraav kaevata,“ ütles Georgi Пjits“, *Пичи*

пияшилэн пель дортйз пуля шуласа кошкиз (М. Лямин, Шудбур понна) „Kuul lendas väikese poisi kõrvust vilistades mööda“, *Штабелен тырем изъёс доры вуэм бере, машинами гу дуртй ик котырскиз но дугдйз* (С. Шихарев, Пилемъёс сэрттүсько) „Meie auto, lähenedes kivivirnale, tegi ringi päris augu äärt mööda ja reatus“, *Кузнецов ялан вамышъя, со уг шӧды ас юртэз вадьсытй ортчемзэ* (В. Смирнов, Яратон ворме) „Kuznetsov aina sammub, ta ei märkagi, kuidas kõnnib oma majast mööda“. (Perevoštšikov 1980: 101.)

Verbilaiend postpositsiooniga *котыртй* märgib objekti, mille ümber toimub verbiga väljendatud liikumine: *Салкымын куаръёс котыртй векчи кутъёс, бӧчыос, нымыос лобало* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Varjus, lehtede ümber lendavad väikesed kärbsed, putukad, kihulased“ (Perevoštšikov 1980: 102).

Verbilaiend postpositsiooniga *шортй* märgib objekti, mille keskel toimub verbiga väljendatud liikumine: *Гурт шортй ничи гинэ шур кошке* (А. Миронов, Гудыръян дыръя) „Küla keskel voolab väikene jõekene“ (Perevoštšikov 1980: 102).

Verbilaiend postpositsiooniga *куснытй* märgib objekte, mille vahel toimub verbiga väljendatud liikumine: *Кызьпуос куснытй сюрес выже* (Удмуртско-русский словарь) „Kaskede vahel jookseb tee“ (Perevoštšikov 1980: 102).

Verbilaiend postpositsiooniga *куспетй* märgib tegevust, mille ajal toimub verbiga väljendatud tegevus. Põhisõnana on tavaliselt substantiveeritud verb: *Бордгазетэз лыдзыса сылон куспетйм, ланег кышномурт пыриз* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Kuni ma seisin seinalehte lugedes, tuli sisse väikest kasvu naisterahvas“ (Perevoštšikov 1980: 103).

Verbilaiend postpositsiooniga *вискытй* märgib objekte, mille vahel toimub verbiga väljendatud liikumine: *Писпуос вискытй ничи сюресъёс кошко, соос чуж луоен чеберьямын* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Puude vahelt lähevad teerajad, nad on kaetud kollase liivaga“ (Perevoštšikov 1980: 103).

Verbiühendite postpositsiooniga *вылтй* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. verbilaiend märgib objekti, mille peal toimub verbiga väljendatud liikumine: *Бу вылтй котькӧня уя, пытьмед уз кыльы* (vanasõna) „Kui pikalt ka vett mööda ei uju, jälgi järele ikka ei jää“;

2. ajalised suhted: *Война вылтй отысь трос адымиос фронтэ мынйзы, городъёсы, нюлэс уже но чугун сюрес вылэ* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Sõja ajal lahkusid paljud sealt rindele, linnadesse, metsatööle või raudteele“ (Perevoštšikov 1980: 103).

Verbilaiend postpositsiooniga *пыртй* märgib objekti, mille kaudu või läbi mille toimub verbiga väljendatud liikumine: *Одйг интыетй быдэс иськемез нюлэс пыртй потоно* (Г. Красильников, Төлсяська) „Ühes kohas on vaja läbida terve kilomeeter läbi metsa minemiseks“ (Perevoštšikov 1980: 104).

Verbilaiend postpositsiooniga *сьөртй* märgib objekti, mille tagant toimub verbiga väljendatud liikumine: *Шур сьөртй кошкись сюрес вуттэ етйн заводэ* («Удмуртиысь комсомолец») „Tee, mis läheb jõe tagant, viib linavabriku juurde“ (Perevoštšikov 1980: 104).

Verbilaiend postpositsiooniga *ултй* märgib objekti, mille all toimub verbiga väljendatud liikumine: *Ошмес син из ултй но сюрес шедьтэ* (vanasõna) „Allikas leiab tee ka kivide alt“. Püsiväljenditeks on verbifraasid noomenitega nagu *син ултй, ки ултй, пьд ултй*. (Perevoštšikov 1980: 104.)

Verbilaiend postpositsiooniga *азьтй* märgib objekti, mille eest möödumas toimub verbiga väljendatud liikumine: *Полицейской участоклэн контораез азьтй мынйсь-ветлйсь адымиосты шер адзылод вал* («Гудыри») „Harva oli näha inimesi politseijaoskonnast mööda minemas“ (Perevoštšikov 1980: 105).

3.3.2.4. Elatiivis

Postpositsioonid: *азьысь* „eest“, *бордысь, дорысь* „küljest, juurest“, *палась* „poolt“, *улысь* „alt“, *вылысь* „pealt“, *йылысь* „otsast, tipust“, *котырысь* „kandist“, *пöлысь* „seast“, *сьöрысь* „tagant“, *шорысь* „keskelt“, *вискысь* „vahelt“, *пушкысь* „seest“ (Perevoštšikov 1980: 106-107).

Postpositsiooni afiks: **-ысь**: *мунчо азьысь потйз* „tuli sauna eesruumist välja“.

Noomeni afiks: noomen on oma algvormis.

Verb: põhisõnadeks on liikumisverbid (Perevoštšikov 1980: 108).

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted objektiliste suhete nüansiga või ilma;
2. objektilised suhted;
3. kaudsed tähendused. (Perevoštšikov 1980: 106-108.)

Sünonüümsed vasted: *Кышнозэ Быков урод уж лэсьтон вылысь / понна келяз*. (М. Петров, Вуж Мултан) „Naise saatis Bõkov kuritegu sooritama“, *Жадем вылысь / сэрен Петыр но Микол ческыт уммен изизы* (М. Лямин, Шудбур понна) „Väsimusest magasid Petõr ja Mikol magusat und“. (Perevoštšikov 1980: 106-108.)

Sõnade järjekord: 1. kohal – postpositsiooniga noomen, 2. kohal – kui on, siis teised laiendid, 3. kohal – verb (Perevoštšikov 1980: 106-108).

Verbifraaside postpositsioonidega *азыысь, бордысь, дорысь, палась* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted objektiliste suhete nüansiga või ilma, kus laiend märgib objekti või kohta, kust lähtub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Пеймыт луыку, мунчо азыысь потйз сумбырес воргорон но нюлэс пала вамыштйз* (удмурт калык выжыкылъёс) „Kui pimenes, tuli sauna eesruumist välja lodev mees ja seadis sammud metsa poole“, *Итымъёс дорысь вольыт сюрес бадзым кенос доры кыстйське* (В. Широбоков, Бадзым сюрес) „Viljahoidlate poolt aitadeni läheb suur tee“, *Март толэзьлэн дас нылетй нуналаз куазь шуак воштйськиз: лымиор палась шуныт тёл пелляны кутскиз* (Е. Самсонов, Арама кузя) „Märtsikuu neljateistkümnendal päeval ilm muutus järsult: lõuna poolt hakkas puhuma soe tuul“. (Perevoštšikov 1980: 106);
2. objektilised suhted, kus laiend märgib objekti, mille osa eraldatakse verbiga väljendatud tegevusega: *Галя интыысьтыз султыса ик тйялтйз льёмпу бордысь одйг вайзэ* (Г. Красильников, Төлсяська) „Tõustes kohalt püsti, murdis Galja toomingalt oksa“ (Perevoštšikov 1980: 107);
3. kaudsed tähendused: *ужамез бордысь адзиське* „näha tema tööst“, *син азыысь ышиз* „kadus silmist“ (Perevoštšikov 1980: 107).

Verbifraaside postpositsioonidega *улысь, вылысь, йылысь, котырысь, пöлысь, сьöрысь, шорысь, вискысь, пушкысь* moodustajate semantiline funktsioon on

adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib objekti või kohta, millest lähtub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Изъёс улысь кый потӱз* „Kivide alt roomas välja madu“, *Гур пушкысь пӧсь потэ* „Ahjust õhkab kuumust“, *Бела но Тамара шумпотэменызы тэтчаны кутскизы ук, кровать вылысь ӧжыт гинэ выж былэ ӧз усе* (Л. Пантелеев, Пичи нълъёс) „Bela ja Tamara hakkasid rõõmust hüppama, nii et oleksid peaaegu voodist välja kukkunud“, *Та пулэз лек тӧл ишкалтэм кенос йылысь но бакчае куштэм* («Азылань») „Selle laua rebis tugev tuul aida küljest ja heitis aiamaale“, *Тымет котырысь жутскизы кышкатэм луд чӧжъёс* («Азылань») „Tiigi poolt tõusid lendu hirmunud metspardid“. *Собере ву былэ лэзькем бадь пӧлысь кыче ке пичи тылобурдолэн куараез кылӱськиз* (Т. Архипов, Лудзи шур дурын) „Siis kostis vette kaldunud pajurõdsast mingi väikese linnu hää“, *Тэль сьӧрысь зарни шунды жутске, бабылес пилемъёсты пазя* (М. Лямин, Шудбур понна I) „Metsa tagant tõuseb kuldne päike ja ajab pilverünkad laiali“, *Бригадир косӱз пучъёс вискысь вакчиоссэ кысканы но нимаз тырыны* («Советской Удмуртия») „Brigadir käskis rõikahunnikust lühikesed välja valida ning eraldi panna“, *Арама шорысь чын потыны кутскиз но, нюлэс возьмасъёс бызьыса мынӱзы отчы* («Кизили») „Kasesalu keskelt hakkas suitsu tõusma ja metsavahid jooksid sinna“. (Perevoštšikov 1980: 107-108.)

Märkasini, et P. N. Perevoštšikovi töös on kirjeldamata verbifraasid, kus laiendiks on noomen postpositsiooniga delatiivi, terminatiivi ja latiivi käändes (Vahrušev 1980: 6). Järgnevalt võtan nad alla, kasutades näiteid kolmest raamatust:

1. М. П. Петров, Люкам сочинениос, куинетӱ томез, веросъёс но очеркъёс;
2. М. Коновалов, Гаян;
3. „Кенеш“ nr. 11-12, 2003.

Valisin erinevate autorite tekstid selleks, et näited oleksid võimalikult erinevad, nii saab teha objektiivseid järeldusi. Igast raamatust töötasin läbi umbes sada lehekülge ning vastavad näited on esitatud selle töö lisades (lisa 1).

Postpositsioonide loetelu koostasini toetudes enda ja oma tuttavate udmurdi keele oskusele ning kontrollisin sõnaraamatutest, kust sain ka lisanäiteid oma uurimistöö

jaoks. Eriti suureks abiks oli V. M. Vahruševi sõnaraamat (URS 1983), kus oli seletusi iga järgnevalt esitatud postpositsiooni kohta, mõned näited on võetud ka R. Š. Nasibullini, S. A. Maksimovi (KURRUS 1995), T. K. Borissovi (Borissov 1991) ning V. M. Vahruševi (Vahrušev 1995) sõnaraamatutest.

Need postpositsioonid on uuritud ja kirjeldatud samas süsteemis nagu eespool toodud P. N. Perevoštšikovi uurimistöö materjalide käsitluse korral.

Minu kirjeldusi saab käsitleda kui üldist ja esialgset materjali, järeldused ei ole täielikud ja lõplikud, kuna tegin neid vaid olemasolevate näidete põhjal, mis on umbes kolmesaja leheküljeline materjal. Selleks, et teha sügavamaid uuringuid, oleks vaja läbi töötada tunduvalt ulatuslikum materjal.

3.3.2.5. Delatiivis

Postpositsioonid: uuritud näidetes leidus postpositsioone järgmiselt: kõige rohkem *дырысен, пумысен, вылысен, дорысен*; vähem *паласен, бордысен*; üksikud *йылысен, дурысен, шорысен, вадьсысен*. Postpositsioonidega *сьорысен, дйньысен, берысен, вӧзысен, пушкысен, котырысен, улысен, азысен, куспысен, вискысен, вадескысен (вадьсысен), урдсысен, улсысен* polnud ühtegi näidet.

Postpositsiooni afiks: **-ысен (-асен)**: *бадьпуос дорысен мынӱд ке* „kui lähed rajude juurest“.

Noomeni afiks: noomen on oma algvormis.

Verb: põhisõnadeks on nii transitiivsed kui ka intransitiivsed liikumisverbid, olukorraverbid ja olemasoluverbid nii pöördelistes kui ka mittepöördelistes vormides.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted;
2. kaudsed tähendused.

Sünonüümsed vasted: *Кыллюкамъёсын но со пумысен / сярысь / ласянь туж ичи ивортэмын, валэктэмын* (П. Поздеев, Кырзан кылдытӱслэн книгаосыз, Кенеш: 84) „Ja sellest on sõnastikes väga vähe informeeritud ja seletatud“, *-Кыче кузьым пумысен / йырин куректӱськод, эше?* (Л. Малых, Боко но Моко, Кенеш:

60) „Millise kingituse pärast kurvastad, mu sõber?“ Järgmised postpositsioonide paarid on omavahel täielikud sünonüümid: *дүйнысен – дорысен / дорысь; вискысен – куспысен; вадескысен / вадьсысен – вадескысь / вадьсысь; сьöрысен – берысен.* (URS 1983: 66, 124).

Sõnade järjekord: põhisõna või verb on konstruktsiooni lõpus; 1. kohal – postpositsiooniga noomen, 2. kohal – kui on, siis teised laiendid, 3. kohal – verb.

Obligatoorsed laiendid:

- koos noomeni postpositsiooniga delatiivis *вылысен* võib sama verbi obligatoorse alistujana esineda noomen sama postpositsiooniga illatiivis *вылэ : Горей **вылысен Васильей вылэ синзэ вошьяса сьлэ*** (М. Петров, Шур со палан: 52) „Seisab, vaadates kordamööda Gorei pealt Vaslei peale“;
- koos noomeni postpositsiooniga delatiivis *дырысен* võib sama verbi obligatoorse alistujana esineda noomen terminatiivis, mis näitab tegevuse lõppemist: *Со **дырысен 1982 арозь та юртын сельсоветлэн исполкомез ужаз*** (М. Соловьёв, Узырьёс но куанер кыльылүзы, Кенеш: 55) „Sellest ajast 1982. aastani töötas selles majas külanõukogu täitevkomitee“;
- koos noomeni postpositsiooniga delatiivis *дорысен* võib sama verbi obligatoorse alistujana esineda noomen sama postpositsiooniga terminatiivis *дорозь*, mis näitab tegevuse alg- ja lõpppunkti: *Гид **дорысен корка дорозь** ог куамын вамыш луоз* (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 101) „Aida juurest majani on umbes kümme sammu“.

Laiend postpositsiooniga *дырысен* märgib ajalõiku, millest alates hakkab toimuma verbigaväljendatud tegevus või liikumine: *Кудзэ тон службаысь берытскемед **дырысен утчаськод*** (Н. Никифоров, Белекчи, Кенеш: 34) „Keda sa sõjaväest tagasi tulles otsid“.

Verbifraaside postpositsiooniga *пумысен* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. objektilised suhted, kus laiend märgib taju, tunnete ja rääkimise objekti. Põhisõnadeks on verbid nagu *малпаны* „mõtleva“, *тодыны* „teadma“, *кылыны* „kuulma“, *сюлмаськыны* „hoolitsema, muretsema“, *вераськыны* „rääkima“, *шуыны* „ütleva“, *гожъяны* „kirjutama“, *юаны* „küsimä“ jne.: *Огпол мон солэсь та*

пумысен **юано кариськи** (А. Евсеева, Тись-комась, Кенеш: 48) „Ükskord ma küsisin temalt selle kohta“;

2. adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib kohta või objekti, mille lõpust või äärest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **бусы пумысен турнаны** „põllu otsast niitma“ (URS 1983: 365).

Laiend postpositsiooniga **вылысен** märgib:

- a) objekti, subjekti või kohta, mille pealt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **Сюрес вылысен вераны луонтэм лек начальник олокызыы но сонтэма** (М. Коновалов, Гаян: 62) „Tee peal hakkas äraütlemata tige ülemus mõnitama erineval viisil“;
- b) kohta, mis piirab väljendatud verbiga tegevust või liikumist. Enamustes lausetes oli noomeniks sõna *сюрес* „tee“: **Соос сюрес вылысен ик марысь мар ке луон дырья, кылэз тодымтэ кариськом шуыса тупатскизы** (М. Коновалов, Гаян: 73) „Juba teel olles rääkisid nad kokku, et kui midagi juhtub, teesklevad nad keeleoskamatus“.

Дорысен postpositsiooniga laiend märgib objekti või kohta:

- a) mille juurest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **Та бадьнуос дорысен, шур вамен выжыса, пырак мынйид ке, чапак штаб вадьсы потод** (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 100) „Kui lähed nende rajude juurest otse edasi üle jõe, jõuadki kohe staabi ette“;
- b) mis piirab verbiga väljendatud tegevust või liikumist: **Березина шур дорысен батальон секытэ вуон дырья, немецкой пулемётчикъёсты Гришинэн Мухамед гранатаосын пазьгизы** (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 97) „Berezina jõest alates hakkas pataljonil raske aeg, Grišin Muhamediga heitsid saksa kuulipildurite pihta granaate“.

Паласен postpositsiooniga laiend märgib kohta, mille suunast algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **Крепость паласен но дугдылытэк ыбыло** (М. Коновалов, Гаян: 85) „Ka kindluse poolt tulistatakse vahetpidamatult“.

Verbifraaside postpositsiooniga **бордысен** moodustajate semantilised funktsioonid:

1. objektilised suhted, kus laiend märgib objekti, mille osa eraldamisest algab verbiga

väljendatud tegevus või liikumine: *Таче интыосын чем дыръя йӧспӧртэм минаос луо: минаос бордысен турың-куар пӧлтӱ векчи ез кыскамын луэ, со еззз яңгышен кыскыны шедьтӱд ке, сюен валче пазьгиськод* (М. Петров, Вить кышкасьтэмъёс: 93) „Sellistes kohtades on tihti erilisi miine: miini juurest on rohtu mööda tõmmatud peenike traat, kui seda traati juhuslikult tõmbad, lendad koos saviga õhku“;

2. kaudsed tähendused: - *Вань, вань, - выль эшъёс, жугиськон бордысен тодматскыса, бератаз туж зеч тупазы* (М. Коновалов, Гаян: 63) „Он, он – uued sõbrad, kes kohtasid teineteist kakluse ajal, said hiljem väga hästi läbi“.

Laiend postpositsiooniga *йылысен* märgib kohta, mille otsast algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Крепость йылысен, котыр ласянь ворекъясь тыльёсыз адзыса, солэн синмыз сырманы кутскиз* (М. Коновалов, Гаян: 101) „Nähes kindluse tipust ümberringi säravaid tulesid, hakkas tal silme ees virvendama“.

Laiend postpositsiooniga *дурысен* märgib kohta, mille servast või äärest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Шур дурысен нылмурт синъёссэ ватыса, викишъяса ик куриз: “Тала, Олексан, мынэсьтым ныл йырме ...“* (Н. Никифоров, Адзымтэ суред, Кенеш: 43) „Jõe kaldal palus neiu silmi peites ja nuuksudes: “Oleksan, võta mu süütus ...“.

Verbifraaside postpositsiooniga *шорысен* moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib kohta või objekti, mille keskelt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гурт шорысен лыктыны* (URS 1983: 503) „küla keskelt tulema“;
2. temporaal-adverbiaalsed suhted, kus laiend märgib ajalõiku, mille keskelt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *нуназе шорысен кутскыны* (URS 1983: 503) „keskpäevast alustama“;
3. kaudsed tähendused. Selles lauses on murdes kasutatav postpositsioon *шорысен*, kirjakeeles kasutataks samas tähenduses postpositsiooni *бордысен*: *Мынам гождэт вуэм бере мон шорысен малпаськы* („Пинал даур, сяська даур ...“, Кенеш: 76) „Kui saad minu kirja, mõtle minule“.

Laiend postpositsiooniga *вадьсысен* märgib objekti, mille vastast algab verbiga

väljendatud tegevus või liikumine: *Луллу арама дурьсь огназ сьлйсь лабрес кызьпу вадьсысен Вавил Пудем пала кожиз* (М. Петров, Шур со палан: 48) „Lerasalu kõrval seisva üksiku harulise kase juurest keeras Vavil Pudemi peale“.

Laiend postpositsiooniga *сьорьсен* märgib kohta, kust või mille tagant hakkab väljendatud verbiga tegevus või liikumine: *пилем сьорьсен толэзь адскиз* (URS 1983: 404) „pilve tagant paistis kuu“.

Laiend postpositsiooniga *берьсен* märgib kohta, kust või mille tagant algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *бакча берьсен ик нюлэс кутске* (KURRUS 1995: 31) „kohe aiamaa tagant algab mets“.

Laiend postpositsiooniga *вõзысен* märgib objekti või kohta, mille juurest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *кызьпу вõзысен гинэ мон сое сүтй* (KURRUS 1995: 44) „alles kase juures jõudsin talle järele“.

Laiend postpositsiooniga *пушкысен* märgib objekti või kohta, mille seest algab väljendatud verbiga tegevus või liikumine: *нюлэс пушкысен ми пумиськымы* (KURRUS 1995: 123) „kohtusime keset metsa“.

Laiend postpositsiooniga *котырысен* märgib objekti või kohta, mille ümbrusest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гурт котырысен утчаны* (URS 1983: 214) „küla ümbert otsima“.

Laiend postpositsiooniga *улысен* märgib objekti või kohta, mille alt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гурезь улысен потыны* (URS 1983: 449) „mäe jalamilt tulema“.

Laiend postpositsiooniga *азысен* märgib objekti või kohta, mille eest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *канка азысен пумиськыны* (URS 1983: 25) „värava ees kokku saama“.

Laiend postpositsiooniga *куспысен* märgib objekti või kohta, mille vahelt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *õс куспысен мертаны кутскы* (URS 1983: 235) „hakka mõõtma uksepiitade vahelt“.

Laiend postpositsiooniga *вадескысен (вадьсысен)* märgib objekti või kohta, kust umbes algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *тылпу со вадескысен потйз* (URS 1983: 66) „tulekahju hakkas kusagilt sealt“.

Laiend postpositsiooniga *урдсысен* postpositsiooniga laiend märgib objekti või kohta, mille küljest, servast või äärest algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *бусы урдсысен турнаны* (URS 1983: 452) „põllu servast niitma hakkama“.

Laiend postpositsiooniga *улсысен* märgib:

- a) objekti või kohta, mille alt algab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гурезь улсысен потыны* (URS 1983: 449) „mäe jalamilt tulema“;
- b) vahemaad, mille tagant algab verbiga väljendatud tegevus: *Вить-куать сажем улсысен вуэ тэтчиз* (Borissov 1991: 302) „Hüppas viie-kuue sülla pealt vette“.

3.3.2.6. Terminatiivis

Postpositsioonid: Näiteid oli suhteliselt vähe, üks levinumaid on postpositsioon *дорозь*, mõned üksikud näited on postpositsioonidega *дырозь*, *берозь*, *палозь* ning mitte ühtegi näidet postpositsioonidega *дурозь*, *дйнэзь*, *шорозь*, *бордозь*, *вөзозь*, *котырозь*, *улозь*, *азэзь*, *сьөрозь*, *вылозь*, *йылозь*, *куспозь*, *вискозь*, *вадескозь* (*вадьсозь*, *вадесозь*), *пумозь*, *урдсозь* ja *улсозь*.

Postpositsiooni afiks: -озь: *уйшор палозь ужаса* „töötades poole ööni“.

Noomeni afiks: noomen on oma algvormis.

Verb: põhisõnadeks on nii transitiivsed kui ka intransitiivsed liikumisverbid, olukorraverbid ja olemasoluverbid nii pöördelistes kui ka mittepöördelistes vormides.

Moodustajate semantilised funktsioonid:

1. adverbiaalsed suhted;
2. kaudsed tähendused.

Sünonüümsed vasted: *Дйнэзь* (murd.) postpositsioonile on täielikuks sünonüümiks *дорозь* postpositsioon: *Нюлэс дйнэзь / дорозь пыдын мыныны* (Vahrušev 1995: 77) „Jala metsani minema“. Järgmised postpositsioonide paarid on omavahel täielikud sünonüümid: *берозь – сьөрозь*; *вадескозь – вадьсозь / вадесозь* (URS 1983: 66).

Sõnade järjekord: põhisõna või verb on konstruktsiooni lõpus; 1. kohal – postpositsiooniga noomen, 2. kohal – kui on, siis teised laiendid, 3. kohal – verb.

Obligatoorsed laiendid: koos noomeni postpositsiooniga delatiivis *дорысен* sama

verbi obligatoorse alistujana võib esineda noomen sama postpositsiooniga terminatiivis *дорозь*, mis näitab tegevuse alg- ja lõpp-punkti: *Гид дорысен корка дорозь оз куамын вamyш луоз* (М. Петров, Вить кышкасьтэмъёс: 101) „Kuurist majani on umbes kümme sammu“.

Laiend postpositsiooniga *дорозь (дйнёзь)* märgib kohta, objekti (subjekti), milleni (kelleni) toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Гаврюшинлэн гуртэз дорозь кык иськем гинэ кылиз* (М. Петров, Уй чоже: 89) „Gavrušini küläni jäi kõigest kaks kilomeetrit“.

Laiend postpositsiooniga *дырозь* märgib ajahetke, milleni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Малы сыче ивордэ та дырозь ватыса возид?* (Л. Малых, Бoko но Моко, Кенеш: 69) „Miks sa sellist uudist siiani endale hoidsid?“

Laiend postpositsiooniga *берозь* märgib:

- a) ajahetke, millest hiljem lõpeb verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Лушкем вераськон уйшор берозь кыстйськиз* (М. Коновалов, Гаян: 66) „Salajutt kestis üle südaöö“ ;
- b) kohta, mille taga lõpeb verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гидкуа берозь мыныны* (KURRUS 1995: 30) „minema kohani lauda taga“.

Laiend postpositsiooniga *палозь* postpositsiooniga laiend märgib ajalõiku, umbes milleni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *Нош музгорлэн жадемеz пичи но веськаса вуэмын ёвёл, чукна пеймытэн кутскыса уйшор палозь ужаса, со копак тёрнамын* (М. Коновалов, Гаян: 67) „Aga keha roidumus ei andnud sugugi järele, varavalgest hilisõhtuni töötades see tursus päris üles“. Laiendi noomeniks võivad olla substantiivid nagu *уйшор* „südaöö“, *тулыс* „kevad“ (URS 1983: 330), *гужем* „suv“ (KURRUS 1995: 112).

Laiend postpositsiooniga *дурозь* märgib objekti või kohta, mille servani või ääreni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *сюрес дурозь мыныны* (URS 1983: 129) „minema teeperveni“.

Laiend postpositsiooniga *шорозь* märgib objekti või kohta, mille keskkohani toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *бусы шорозь вуыны* (URS 1983: 502-503) „jõudma põllu keskele“.

Laiend postpositsiooniga *бордозь* märgib objekti või kohta, mille pinnani toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *борд бордозь поныны* (URS 1983: 50) „seinani välja panema“.

Laiend postpositsiooniga *вөзозь* märgib objekti või kohta, mille läheduseni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *мон вөзозь бызьыны* (URS 1983: 94) „minu juurde jooksmata“.

Laiend postpositsiooniga *котырозь* märgib ajalõiku, umbes milleni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *вить час котырозь лыктыны* (KURRUS 1995: 74) „tulla enne kella viit“.

Laiend postpositsiooniga *улозь* märgib objekti või kohta, mille allosani toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *гурезь улозь васькыны* (KURRUS 1995: 148) „laskuda mäe jalamini“.

Laiend postpositsiooniga *азёзь* märgib objekti või kohta, mille ette välja verbiga väljendatud tegevus või liikumine jõuab: *мунчо азёзь мыныны* (URS 1983: 21) „minema saunaesiseni“.

Laiend postpositsiooniga *сьөррозь* märgib objekti või kohta, mille taha välja verbiga väljendatud tegevus või liikumine jõuab: *капка сьөррозь келяны* (URS 1983: 404) „saatma värava taha“.

Laiend postpositsiooniga *вылозь* märgib objekti või kohta, mille peale välja verbiga väljendatud tegevus või liikumine jõuab: *сюрес вылозь келяны* (URS 1983: 102) „tee peale välja saatma“.

Laiend postpositsiooniga *йылозь* märgib objekti või kohta, mille otsani toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *пужым йылозь / йылояз тубыны* (URS 1983: 175) „männi latva ronima“.

Laiend postpositsiooniga *куспозь* märgib:

- a) objekti või kohta, milleni toimub väljendatud verbiga tegevus või liikumine: *ос куспозь вуыны* (URS 1983: 234) „ukseni minema“;
- b) aega, mille jooksul kestab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *мынон куспозь вераськыны* (KURRUS 1995: 80) „minemise peal rääkima“;
- c) aega, mille jooksul kestab verbiga väljendatud tegevus või liikumine: *вераськон*

күспозь мыныны (URS 1983: 234) „rääkimise ajal minema“.

Laiend postpositsiooniga **вадескозь** (**вадьсозь**, **вадесозь**) märgib:

- a) objekti või kohta, umbes milleni toimub väljendatud verbiga tegevus või liikumine: **гурезь выжы вадескозь адзыны** (URS 1983: 66) „nägema umbes jalamini välja“;
- b) ajalõiku, umbes milleni kestab väljendatud verbiga tegevus või liikumine: **уйшор вадескозь пукыны** (URS 1983: 66) „istuma umbes keskööni“.

Laiend postpositsiooniga **пумозь** märgib objekti või kohta, mille lõpuni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **гурт пумозь келяны** (URS 1983: 364) „saatma küla lõpuni“.

Laiend postpositsiooniga **урдсозь** märgib objekti või kohta, mille küljeni, servani või ääreni toimub väljendatud verbiga tegevus või liikumine: **сюрес урдсозь мыныны** (URS 1983: 452) „minema teeperveni“.

Laiend postpositsiooniga **улсозь** märgib kaugust, milleni toimub verbiga väljendatud tegevus või liikumine: **вить километр улсозь мыныны** (URS 1983: 449) „minema kuni viis kilomeetrit“.

3.3.2.7. Latiivis

Väga ebaproductiivne kääne, näiteid on vähe. Ma leidsin väga palju sõnu, mida ekslikult võib pidada postpositsioonideks, aga tegelikult on need adverbid. Ma suutsin leida ainult kaks postpositsiooni, kuigi postpositsiooni **выллань** kohta polnud ühtegi kirjeldust mitte üheski neljast sõnaraamatust.

Postpositsioonid: **выллань**, **улань**.

Postpositsiooni afiks: **-лань**: **гурезь выллань тубиз** „tõusis mäe otsa“.

Noomeni afiks: noomen on oma algvormis.

Verb: põhisõnadena on enamasti intransitiivsed liikumisverbid nii pöördelistes kui ka mittepöördelistes vormides.

Moodustajate semantiline funktsioon: adverbiaalsed suhted.

Sõnade järjekord: põhisõna või verb on konstruktsiooni lõpus; 1. kohal –

postpositsiooniga noomen, 2. kohal – kui on, siis teised laiendid, 3. kohal – verb.

Laiend postpositsiooniga **выллань** märgib objekti või kohta, mida mööda ülespoole on suunatud verbiga väljendatud liikumine. Laiendi noomeniteks on substantiivid nagu *гурезь* „mägi“, *шур* „jõgi“ jne.: *Нюлэскы бертыкузы, гурезь выллане чошатскыса тубыло* (М. Коновалов, Гаян: 39-40) „Naastes metsa, tõusevad nad võidu mäkke“. Kaks tähenduslikult lähedast afiksit **-лань** (latiiv) ja **-э/-е** (illatiiv) sulavad kokku ning sellega täpsustavad suunda (Kelmakov 2000: 53).

Laiend postpositsiooniga **уллань** märgib objekti või kohta, mida mööda allapoole on suunatud väljendatud verbiga liikumine. Laiendi noomeniteks on substantiivid, nagu *гурезь* „mägi“, *шур* „jõgi“ jne.: *Черк дортй гурезь уллань кин ке жуэжыт мурт ваське* (М. Петров, Шур со палан: 49) „Kiriku juurest nõlvapidi alla tuleb keegi pikk mees“.

4. UDMURDI RAHVUSEST ÜLIÕPILASTE EESTI KEELE VERBIREKTSIOONI VIGADE ANALÜÜS

4.1. S. P. Corderi veaanalüüsilased seisukoad

Oma töös tuginen ma **S. Corderi** seisukohtadele, kes tegeles veaanalüüsiga ja tõi välja järgmised punktid, kuidas on vaja vigu analüüsida:

1. näidete kogumine;
2. vigade identifitseerimine;
3. vigade kirjeldamine;
4. vigade seletamine;
5. vigade hindamine (Ellis 1995: 47-48).

S. Corderi järgi on olemas 2 interpretatsiooni tüüpi:

Esimene interpretatsiooni tüüp:

normaalne – on võimalik määrata vigase lause tähendus, kasutades õpitava keele reegleid;

autoriteetne – küsitletakse õppijat (kui on võimalik), mis tema lause tähendab ja miks ta niimoodi kirjutas;

tõenäoline – konteksti vaatlemine või lause tõlkimine sõnasõnaliselt õppija esimesse keelde.

Minu analüüsis on normaalse ja tõenäolise alltüübi interpretatsioon. Autoriteetset interpretatsiooni ma ei saanud kasutada, kuna küsitlus oli anonüümne.

Teine interpretatsiooni tüüp:

S. Corder eristas kolm veatüüpi nende süstemaatilisuse järgi:

- **Presüstemaatilised vead** – kui õppija ei tea kindlat reeglit sihtkeeles. Need on juhuslikud vead.
- **Süstemaatilised** – kui õppija leiutab ise reegli, mis on vale.
- **Postsüstemaatilised** – kui õppija teab õiget reeglit, aga siiski teeb vigu.

4.2. Teiste autorite veaanalüüsilased seisukohad

R. Ellis oma raamatus “The study of second language acquisition” (Ellis 1995) toob välja **G. Taylori** seisukoha, mis näitab, et vea allikas võib olla:

- **psühholingvistiline**, kui allikas puudutab teise keele süsteemi olemuse teadmist ja raskusi, mis on õppijal selle kasutamisel;
- **sotsiolingvistiline**, kui allikas sisaldab niisuguseid küsimusi, nagu õppija võimekus korda seada oma keel kooskõlas sotsiaalse kontekstiga;
- **episteemiline** – kui õppijal ei ole piisavalt teadmisi maailmast ja tal on probleemid informatsiooni organiseerimisega seotud tekstina.

J. Richards eristab 3 kompetentsusevigade allikat:

1. **Takistuse vead** – emakeele elementide kasutamine teises keeles. Näiteks võib olla niisugune lause, mida sakslane ütleks inglise keeles “I go not”, sest saksa keeles sama lause on “Ich gehe nicht”.
2. **Intralingvistilised vead** – reeglite üldistamine, kui ei teata täpselt tingimusi, kus seda reeglit kasutatakse.
3. **Arendamise vead** – õppija moodustab hüpoteesi teises keeles, kuigi tema teadmised on piiratud.

D. Lott eristab ülekandmisvigade kolme kategooriat:

- **“Analoogia levimine”** – kui õppija kasutab sõna valesti, sest tema emakeeles on olemas sarnane sõna (nt. itaallane kasutab inglise sõna “process”, kui tahab öelda “kohus”, sest itaalia “processo” tähendab nimelt seda).
- **“Struktuuri ülekandmine”** – kui õppija kasutab mõnda esimese keele joont (fonoloogiline, leksikaalne, grammatiline või pragmaatiline) rohkem kui sihtkeele joont. Seda mõistetaksegi ülekandmisena.
- **“Interlingvistilised”** (ülekandmise kindel kõneviis) või **“intralingvistilised”** (loomingulise konstruktsiooni kindel kõneviis) vead – ei ole kindlat erinevust emakeeles (nt. “make” kasutamine “do” asemel, sest näiteks itaalia ja ka eesti keeles ei ole niisugust “make/do” erinevust).

Lõpuks toob R. Ellis välja **H. Dulay** ja **M. Burti** andmed, kes klassifitseerisid kogutud vead kolmeks allkategoriaiks:

- a) **arenemise vead** (need, mis on sarnased esimese keele omandamisega);
- b) **takistuse vead** (kajastavad esimese keele struktuuri);
- c) **unikaalsed vead** (ei ole arenemise ega takistuse vead).

Eristatakse **globaalseid** ja **lokaalseid** vigu: **globaalsed** on vead, mis avaldavad mõju üldlausete organisatsioonile. Need on vale sõnajärjestus, välja jäetud või valesi moodustatud ühildumine ja süntaktilised üldistused. **Lokaalsed** on vead, mis avaldavad mõju lause üksikelementidele (nt. morfoloogilised või grammatilised vead). Arvatakse, et globaalsed vead (kuhu rektsioonivead kuuluvadki) avaldavad mõju arusaamisele rohkem kui lokaalsed vead (Ellis 1995: 66-67). (Tšerednikova 2000: 4-7.)

4.3. Näidete kogumine

Näidete kogumiseks koostas ma küsitluslehe üliõpilaste jaoks. Oma uurimuse jaoks ei küsinud ma vastanute käest nende nimesid, vaid aastat, mil nad tulid Eestisse. Seega on küsitlusleht anonüümne (vt. lisa 3). Udmurdi rahvusest üliõpilastel oli vastamisel üks tingimus: vastata tuli ilma abivahenditeta (sõnaraamatute, õpikute, teiste materjalide kasutamine ning teiste inimeste nõuanded polnud lubatud). Aeg polnud piiratud.

Küsitlusleht on jagatud kolmeks osaks, mis kokku sisaldavad 100 lauset. Esimeses kahes osas on eestikeelsed laused, kus muudetav sõna või sõnaühend on antud sulgudes algvormis. Esimeses osas on 67 lihtverbidega lauset, teises osas 17 ühend- ja väljendverbidega lauset. Kolmandas osas on 16 udmurdikeelset lauset: need oli vaja tõlkida eesti keelde. Näited on võetud R. Pooli raamatust (Pool 1999). Näidete hulgas on võimalikult erinevate rektsioonidega verbid, kuid piirdusin ainult **käände-**, **kaassõna-** ja **infiinitvormirektsiooniga** (lause- ja lausungi- ning substitutsiooniklassirektsioonivigu ma ei uurinud). Kõik esitatud laused on tõlgitavad udmurdi keelde ning nende seas on nii selliseid, kus udmurdikeelne rektsioon on sarnane või erinev, kui ka selliseid, millele on raske leida vastet udmurdi keeles.

Küsitluslehe täitsid 15 udmurdi üliõpilast, kes on tulnud Eestisse erinevatel aastatel ja

nende eesti keele oskuse tase on väga erinev (vt. joonis 4).

4.4. Vigade identifitseerimine

Vigade identifitseerimiseks koostas in hindamislehe, kus järjekorranumbrid vastavad küsitluslehe lausete numbritele. Verb numbri kõrval on lauses kasutatud verb, mille rektsiooni ma küsisin. Esimesel etapil ma kirjutasin selle verbi rektsiooni eesti keeles R. Pooli verbirektsioonisõnastiku järgi (Pool 1999).

Edasi on antud selle verbi rektsioon udmurdi keeles, kui vaadata antud verbi lause tõlke kontekstis. Udmurdikeelsete vastetega töötamiseks kasutasin ma enda ning oma kaaslaste udmurdikeelseid oskusi ning mõningaid udmurdikeelseid raamatuid (KURRUS 1995; URS 1983; Borissof 1991; Alvre, Zaguljajeva 1985; GSUJ 1962).

Rektsioonide sarnasus-erinevus on märgitud vastavalt märkidega (☺, ☹, ☹), mille seletus on antud hindamislehe alguses (vt. lisa 2). Eesti ja udmurdi keele käänete vasteid võib jälgida lisades 4, 5, 6 esitatud tabelites (vt. tabel 1, tabel 2, tabel 3).

Vigade identifitseerimiseks ma kirjutasin välja kõik variandid, mis ma sain vastanute käest. Sulgudes on antud variantide arv. Edasi jagasin ma need **õigeteks (I)** ja **valedeks (II) variantideks**.

Õiged variandid on jagatud kolmeks alltüübiks: **oodatud variant (Ia)**, s.o. tervikuna esitatud lause allajoonitud oodatud variandiga.

Kuna õigete hulgas ei olnud kõiki oodatud vorme, aga vastajad siiski neid kasutasid, paigutasin ma paralleelsed vormid **muude sobivate variantide** hulka (**Ib**).

Kõik vead ei olnud verbirektsioonivead. Oli näha, et vastaja teab, millist rektsiooni tuleb kasutada, kuid ei tea täpselt sõnavormi või teeb ortograafilisi vigu. Selliste vigade uurimine ei olnud minu töö ülesanne, sellepärast ei paigutanud ma neid valede, vaid **muude ebasobivate variantide** hulka (**Ic**). Küsitluslehele vastanute vigade arvu kokkulugemisel selliseid vigu ma arvesse ei võtnud.

Valed variandid (II) sisaldavad neid vorme, mida ma pidasin vigasteks. Siin on sellised variandid, mis üldse ei sobi antud verbiga. On selgelt näha, et üliõpilane teeb lauses vigu. Selliste vigade analüüsiga ma tegelengi oma edaspidises vaatluses.

4.5. Vigade kirjeldamine

Vigade kirjeldamiseks kasutasin ma arve, tabelleid ja graafikuid. Esimesel graafikul (vt. joonis 4) on piltlikult näidatud vigade arv suhtes vastanute Eestisse saabumise aastasse. Muidugi ei saa me selle graafiku järgi oletada, kui palju vigu teeks üliõpilane, kui ta oleks saabunud Eestisse mõnel teisel aastal, kuid ikkagi saame teha järelduse, et rohkem raskusi õigete vormide leidmisel oli neil, kes tulid Eestisse 2000. aastal, ja paremini täitsid ülesande need, kes tulid Eestisse 1996. aastal, erandina see, et **kõige rohkem vigu (65)** on üliõpilasel, kes on Eestis 1996. aastast saadik, ja **kõige vähem vigu (11)** tegi 1998. aastal tulnud üliõpilane (vt. tabel 6). Muidugi peab silmas pidama, et üliõpilaste individuaalne keeleomandamise võime ja eesti keeles suhtlemise kogemus on väga erinev.

Vigade kirjeldamise järgmiseks etapil koostasid ma tabeli, kus on kokku loetud erinevate variantide arvud (vt. tabel 4). Selle tabeli põhjal tegingi järgmised graafikud (vt. joonis 1, joonis 2, joonis 3).

Graafikus, mis kajastab variantide võrdlust, on selgelt näha, et kõige rohkem ma sain ikkagi **oodatud variante (1209)**. Mulle huvi pakkuvate vormide (**valede variantide**) arv on teisel kohal (**520**). Kolmandal kohal on **muud sobivad** ehk pralleelkasutuse võimalusega vormid (**161**) ja kõige vähem sain **ebasobivaid variante (132)**. (Vt. joonis 1, tabel 4.)

Järgmine graafik kajastab eritüübiliste lausete omavahelist suhet. Selgub, et näidete hulgas **53%** lausetest on udmurdi keelest **erinevate verbirektsioonidega laused**, **25%** **sarnaste verbirektsioonidega laused** ja **22%** moodustavad laused, millele on **raske leida vastet** udmurdi keeles. (Vt. joonis 2, tabel 5.)

Graafik, mis näitab vigade osa kõigis lausetes on minu meelest kõige huvitavam, sest selle järgi võime näha, millised laused tekitasid vastanutele kõige rohkem raskusi. Selgub, et **enamik vigu (42%)** on üliõpilased teinud lausetes, kus **ei ole vastet** udmurdi keeles; ja **kõige vähem vigu (19%)** ma leidsin lausetes, millel on **sarnane** rektsioon udmurdi keelega. (Vt. joonis 3, tabel 5.)

4.6. Vigade seletamine ja hindamine

Vigade seletamiseks kasutasin sõltumise e. reksiooni liigitust, mis on täpsemalt välja toodud minu töö teoreetilises osas (p. 2.1.1.). Esimese allliigituse järgi on minu töös esitatud käände-, kaassõna- ja infiniitvormireksioonidega laused, teise allliigituse järgi verbireksioonidega laused.

Vigade seletamisel võin ainult oletada, kumb keel (udmurdi või vene keel) on üliõpilase esimeseks keeleks ja seega mõjutas verbireksiooni valikut vastamisel või kas üldse mõjutas. Kui esimene keel ei mõjutanud üliõpilast, siis võis viga tekkida kas juhuslikkuse teguri, valesti meelde jäetud reegli või muu sarnase individuaalse keekekogemuse tõttu. Mõnes kohas ma kasutan termineid, millele võib leida seletuse minu töö teoreetilisest osast (p. 4.1.; p. 4.2.).

4.6.1. Käändereksioon

- Üks tüüpilisemaid vigu oli ***adessiivi*** asendamine **allatiiviga** või **partitiiviga**, kuna udmurdi keeles kasutatakse sellistel juhtudel allatiivi (harvemini akusatiivi). Partitiivi kasutamine tuleb tõenäoliselt sellest, et paljudes analoogilistes lausetes on võimalik partitiivi kasutada viga tegemata. **Nominatiivi** ja ühes kohas **genitiivi** kasutasid tõenäoliselt need üliõpilased, kes ei saanud lause mõttest hästi aru või tegid presüstemaatilisi vigu.

Lihtverbidega laused № 3, 12, 18, 31, 48, 60, 64.

Tõlkelauseid № 2.

- Palju vigu tehti ***translatiivi*** kasutamisel, vahetades seda pidevalt ära **essiiviga**, mis osutus süstemaatiliseks veaks, või kasutades translatiivi asemel mõnda muud reksiooni. Arvan, et põhjuseks pole teise keele mõju, kuna udmurdi keeles translatiivi ja essiivi käännetel vaste puudub. Translatiivi asemele kirjutati sõnu **allatiivis** (kusjuures mõnel juhul ongi udmurdi keeles sellel kohal allatiiv), **illatiivis**, **partitiivis**, **komitatiivis**, **genitiivis**. Ühtki valet varianti ei olnud lauses, kus oli vaja teada verbi *jääma* translatiivi reksiooni. Väga huvitavaks osutus ***essivi*** reksiooniga

lause, millele kõik 15 vastajat vastasid täiesti õigesti, mis tähendab et verbi *töötama* rektsioon on kõigile selge.

Lihtverbidega laused № 6, 9, 15, 27, 33, 34, 35, 41, 47, 56, 62, 66.

Tõlkelauseid № 13, 15.

- Raskete juhtude seas olid ka sellised laused, kus oli vaja kasutada *partitiivi*. Kõige sagedamini kiputakse **partitiivi** asendama **genitiiviga**. Olen märganud, et see on igast rahvusest eesti keele omandajatele alati raske ülesanne olnud. Siiski oli vähem segiajamist lausetes, milles oli udmurdi keelega sarnane rektsioon. Peale genitiivi kasutasid vastajad tihti **allatiivi**, harvemini **elatiivi**, **komitatiivi** (eriti seal, kus udmurdi keeles on instrumentaal, mis vastab eesti keeles komitatiivile), **nominatiivi**. Verbide *esitlema*, *kartma*, *pakkuma* partitiivi rektsioon oli kõigile selge.

Lihtverbidega laused № 2, 4, 8, 13, 14, 25, 30, 32, 34, 35, 45, 54, 55, 57, 58, 65, 67.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 5, 16.

Tõlkelauseid № 5, 6, 13, 16.

- Seal, kus *allatiivi* kasutamine on nii eesti kui udmurdi keeles ühesugune, olid sissetulnud vead arvatavasti kas intralingvistilised või arendamise vead: kasutati (süsteemaatilisel) **illatiivi**, **translatiivi**, **adessiivi**, **partitiivi**; (presüsteemaatilisel) **postpositsiooniga genitiivi** rektsiooni. Nendes lausetes, kus rektsioon oli udmurdi keelest erinev, ilmusid välja takistuse vead: üliõpilased kasutasid **genitiivi postpositsiooniga**, **partitiivi**, **illatiivi**, **komitatiivi** ja juhuslikult **ablatiivi**, **genitiivi**, **adessiivi**, **elatiivi**, **terminatiivi**. Verbide *jutustama*, *kaebama* ja *pakkuma* allatiivi rektsiooni kasutasid kõik vastajad õigesti.

Lihtverbidega laused № 6, 7, 8, 10, 16, 17, 20, 30, 39, 44, 59.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 1, 2, 9, 12, 17.

Tõlkelauseid № 5, 11, 14, 16.

- Kuigi udmurdi keeles on *elatiivil* vaste olemas, oli siiski tehtud elatiivi rektsiooniga lausetes väga palju vigu: seal, kus rektsioon on udmurdi keelest erinev, oli kõige tüüpilisemaks veaks **partitiivi** (mõnel juhul on selgelt näha, et vastaja kasutas sama rektsiooni kui udmurdi keeles) ja **komitatiivi** kasutamine; tihti kasutati ka **genitiivi**, harvem **postpositsiooniga genitiivi**, **allatiivi**, **adessiivi**, **inessiivi** ja **nominatiivi**.

Seal, kus keelte reksioonid on sarnased, tegid ainult üksikud isikud vigu, kasutades kas **illatiivi** või **inesiivi** – arvatavasti need vastajad ei saanud lause mõttest aru või lihtsalt ei teadnud õiget reksiooni ja kasutasid suvalist käänat. Ilmnenud vigade rohkust võib seletada ka see, et enamikus lausetes olid udmurdi ja eesti keele verbireksioonid erinevad, seega mõned vead olid intralingvistilised ja teised arendamise vead. Verbide *jutustama* ja *maha jääma* reksioon oli kõigis küsitluslehtedes õigesti kirjutatud.

Lihtverbidega laused № 5, 10, 24, 28, 35, 44, 50, 53.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 6, 8, 10, 13, 14.

Tõlkelaused № 9, 11, 13.

- Kõik küsitluslehes pakutud laused **komitatiivi** verbireksiooniga olid udmurdi keelde tõlkimisel sama verbireksiooniga. Võib olla sellepärast udmurdi rahvusest üliõpilased tegid ainult üksikuid vigu kõne all olevates lausetes, kasutades **illatiivi**, **partitiivi**, **essiivi**. Verbidega *abielluma*, *kokku leppima*, *lööma*, *tutvuma*, *ähvardama* lausetes polnud ühtki viga

Lihtverbidega laused № 11, 19, 21, 49, 67.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 4.

Tõlkelaused № 1.

- Peaaegu kõik eestikeelsed laused **illatiivi** verbireksiooniga on udmurdi keeles sama reksiooniga. Siiski oli ka nendes lausetes vigu: kasutati **allatiivi**, **partitiivi**, **elatiivi**, **inessiivi** ja **genitiivi** – neid vigu ma nimetaksin juhuslikeks e. presüstemaatilisteks. Selge, et üliõpilane ei saanud leida õiget vormi ainult antud verbi puhul. Siin ei saa väita, et vead olid süstemaatilised, kuid mõnel juhul võiksime oletada, et vead olid postsüstemaatilised. Väga tüüpiline viga oli illatiivi lühikese või pika vormi valik. Ühes lauses tegid kaks inimest takistuse vea, kasutades **allatiivi** nagu udmurdi keeles. Ainult verbiga *mahtuma* lause kirjutasid kõik vastajad õigesti.

Lihtverbidega laused № 20, 29, 39.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 15.

Tõlkelaused № 3, 14.

- Kuigi lauseid **inessiivi** verbireksiooniga oli küsitluslehes esitatud suhteliselt vähe, oli

vigu ikkagi palju ja kõik need olid niivõrd erinevad, et antud juhul on raske seletada, mispärast vastaja valis just selle käände: **partitiivi, essiivi, adessiivi, genitiivi, adv. + ma-inf., translatiivi, postpositsiooniga genitiivi ja illatiivi**. Ainult **elatiivi** ja **komitatiivi** vigade tegemine ei olnud minu arust juhuslik. Mõnikord võis üliõpilane kasutada sama reeglit kui udmurdi keeles ja mõnel juhul tegi ta intralingvistilise vea.

Lihtverbidega laused № 21, 60.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 4.

Tõlkelaused № 4.

Ülejäänuid käändereksioonivigu ma eraldi detailsemalt ei vaadelnud, kuna neid oli vähe ja nad on üsna kindlasti tekkinud juhuslikult.

4.6.2. Kaassõnareksioon

Udmurdi keeles nagu ka teistes soome-ugri keeltes kasutatakse laialdaselt kaassõnu. Ikkagi oli vigu eestikeelsetes lausetes palju. Selle üle ma eriti ei imesta, kuna postpositsioonid eesti ja udmurdi keeles on küllaltki erinevad. Hea oli näha, et üliõpilased teadsid, et kaassõna on vaja kasutada, kuid tihti ei teadnud nad täpselt millist.

Lihtverbidega laused № 1, 4, 6, 7, 14, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 51, 65.

Ühend- ja väljendverbidega laused № 3, 7, 11.

Tõlkelaused № 7, 8, 10.

4.6.3. Infiniitvormireksioon

Kuna infiniitvormireksioonidega lausetele ei ole udmurdi keeles vastet (udmurdi keeles on ainult üks verbi infiniitvorm) on raske öelda, kas üliõpilane kasutas vale vormi oma vaistu järgi või ta lihtsalt ei mäletanud õiget vormi. Seega osutuvad need vead intralingvistilisteks ja arendamise vigadeks.

Lihtverbidega laused № 3, 12, 18, 46, 48, 63, 64.

Tõlkelaused № 2.

5. KOKKUVÕTE

Paljude seletuste hulgast tundub kõige lühemana L. A. Bulahovski oma, kes kirjutab, et rektsioon on ühe sõna käändeline sõltuvus teisest sõnast (Tšhaidze 1970: 171). Üldiselt aga rektsioon on selline alistav süntaktiline vahekord põhisõna ja laiendi vahel, kus põhisõna kui regeeriva sõna semantilised omadused või tähendus tervikuna tingivad laiendi grammatilise vormi või selle laiendi kuulumise teatud kindla grammatilise tunnusega klassi.

Detailsel vaatlemisel näib rektsiooni teema olevat ebaselge ja vaieldav ning edasisi uuringuid nõudev. Uurimist vajavad küsimused:

- a) rektsiooni piirid;
- b) rektsiooni koht keelesüsteemis;
- c) miks erinevates keeltes on rektsioon erinev;
- d) rektsiooni ajalooline arengutee;
- e) mis vaatevinklist tuleb rektsiooni uurida: kas käändeliste vormide, verbi semantika või mõne teise seisukohast.

Udmurdi keeles on kaks põhilist lause moodustajate grammatilist seost: rinnastusseos ja alistusseos. Alistusseos jaguneb neljaks liigiks : **ühildumine, parataks, sõltumine ja isafeet**. Sõltumine e. rektsioon võib olla postpositsiooniga ja ilma.

Udmurdi keele verbirektsioone pole keegi otseselt uurinud, kuid udmurdi keele grammatikas (lauseõpetuse osas) vaadeldakse neid verbisõnauhenditena. Kõige rohkem on sellega tegelnud P. N. Perevoštšikov. Tema uurimustes on verbiühendeid käsitletud käändeliste vormide seisukohast.

Eesti keeles eristatakse viit rektsiooni liiki vastavalt sellele, millise laiendi vormi tingib põhisõna: käänderektsioon, kaassõnarektsioon, infiniitvormirektsioon, lauserektsioon, substantatsiooniklassirektsioon. Udmurdi keeles infiniitvormirektsiooni ei esine. Seda nähtust on käsitletud abi- e. modaalverbide osas. Aga vastavalt sellele, millisesse sõnaklassi kuulub regeeriv sõna, võib välja tuua neli rektsiooni all-liigitust:

verbireksioon, substantiivrektsioon, adjektiivrektsioon ja adverbireksioon.

Käesolevas töös on esitatud rohkem kui 400 erinevat udmurdi keele verbireksiooni, neist umbes 120 käänderektsiooni ja umbes 290 kaassõnarektsiooni. Oma uurimise alusel võin väita, et udmurdi keeles on kõige levinumad verbifraasid sellised, kus laiend on akusatiivivormis, ja kõige vähemkasutatavad sellised, kus noomen on postpositsiooniga latiivivormis. Selgub, et latiiv on kõige ebar produktiivsem kääne udmurdi keeles.

Kaassõnarektsioon delatiivis, terminatiivis ja latiivis olid minu iseseisva uurimise objektid. Selleks on töös esitatud 66 lauset, 36 lisanäidet verbifraasidest ja kokku 166 kaassõnarektsiooni eelloetletud kolmes käändes. Need laused on võetud kolmest erinevast raamatust (M. Petrov, M. Konovalov ja ajakiri Keneš), kokku üle kolmesaja lehekülje. Uurides väljavalitud näiteid, sai teha huvitavaid järeldusi. Enamus neist järeldustest on esitatud töö punktis 3.5., kuid mõned toon välja siin.

Kõige rohkem näiteid postpositsioonidega (28) oli ajakirjas „Keneš“, eriti kaassõnadega *пумысен* (9), *дырысен* (7) ja *дорозь* (4) lauseid; üksikuid näiteid oli ka kaassõnadega *вылысен* (2), *дырозь* (2), *шорысен* (1), *паласен* (1) ja *дурысен* (1) lausetest.

Kõige vähem näiteid postpositsioonidega (16) oli M. Konovalovi raamatus „Gajan“. Autor on kasutanud postpositsioone *вылысен* (5), *дорозь* (3), *дырысен* (2), *бордысен* (1), *йылысен* (1), *паласен* (1), *берозь* (1), *дырозь* (1), *палозь* (1) ja *выллане* (1).

M. Petrov oma raamatus „Люкам сочинениос“ kasutab 100 lehekülje kohta 22 lauset kaassõnadega delatiivi, terminatiivi ja latiivi vormis. Enim kasutatud on kaassõnadega *вылланы* (6), *дорозь* (6) ja *дырысен* (4) verbifraasid. On ka mõned laused postpositsioonidega *улланы* (2), *вылысен* (1), *бордысен* (1), *вадьсысен* (1) ja *берозь* (1).

Udmurdi keeles eksisteerib palju erinevaid postpositsioone, kuid see, et näiteks M. Konovalov oma teoses umbes saja lehekülje peal on kasutanud ainult 16 lauset, kus kaassõna on delatiivi, terminatiivi või latiivi vormides, tõestab, et järelikult need ei ole eriti kasutatavad. Näidete vähesust seletavad ka sünonüümid, mille kasutus on kõnes ja

kirjas rohkem levinud.

Vigade analüüsisist paremaid ja objektiivsemaid järeldusi oleksin saanud teha, kui küsitlus poleks olnud anonüümne ning ma oleksin võinud analüüsida iga isiku vigade põhjusi eraldi.

Vigade seletamisel ja hindamisel ma arvestasin ka üliõpilase Eestisse saabumise aastaga. Tuleb välja, et individuaalne vigade arv ei sõltu Eestis viibimise ajast. Üksikute vigade vaatamisel märkasin, et viimasel aastal (2000) Eestisse tulnud udmurdi rahvusest üliõpilased eksivad tihti lause mõtte arusaamatuse tõttu, mitte reegli halva tundmise pärast.

Olen märganud, et juhtudel, kus üliõpilane ei tea verbi õiget rektsiooni, ta püüab kas tõlkida sõnasõnalt lause oma esimesse keelde ja siis kasutab sama rektsiooni, mis on tema keeles õige, või lihtsalt kasutab partitiivi. Seega osutub, et enamik vigu tuli sõna panemisest partitiivi vormi.

Töö alguses püstitasin enda ette mõned ülesanded: uurida udmurdi rahvusest üliõpilaste kõige tüüpilisemaid rektsioonivigu ning selgitada nende vigade põhjusi. Mul olid ka mõned eelarvamused: mõned neist osutusidki õigeteks, kuid mõnedes ma eksisin. Näiteks eeldasin, et kõige rohkem vigu teevad vastajad lausetes, kus verbirektsioon on udmurdi keelest erinev, ja kõige vähem vigu seal, kus rektsioon on sarnane. Sarnase verbirektsiooniga lausetes oligi vigu vähem, kuid enim vigu oli hoopis lausetes, mille verbirektsioonil vaste udmurdi keeles puudub. Minu arust on see tulemus ka täiesti loogiline.

Arvan, et selliste küsimustike ulatuslikum kasutamine ja sügavam analüüs võiks olla suureks abiks nii eesti keele õpetajatele kui ka õpilastele endile.

KIRJANDUS

- Ahmanova, O. S.* 1969. Slovar lingvistitšeskih terminov. Moskva.
- Alatõrev, V. I.* 1970. Võdelitelno-ukazatel'naja kategorija v udmurtskom jazõke. Iževsk.
- Alvre, P., Zaguljajeva, B.* 1985. Udmurdi ja eesti keele kõrvutavaid tekste ning väljendeid (koos harjutusülesannetega). Tartu.
- Borissov, T. K.* 1991. Udmurt kõlljukam. Iževsk.
- Bulõtšjov, M. N.* 1947. Porjadok slov v udmurtskom prostom predloženi. Iževsk.
- EKG II = *Erelt, M., Kasik, R., Metslang, M., Rajandi, H., Ross, K., Saari, H., Tael, K., Vare, S.* 1993. Eesti keele grammatika II. Lisa: Kiri. Tallinn.
- Ellis, R.* 1995. The Study of Second Language Acquisition. Oxford University Press.
- Erelt jt. = Erelt, M., Erelt, T., Ross, K.* 1997. Eesti keele käsiraamat. Tallinn.
- EVS = *Tamm, J.* 1962. Eesti-vene sõnaraamat. Tallinn.
- Gordejeva, N.* 2001. Kohakäänded eesti ja udmurdi keeles. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli läänemeresoome keelte õppetoolis.
- GSUJ 1962 = *Perevoštšikov, P. N., Vahrušev, V. M., Alatõrev, V. I., Pozdejeva, A. A., Tarakanov, I. V.* 1962. Grammatika sovremennogo udmurtskogo jazõka. Fonetika i morfologija. Iževsk.
- GSUJ 1970 = *Alatõrev, V. I.* 1970. Grammatika sovremennogo udmurtskogo jazõka. Sintaksis prostogo predloženi. Iževsk.
- Jartseva, V. N.* 1990. Lingvistitšeski entsiklopeditšeski slovar. Moskva.
- Jašina, R. I.* 1980. Problema slovosotšetani i ejo razrabotannost v udmurtskom jazõkoznanii. - Slovosotšetanija v udmurtskom jazõke. Pod. red. V. M. Vahruševa, R. I. Jašinoi. Iževsk, lk. 7-29.
- Kelmakov, V. K.* 2000. Udmurtski jazõk v tipologitšeskom i kontalogitšeskom aspekte. Preprint. Iževsk.
- Keneš* 2003. № 11-12. Iževsk.
- Kondratjeva, N. V.* 2001. K voprosu upotrebleni. ja oformlennogo i neoformlennogo

- vinitelnogo padeža. - Vordskem kõl, № 6. Iževsk, lk. 64-68.
- Konjuhova, A. V., Jašina, R. I.* 1991. Udmurt kõl. 6-8 klassjoslõ. Iževsk.
- Konovalov, M. A.* 1990. Gajan. Romanjos no verosjos. Iževsk.
- KURRUS = *Nasibullin, R. Š., Maksimov, S. A.* 1995. Kratki udmurtsko-russki, russko-udmurtski slovar. Iževsk.
- Kuznetsova, A.* 1999. Verbireksioonid eesti ja vene keeles. Kontrastiivne analüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Minnac = *Ministerstvo natsionalnoi politiki v Udmurtii.*
<http://www.minnac.ru/index.php?C=4&A=0&P=1&ID=0000001636udm42>
- Nikolajeva, S. A.* 2003. Tipõ svjazi slov v udmurtskih slovosotšetanijah. Diplomitöö. Käsikiri Udmurdi Riikliku Ülikooli kaasaegse udmurdi keele ja selle õpetamismetoodikate õppetoolis.
- Nurk, A.* 1995. Ungari ja eesti keele verbireksioonide kontrastiivne analüüs. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli uurali keelte õppetoolis.
- Perevoštšikov, P. N.* 1980. Glagolnõje slovosotšetanija. - Slovosotšetanija v udmurtskom jazõke. Pod. red. V. M. Vahruševa, R. I. Jašinoi. Iževsk, lk. 38-129.
- Petrov, M. P.* 1959. Ljukam sotšinenios. Kuineti tomez. Verosjos no otšerkjos. Iževsk.
- Pool, R.* 1999. Eesti keele verbireksioone. Tartu.
- Rešetnikova, I.* 2001. Udmurdi rahvusest üliõpilaste eesti keele verbireksiooni vigade analüüs. Seminaritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Rätsep, H.* 1978. Eesti keele lihtlause tüübid. Tallinn.
- Statistikaamet.* <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>
- Šutov, A. F.* 1999. Gipotaksis v udmurtskom jazõke. Posobije dlja studentov po sintaksisu. Iževsk.
- Tšerednikova, J.* 2000. Ühildumisvead vene üliõpilaste kirjalikes töödes. Seminaritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Tšhaidze, M. P.* 1970. K voprosu o kategorii glagolnogo upravlenija. - Voprosõ finno-

- ugrovedenija. Võpusk V. Otv. red. Galkin I. S. Joškar-Ola, lk. 171-178.
- URS = *Vahrušev, V. M.* 1983. Udmurtsko-russki slovar. Moskva.
- Vahrušev, V. M.* 1980. Predislovije. - Slovosotšetaniija v udmurtskom jazõke. Pod. red. V. M. Vahruševa, R. I. Jašinoi. Iževsk, lk. 3-6.
- Vahrušev, V. M.* 1995. Sinonimjosõn udmurt-džutš kõlbugor. Iževsk.
- Ventšakova, A.* 2004. Verbireksioon eesti ja mokša keeles. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli läänemeresoome keelte õppetoolis.
- VES = *Erelt, T., Õim, A.* 1994. Vene-eesti sõnaraamat. Tallinn.
- VEÕ = *Vaigla, E., Simm, L., Pärn, H., Kubo, H.* 1985. Vene-eesti õppesõnastik. Tallinn.
- Winkler, E.* 2001. Udmurt. Language of the World/Materials 212. Lincom Europa.
- Yliniemi-Liias, S.* 2000. Verbireksioonid eesti ja soome keeles. Seminaritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.

ГЛАГОЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В УДМУРТСКОМ ЯЗЫКЕ. АНАЛИЗ ОШИБОК СТУДЕНТОВ-УДМУРТОВ В ГЛАГОЛЬНОМ УПРАВЛЕНИИ ЭСТОНСКОГО ЯЗЫКА. РЕЗЮМЕ.

При написании настоящей работы были поставлены следующие цели и задачи:

1. рассмотреть понятие управления в контексте грамматик различных языков;
2. изучить уже имеющиеся исследования в области управления глаголов в удмуртском языке;
3. описать и систематизировать глагольное управление удмуртского языка;
4. исследовать неизученную область глагольного управления в удмуртском языке: словосочетания глаголов с послелогоми в отдалительном (делативе), предельном (терминативе) и направительном (лативе) падежах, опираясь на материалы, взятые из источников удмуртской художественной литературы;
5. анализировать ошибки студентов-удмуртов в глагольном управлении эстонского языка, опираясь на результаты анкетирования;
6. сделать выводы из вышеперечисленных задач.

Работа состоит из пяти частей. Первая и вторая части – теоретические, в них представлены определения глагольного управления и его рассмотрение в эстонском, удмуртском и некоторых других языках. При составлении теоретической части работы большую помощь оказали материалы исследований П. Н. Перевощикова, В. И. Алатырева, А. Нурк, С. Юлиниemi-Лиас и Х. Рятсепа.

В третьей части работы описано глагольное управление и глагольные словосочетания удмуртского языка, опираясь на статью П. Н. Перевощикова (Perevoštšikov 1980), а также на самостоятельные исследования материалов. В настоящей работе представлено больше чем 400 различных примеров глагольного управления в удмуртском языке, из них примерно 120 примеров падежного и около 290 – послеложного глагольного управления. Объектом моего самостоятельного исследования является послеложное управление в

отдалительном (делативе), предельном (терминативе) и направительном (лативе) падежах – для этого в работе представлено 66 предложений и 36 дополнительных примеров из различных словарей (Borissov 1991, KURRUS 1995, URS 1983, Vahrušev 1995), всего 166 примеров глагольного управления с послелогоми в вышеназванных трёх падежах. Основная часть примеров взята из источников удмуртской художественной литературы (М. Петров, М. Коновалов и журнал „Кенеш“), всего более чем 300 страниц.

В четвёртой части работы даётся подробное описание и анализ ошибок студентов-удмуртов в глагольном управлении эстонского языка.

Выводы из вышеперечисленных исследований приводятся в пятой заключительной части работы.

В конце работы приведены таблицы, графики и примеры, по которым можно проследить результаты и тенденции анализа. Таблица соответствия падежей в удмуртском и эстонском языках взята из книги П. Алвре и Б. Загуляевой (Alvre, Zaguljajeva 1985).

Думаю, что более подробный анализ и изучение данных вопросов могли бы оказать большую помощь как учащимся, так и преподавателям эстонского языка.

UDMURDI KEELE UURITUD LAUSETE VERBIREKTSIOONID

Горей вылысен Васлей вылэ синзэ вошъяса сьлэ (М. Петров, Шур со палан: 52)

Seisab, vaadates kordamööda Gorei pealt Vaslei peale.

вошъяны + subst. postp. <i>вылысен</i> (ill.)	<i>Васлей вылэ вошъяса</i>
+ subst. akus.	<i>синзэ вошъяса</i>
+ subst. postp. <i>вылысен</i> (delat.)	<i>Горей вылысен вошъяса</i>

„Кыче бен меда?“ - егит ни сюрес вылысен малпаське (М. Коновалов, Гаян: 77)

„Milline siis?“ mõtleb noormees mööda teed minnes.

малпаськыны + subst. postp. <i>вылысен</i> (delat.)	<i>сюрес вылысен малпаське</i>
--	--------------------------------

Соос сюрес вылысен ик марысь мар ке луон дыръя, кьлэз тодымтэ кариськом шуыса тупатскизы (М. Коновалов, Гаян: 73) Juba teel olles rääkisid nad kokku, et kui midagi juhtub, teesklevad nad keeleoskamatust.

тупатскыны + subst. postp. <i>вылысен</i> (delat.)	<i>сюрес вылысен тупатскизы</i>
тодымтэ кариськыны + subst. akus.	<i>кьлэз тодымтэ кариськом</i>

Сюрес вылысен вераны луонтэм лек начальник олокызы но сантэма (М. Коновалов, Гаян: 62). Tee peal mõnitab äraütlemata tige ülemus erineval viisil.

сантаманы + subst. postp. <i>вылысен</i> (delat.)	<i>сюрес вылысен сантэма</i>
--	------------------------------

Сюрес вылысен Чачабей пересьёс сярысь, Чипчирганъёс сярысь вера (М. Коновалов, Гаян: 58) Teel olles räägib Tšatšabei vanakestest ja Tšiptširganide perest.

вераны + subst. postp. <i>вылысен</i> (delat.)	<i>сюрес вылысен вера</i>
+ subst. postp. <i>сярысь</i>	<i>пересьёс сярысь вера</i>

Милям йырсимы вуиз, пе, лэся,

Пукон вылысен сынаны (Балтась пальёсысь шуныт төл, Кенеш: 73)

Meie juuksed on kasvanud nõnda pikaks,
et peab neid toolilt kammima.

сынаны + subst. postp. *вылысен* (delat.) *пукон вылысен сынаны*

Соин ук шифоньер вылысен оскалто (Л. Малых, Боко но Моко, Кенеш: 67) Siis
proovin kari pealt.

оскалтыны + subst. postp. *вылысен* (delat.) *шифоньер вылысен оскалто*

*Соос будос вылысен мукетаз капчияк лэзькыло но, пыдъёссэс выретыса ук, моль
октыны кутско* (Н. Никифоров, Белекчи, Кенеш: 28) Nad laskuvad kergelt ühe
taime pealt teisele ja, liigutades koibi, hakkavad õietolmu korjama.

лэзькыны + subst. postp. *вылысен* (delat.) *будос вылысен лэзькыло*

+ adj. akus.

мукетаз лэзькыло

выретыны + subst. akus.

пыдъёссэс выретыса

октыны + subst. akus.

моль октыны

*Та бадъпуос дорысен, шур вамен выжыса, пырак мынїд ке, чапак штаб вадъсы
потод* (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 100) Kui lähed nende pajude juurest otse
edasi üle jõe, jõuadki kohe staabi ette.

выжыны + subst. postp. *вамен*

шур вамен выжыса

мыныны + subst. postp. *дорысен* (delat.)

бадъпуос дорысен мынїд ке

потыны + subst. postp. *вадъсы*

штаб вадъсы потод

*Березина шур дорысен батальон секытэ вуон дыръя, немецкой пулемётчикъёсты
Гришинэн Мухамед гранатаосын пазьгизы* (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 97)
Berezina jõest alates hakkas pataljonil raske aeg, Grišin Muhamediga heitsid saksa
kuulipildurite pihta granaate.

пазьгыны + subst. postp. *дорысен* (delat.)

Березина шур дорысен пазьгизы

+ subst. akus.	<i>пулемётчикъёсты пазьгизы</i>
+ subst. instr.	<i>гранатаосын пазьгизы</i>

Алигес гинэ Добромысль дорысен батальон секытэ пужым тэлеті лушкем мыныса, немецкой миномётчикъёсты быдтійзы (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 97) Üsna hiljuti, hiilides salaja Dobromõsli poolt männimetsast, hävitati saksa miinipildurid.

мыныны + subst. postp. <i>дорысен</i> (delat.)	<i>Добромысль дорысен мыныса</i>
+ subst. prolat.	<i>тэлеті мыныса</i>
быдтыны + subst. akus.	<i>миномётчикъёсты быдтійзы</i>

Гид дорысен корка дорозь ог куамын вамыш луоз (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 101) Aida juurest majani on umbes kümme sammu.

луыны + subst. postp. <i>дорысен</i> (delat.)	<i>гид дорысен луоз</i>
+ subst. postp. <i>дорозь</i> (term.)	<i>корка дорозь луоз</i>

Таче интыосын чем дыръя йёспёртэм минаос луо: минаос бордысен турыи-куар пёлтій векчи ез кыскамын луэ, со езэз янгышен кыскыны шедьтійд ке, сюен валче пазьгиськод (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 93) Sellistes kohtades on tihti erilisi miine: miini juurest on rohtu mööda tõmmatud peenike traat, kui seda traati juhuslikult tõmmata, lendad koos saviga õhku.

луыны + subst. ines.	<i>интыосын луо</i>
кысканы + subst. postp. <i>бордысен</i> (delat.)	<i>минаос бордысен кыскамын</i>
+ subst. postp. <i>пёлтій</i> (prolat.)	<i>турыи-куар пёлтій кыскамын</i>
кыскыны + subst. akus.	<i>езэз кыскыны</i>
пазьгиськыны + subst. instr.	<i>сюен пазьгиськод</i>

- Вань, вань, - виль эшъёс, жугиськон бордысен тодматскыса, бератаз туж зеч тупазы (М. Коновалов, Гаян: 63) On, on – uued sõbrad, kes kohtasid teineteist kakluse ajal, said hiljem väga hästi läbi.

тодматскыны + subst. postp. *бордысен* (delat.) *жугиськон бордысен тодматскыса*
Лулпу арама дурысь огназ сылїсь лабрес кызьпу вадьсысен Вавил Пудем пала
кожиз (М. Петров, Шур со палан: 48) *Lepasalu kõrval seisva üksiku harulise kase*
juurest keeras Vavil Pudemi peale.

кожыны + subst. postp. *вадьсысен* (delat.) *кызьпу вадьсысен кожиз*
+ subst. postp. *пала* (ill.) *Пудем пала кожиз*

Крепость йылысен, котыр ласянь ворекьясь тыльёсыз адзыса, солэн синмыз
сырмань кутскиз (М. Коновалов, Гаян: 101) *Nähes kindluse tipust ümberringi*
säravaid tulesid, hakkas tal silme ees virvendama.

адзыны + adj. postp. *ласянь* *котыр ласянь адзыса*
кутскыны + subst. postp. *йылысен* (delat.) *крепость йылысен кутскиз*

Крепость паласен но дугдылытэк ыбыло (М. Коновалов, Гаян: 85) *Ka kindluse*
poolt tulistatakse vahetpidamatult.

ыбыны + subst. postp. *паласен* (delat.) *Крепость паласен ыбыло*

Нюлэсэн огжужда ке но, нокуд паласен уг адзиськы (П. Поздеев, Кырзан
кылдытүсьлэн книгаосыз, Кенеш: 88) Ehkki metsaga ühel kõrgusel olles ei näe
ühelegi poole.

адзыны + pron. postp. *паласен* (delat.) *нокуд паласен уг адзиськы*

Та дырысен соос өз ни люкиськылэ (М. Коновалов, Гаян: 27) *Sellest ajast nad lahku*
ei läinud.

люкиськыны + pron. postp. *дырысен* (delat.) *та дырысен өз люкиськылэ*

Со пичи дырысен отын курадзылїз (М. Коновалов, Гаян: 24) *Lapsepõlvest saadik ta*
kannatas seal.

курадзыны + adj. postp. *дырысен* (delat.) *пичи дырысен курадзылїз*

Пичи дырысен валче улӓмы,

Люкиськонтэм луысал ке (Балтась пальёсысь шуныт төл, Кенеш: 75)

Elame koos lapsepõlvest saadik,

jääksime ka edasi lahutamatuks.

улыны + adj. postp. *дырысен* (delat.)

пичи дырысен улӓмы

Кемалась дырысен татын, туалала Балтась музейем вылын, тупаса улӓллям бигеръёс но удмуртъёс, поръёс но зучъёс (Балтась пальёсысь шуныт төл, Кенеш: 70) Ammuseest aegadest tänapäevases Baltaštši maal elasid sõbralikult koos tatarlased, udmurdid, marid ja venelased.

улыны + adj. postp. *дырысен* (delat.)

кемалась дырысен улӓллям

+ subst. postp. *вылын* (ines.)

музейем вылын улӓллям

Со дырысен 1982 арозь та юртын сельсоветлэн исполкомез ужаз (М. Соловьёв, Узырьёс но куанер кыльылӓзы, Кенеш: 55). Sellest ajast 1982. aastani töötas selles majas külanõukogu täitevkomitee.

ужаны + pron. postp. *дырысен* (delat.)

со дырысен ужаз

+ num. postp. *арозь* (term.)

1982 арозь ужаз

+ subst. ines.

юртын ужаз

Кудзэ тон службаысь берытскемед дырысен утчаськод (Н. Никифоров, Белекчи, Кенеш: 34) Keda sa sõjaväest tagasi tulles otsid.

утчаны + subst. postp. *дырысен* (delat.)

берытскемед дырысен утчаськод

+ pron. akus.

кудзэ утчаськод

Оло нош, азьвылгес но, нылъёс шоры лушкемен учкылыны кутскемед дырысен? (Н. Никифоров, Белекчи, Кенеш: 34) Või jällegi nagu varem, sellest ajast kui hakkasid salaja tüdrukute poole vaatama?

учкылыны + subst. postp. *дырысен* (delat.)

учкылыны кутскемед дырысен

+ subst. postp. *шоры* (ill.)

нылъёс шоры учкылыны

Со дырысен капкаез ворсало уни (Г. Парфёнов, „Дас одүг мынам нылпие!“ Кенеш: 26) Sellest ajast juba pannakse väravad kinni.

ворсаны + pron. postp <i>дырысен</i> (delat.)	<i>со дырысен ворсало</i>
+ subst. akus.	<i>капкаез ворсало</i>

Со дырысен оло тушмон,

Оло дэймон – өй дышы мон –

Пуньыр-пуньыр сьод ымнырын

Учке шорам дырын-дырын (Г. Чернова, Чиль чилектэм кадь, Кенеш: 4)

Sellest ajast on vaenlane

või koletis - pole harjunud temaga ma,

koleda punase näoga aeg-ajalt vaatab mind ta.

учкыны + pron. postp <i>дырысен</i> (delat.)	<i>со дырысен учке</i>
+ subst. instr.	<i>ымнырын учке</i>
+ (pron.) postp. <i>шорам</i> (ill.)	<i>учке шорам</i>

Со бёрсьы В. М. Ванюшевлэн писатель сярысь но быдэсакез та куать томъём издание пумысен азыкылэз печатламын (П. Поздеев, Кырзан кылдытүсьлэн книгаосыз, Кенеш: 87) Peale seda on trükitud V. M. Vanjuševi eessõna kirjanikust ja kogu kuuekõitelisest teosest.

печатланы + pron. postp <i>бёрсьы</i>	<i>со бёрсьы печатламын</i>
+ subst. postp <i>пумысен</i> (delat.)	<i>издание пумысен печатламын</i>
+ subst. postp <i>сярысь</i>	<i>писатель сярысь печатламын</i>

Кыллюкамъёсын но со пумысен туж ичи ивортэмын, валэктэмын (П. Поздеев, Кырзан кылдытүсьлэн книгаосыз, Кенеш: 84) Ja sellest on sõnastikes väga vähe informeeritud ja seletatud.

ивортыны, валэқтыны + subst. instr.	<i>кыллюкамъёсын ивортэмын,</i>
	<i>валэктэмын</i>

+ pron. postp *пумысен* (delat.) *со пумысен ивортэмын,*
валэктэмын

Та пумысен пыкылійсьёс но шедизы (Г. Романова, Дунне – юан пус, Кенеш: 81)
Selle asja kohta leidus ka etteheitjaid.

шедыны + pron. postp *пумысен* (delat.) *та пумысен шедизы*

- *Кыче кузьым пумысен куректійськод, эше?* (Л. Малых, Боко но Моко, Кенеш: 60)

- Millise kingituse pärast kurvastad, mu sõber?

куректыны + subst. postp *пумысен* (delat.) *кузьым пумысен куректійськод*

... мур малпаське лагерын улэм-вылэмез пумысен ... (Кари Саламаа, Ыстэм мурт мон, пось сюлэмо ... Кенеш: 51) ... mõtiskleb laagris elu-olu üle järele.

малпаськыны + subst. postp *пумысен* (delat.) *малпаське улэм-вылэмез пумысен*

Огпол мон солэсь та пумысен юано кариськи (А. Евсеева, „Тись-комась“, Кенеш: 48) Ükskord ma küsisin temalt selle kohta.

юаны + pron. abl. *солэсь юано кариськи*

+ pron. postp *пумысен* (delat.) *та пумысен юано кариськи*

Та пумысен зызыослэн йырзы мед висёз, нош мон кужмо аядми, та дуннеын мыным кема улоно ай (О. Четкарёв. Кырныж öрыд вера. Кенеш: 20) Selle asja üle valutagu pead nõrgad, mina olen tugev inimene, mul on selles ilmas veel kaua elada.

висьыны + pron. postp *пумысен* (delat.) *та пумысен висёз*

улыны + subst. ines. *дуннеын улоно*

+ pron. all. *мыным улоно*

Уката ик „Техно“ машина возён-тупатъянниен но Недвицкиен герзаськем йыружсьёс пумысен (О. Четкарёв, Кырныж öрыд вера, Кенеш: 18) Eriti seoses remonditöökojaga „Tehno“ ning Nedvitskiga seotud kuritegudest.

герзаськыны + subst. instr. *возён-тупатъянниен но*

Недвицкиен герзаськем

+ subst. postp *пумысен* (delat.) *герзаськем йыружъёс пумысен*

- *Лэсьтэмез лэсьтэмын ни, мар со пумысен кылэз шерод на, - Семён кыыныз катытэмак шонтйіз* (О. Четкарёв, Кырныж ёрыд вера, Кенеш: 14) „Mis tehtud, see tehtud, mis siin enam keelt peksta“ Iõi Semjon jõuetult käega.

шерыны + pron. postp *пумысен* (delat.) *со пумысен шерод на*

+ subst. akus. *кылэз шерод на*

шонтыны + subst. ines. *кыыныз шонтйіз*

Мынам гожтэт вуэм бере

Мон шорысен малпаськы (Балтась пальёсысь шуныт төл, Кенеш: 76)

Kui saad minu kirja, mõtle minule.

малпаськыны + pron. postp. *шорысен* (delat.) *мон шорысен малпаськы*

Шур дурысен нылмурт синъёссэ ватыса, викашъяса ик куриз: “Тала, Олексан, мынэсьтым ныл йырме” (Н. Никифоров, Адзымтэ суред, Кенеш: 43) Jõe kaldal palus neiu silmi peites ja nuuksudes: “Oleksan, võta mu süütus ...”

ватыны + subst. akus. *синъёссэ ватыса*

курыны + subst. postp. *дурысен* (delat.) *шур дурысен куриз*

таланы + subst. akus. *тала ныл йырме*

Сержант но Ивашкин азбарысь штабной машина доры дугдйзы, татысен часовой дорожь ог дасо вamyш луоз на (М. Петров, Вить кышкасьтэмъёс: 101-102) Seersant ja Ivaškin peatusid hoovil staabi auto kõrval, siit jäi tunnimeheni veel umbes kümme sammu.

дугдыны + subst. postp. *доры* (ill.) *машина доры дугдйзы*

луыны + subst. postp. *дорожь* (term.) *часовой дорожь луоз*

Собере отй ке мынймы, штаб дорожь асьмелы бакчаостй, кенерьёс вамен потаса мыноно луоз (М. Петров, Вить кышкасьтэмъёс: 98-99) Pärast kui sealt läheme, tuleb

meil staabini läbi aedade üle tara minna.

мыныны + subst. postp. *дорозь* (term.)

+ pron. all.

+subst. prol.

штаб дорозь мыноно

асьмелы мыноно

бакчаостий мыноно

потаны + subst. postp. *вамен* (ines.)

кенерьёс вамен потаса

Немецкой траншея дорозь ог дасо метр гинэ кылемын вал уни, уй инме ракета пуштүз (М. Петров, Вить кышкасьтэмьёс: 93) Sakslaste kaevikuni jäi juba kümme meetrit, kui taevasse tulistati rakett.

кылыны + subst. postp. *дорозь* (term.)

траншея дорозь кылемын

пуштыны + subst. ill.

инме пуштүз

Гаврюшинлэн гуртээ дорозь кык иськем гинэ кылиз (М. Петров, Уй чоже: 89) Gavrjušini külani jäi kõigest kaks kilomeetrit.

кылыны + subst. postp. *дорозь* (term.)

гуртээ дорозь кылиз

Пиос, нылъёс кырзаса Гироез бусы капка дорозь келязы (М. Петров, Выль улонэ: 20) Poisid ja tüdrukud laulsid koos Giroga karjavärvateni välja.

келяны + subst. akus.

Гироез келязы

+ subst. postp. *дорозь* (term.)

капка дорозь келязы

Озёрной шуон крепость дорозь көня ке иськем гинэ вал на (М. Коновалов, Гаян: 76) Kindluseni nimega Ozjornoi jäi vaid mõni kilomeeter.

луыны + subst. postp. *дорозь* (term.)

крепость дорозь вал

Мыныса-мыныса бугырьяськон жутэм калык дорозь көня ке иськем гинэ кылиз на (М. Коновалов, Гаян: 72) Ülestõusnud rahvani jäi minna mõni kilomeeter.

кылыны + subst. postp. *дорозь* (term.)

калык дорозь кылиз на

Чем писпуос пöлысь потэм бере, Оч шур дорозь көня ке вамыш гинэ кылемын на

вал, пиос кыр интые вуизы (М. Коновалов, Гаян: 65) *Otši jōeni jäi veel mõni samm, kui tihedate puude vahelt välja tulles jõudsid poisid lagedale.*

ПОТЫНЫ + subst. postp. *пōлысь* (elat.) *писпуос пōлысь потэм бере*

ВУЫНЫ + subst. ill. *кыр интые вуизы*

КЫЛЫНЫ + subst. postp. *дорозь* (term.) *Оч шур дорозь кылемын на*

Весь мыно, мыно – нюр был дорозь сюресэ вуттоз но – огнаме кельтыса ышоэ ...
(Г. Романова, Дунне – юан пус, Кенеш: 82) *Lähen ja lähen – tee viib mind soiste paikadeni – jätab siis mind üksi ja kaob.*

ВУТТЫНЫ + subst. postp. *дорозь* (term.) *нюр был дорозь вуттоз*

- *Өжыт гинэ уд сузиськы на сюрёсыд дорозь, я, эшио оскалты на, эшио!* (Л. Малых, Боко но Моко, Кенеш: 65) *Ainult pisut jääb sarvedeni puudu, hüva, veel proovi, veel.*

СУЗЫНЫ + subst. postp. *дорозь* (term.) *уд сузиськы на сюрёсыд дорозь*

Малаш Федя кунозэ бусы шорысь кызьпу дорозь келяса ветлüz (Н. Никифоров, Белекчи, Кенеш: 35) *Malaš Fedja käis külalist saatmas põllu juurest kaseni.*

КЕЛЯНЫ + subst. akus. *кунозэ келяса*

+ subst. postp. *шорысь* (elat.) *бусы шорысь келяса*

+ subst. postp. *дорозь* (term.) *кызьпу дорозь келяса*

Кылüz, лэся, монэ Кылчинэ, кин ке но кунултüz, юалляськыз, со аядми ик монэ
Ешкеевъёс дорозь Киясае келяз (Г. Парфёнов, „Дас одүг мынам нылпие!“ Кенеш: 25) *Nähtavasti kuulis mind Kõltšin (kaitseingel), keegi võttis käe alt kinni, küsitles mind ja sama inimene juhtis mind Ješkejeviteni Kijasasse.*

КЫЛЫНЫ + pron. akus. *кылüz монэ*

КЕЛЯНЫ + pron. akus. *монэ келяз*

+ subst. postp. *дорозь* (term.) *Ешкеевъёс дорозь келяз*

+ subst. ill. *Киясае келяз*

Уйшор берозь ньыль гуртээ ортчимы, дас куинь километр азыланским (М. Петров, Уй чоже: 89) Üle kesköö läbisime neli küla ja saime kolmteist kilomeetrit edasi.

ортчыны + subst. postp. *берозь* (term.) *уйшор берозь ортчимы*
+ subst. akus. *гуртээ ортчимы*
азыланскыны + subst. akus. *километр азыланским*

Лушкем вераськон уйшор берозь кыстүйськыз (М. Коновалов, Гаян: 66) Salajutt kestis üle kesköö.

кыстүйськыны + subst. postp. *берозь* (term.) *уйшор берозь кыстүйськыз*

Та дырозь юнматскыса мынйсь Гаянлэн, вистэм-вожтэм пычал гумыосыз адзыса, мылкыдыз сураськыз (М. Коновалов, Гаян: 62) Nähes püssiraudade tihedaid ridu, kohkus seni vaprana püsinud Gajan.

мыныны + pron. postp. *дырозь* (term.) *та дырозь мынйсь*
адзыны + subst. akus. *гумыосыз адзыса*

- *Малы сыче ивордэ та дырозь ватыса возид?* (Л. Малых, Боко но Моко, Кенеш: 69) Miks sa sellist uudist siiani endale hoidsid?

возыныны + pron. postp. *дырозь* (term.) *та дырозь ватыса возид*

Кылме мон сётүйсько: сюлмы

чалмон дырозь

нуо-ваё зэмзэ но туж кулэ гинэ

иворъёсты (Кари Саламаа. Ыстэм мурт мон, пось сюзэмо ... Кенеш: 52)

Luban: kuni süda

seisma jääb

niikaua toon ma ainult tõde ja

väga vajalikke uudiseid

сётыны + subst. akus. *кылме сётүйсько*

нуыны-вайыны + subst. postp. *дырозь* (term.) *чалмон дырозь нуо-ваё*
 + subst. akus. *нуо-ваё зэмзэ*
нуо-ваё кулэ гинэ

Нош мугорлэн жадемеz пичи но веськаса вуэмын өвёл, чукна пеймытэн кутскыса уйшор палозь ужаса, со копак төрнамын (М. Коновалов, Гаян: 67) *Aga keha roidumus ei andnud sugugi järele, varavalgest hilisõhtuni töötades see tursus päris üles.*

ужаны + subst. postp. *палозь* (term.) *уйшор палозь ужаса*

Черк дортй гурезь уллань кин ке жуужыт мурт ваське (М. Петров, Шур со палан: 49) *Kiriku juurest nõlva pidi alla tuleb keegi pikk mees.*

васькыны + subst. postp. *дортй* (prol.) *черк дортй ваське*
 + subst. postp. *уллань* (lat.) *гурезь уллань ваське*

Верка дыртытэк гурезь уллань ваське, ведраосыз куаратэк шонасько, пыдыз небыт луое вые (М. Петров, Вуж вуко: 39) *Verka laskub tasakesi mäest, panged hääletult kõikumamas, jalad vajuvad pehmesse liiva.*

васькыны + subst. postp. *уллань* (lat.) *гурезь уллань ваське*
вййыны + subst. ill. *луое вые*

Чупчи вылланы виль чугун сюрес выж дорын кык паровой молотъёс жуужытэсь юбоенызы инме йотыны турттыса сыло (М. Петров, Шур со палан: 64) *Tšuptšit mööda ülespoole uue raudteesilla juures seisavad kaks auruvasarat, püüdes oma kõrgete postidega pürgida taevasse.*

сылыны + subst. postp. *дорын* (ines.) *выж дорын сыло*
йотыны + subst. instr. *юбоенызы йотыны*
 + subst. ill. *инме йотыны*

Гурезь вылланы вистэм куара гу-у-у! шур пала ваське (М. Петров, Шур со палан: 64) *Mäe otsast kostab katkematu hääl gu-u-u! jõe poole.*

васькыны + subst. postp. *пала* (ill.) *шур пала ваське*

Шур шорын векчи тулкымъя толэзь югыт дыръя Чупчи вылланы выль чугун сюрес выж дорысь кырзам куара кылӱськиз (М. Петров, Шур со палан: 46) Ajal, kui hele kuuvalgus peegeldus vӓreluselt kesk jӓge, kostis Tšuptšilt ӱlespoole uuest raudteesillast mӓӓda laul.

кылӱськыны + subst. postp. *дорысь* (elat.) *выж дорысь кылӱськиз*

... *Вуж вуко пала учкыса, гурезь вылланы тубиз* (М.Петров, Вуж вуко: 37) Vaadates kӓrvale, vana veski poole, tӓusis ta ӱles mӓkke.

учкыны + subst. postp. *пала* (ill.) *вуко пала учкыса*

тубыны + subst. postp. *вылланы* (lat.) *гурезь вылланы тубиз*

Гурезь вылланы губырскыса Шадра Миклай чебер Олӓн нылыныз каллен вамышто (М. Петров, Выль улонӓ: 24) Kӱurakil, aeglaselt sammuvad mӓest ӱles Šadra Miklai ja tema ilus tӱtar Oljon.

вamyштыны + subst. postp. *вылланы* (lat.) *гурезь вылланы вамышто*
+ subst. instr. *нылыныз вамышто*

Поезд, кый кадъ позырӓськыса, зукыртыса гурезь вылланы тубе (М. Петров, Выль улонӓ: 20) Maona vӓäneldes liikus rong kriginal mӓest ӱles.

тубыны + subst. postp. *вылланы* (lat.) *гурезь вылланы тубе*

Нюлӓскы бертыкузы, гурезь вылланы чошатскыса тубыло (М. Коновалов, Гаян: 39.40) Naastes metsa, tӓusevad nad vӓidu mӓkke.

бертыны + subst. ill. *нюлӓскы бертыкузы*

тубыны + subst. postp. *вылланы* (lat.) *гурезь вылланы тубыло*

☺ - keelte verbireksioonid on sarnased

☹ - raske leida vastet teises keeles

☹ - keelte verbireksioonid on erinevad

Lihtverbidega laused

1. Kannatama

eeesti keeles: gen. + pärast / gen. + tõttu ☹

udmurdi keeles: nom. + понна

I. Õiged variandid:

a) oodatud variant: Ma ei taha, et sa pead minu pärast (3) / minu tõttu (0) kannatama.

b) muud sobivad variandid: mind (15), mu pärast (1)

c) muud ebasobivad variandid:

II. Valed variandid: minu (2), minust (1)

2. Kartma

ee. k.: part. ☹

udm. k.: ablat.

I. a) Kas sa kardad koeri (8)?

b) koerasid (3), koera (2)

c) koeru (2)

II.:

3. Keelama

ee. k.: adess. ; da-inf. ☹; ☹

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Arst keelas haigel (6) voodist tõusta (12).

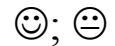
b)

c)

II.: haigele (4), haiget (4); tõusma (1)

4. *Kiitma*

ee. k.: part.; gen. + eest

udm. k.: akus.; nom. + понна

I. a) Professor kiidab üliõpilasi (11) hea töö eest (10).

b) üliõpilaste head tööd (3), üliõpilaste häid töid (1)

c)

II.: üliõpilased (1); hea töö pärast (1), hea tööga (1)

5. *Kirjutama*

ee. k.: elat.

udm. k.: nom. + сярысь

I. a) See kirjanik kirjutab armastusest (13).

b)

c)

II.: armastust (2)

6. *Kuluma*

ee. k.: allat. / gen. + peale / transl.

udm. k.: allat.

I. a) Kogu raha kulus remondile (5) / remondi peale (6) / remondiks (5).

b) remondi jaoks (2), remondi tegemisele (1)

c)

II.: remontisse (1), remontti (1)

7. *Kulutama*

ee. k.: allat. / gen. + peale

udm. k.: allat.

I. a) Toomas kulutab liiga palju raha õllele (3) / õlle peale (5).

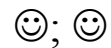
b)

c) õlule (6), õlu peale (2), õlu ostmiseks (1)

II.: õluks (2), õllu (1), õlu jaoks (1), õlusse (1)

8. *Kuulutama*

ee. k.: part.; allat.

udm. k.: akus.; allat.

I. a) Tiiu kuulutas uudist (9) kõigile (7) / kõikidele (3).

b) uudises kõigest (1)

c) kõikile (2), kõikidele (1)

II.: uudise (3), uudisest (1), uudise kõikjal (1)

9. *Kõlbama*

ee. k.: transl.

udm. k.: inf.

I. a) See seep kõlbab pesemiseks (10) küll.

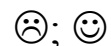
b) pesemise jaoks (1)

c)

II.: pesemisele (2), pesemist (2)

10. *Rääkima*

ee. k.: elat.; allat.

udm. k.: nom. + сярысь / akus.; allat.

I. a) Ära sellest (7) kellelegi (9) räägi!

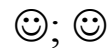
b) seda (8)

c) kellegile (3), kellegelle (1)

II.: kedagi (2)

11. Käituma

ee. k.: komit.; adv.

udm. k.: instrum.; adv.

I.a) Käitusin lastega (12) sõbralikult (14).

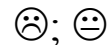
b)

c) lapsedega (1)

II.: lastesse (1)

12. Käskima

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Ema käskis lastel (5) tuba koristada (10).

b) lapsi (4)

c) lapsedel (1)

II.: lastele (5); koristama (5)

13. Külastama

ee. k.: part.

udm. k.: akus.

I. a) Külastasin oma sõpra (11).

b) sõpru (2)

c)

II.: sõbra (2)

14. Küsima

ee. k.: gen. + järele / part.

udm. k.: nom. + сярысь

I. a) Üks mees küsis sinu järele (1) / sind (7).

b) sinu kohta (5)

c) sinu käest (3), sinult (1)

II.: sinust (7)

15. Laenama

ee. k.: O (gen.) + transl. ☹️

udm. k.: O (nom.) + inf. / nom. + понна

I. a) Laenasin raha raamatu ostmiseks (14).

b)

c)

II.: raamatu ostmisele (1)

16. Liituma

ee. k.: allat. ☹️

udm. k.: nom. + борды

I. a) Tunnus liitub sõnatüvele (6).

b) sõnatüvega (1)

c) sõnatüviga (3), sõnatüvile (1), sõnatübile (1)

II.: sõnatüvi juurde (1), sõnatüve juurde (1), sõnatüvist (1)

17. Lootma

ee. k.: allat. / gen. + peale ☺️

udm. k.: allat.

I. a) Kas ma võin sinule (4) / sinu peale (9) loota?

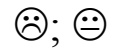
b) sulle (1)

c)

II.: sind (3), sinusse (2), sul (1)

18. *Lubama*

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Ema lubas lapsel (7) telerit vaadata (12).

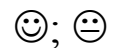
b)

c)

II.: lapsele (4), last (2), lapse (1), lapsi (1); vaatama (3)

19. *Lööma*

ee. k.: komit.; vastu + part.

udm. k.: instrum.; nom. + ВЪЛЭ

I. a) Mees lõi rusikaga vastu lauda (0).

b) rusikaga lauda (5), rusikaga laua peale (3), rusikaga laua vastu (2), rusikat laua vastu (1), rusika lauale (1)

c) rusikaga laudale (1)

II.:

20. *Mahtuma*

ee. k.: illat. / allat.

udm. k.: illat. / nom. + ВЪЛЭ

I. a) Raamat ei mahtunud kohvrisse (15) / riiulile (6).

b) riiuli peale (4)

c) riiole (1), riiulile (1)

II.: riiuli (2), riiulil (1)

21. *Maksuma*

ee. k.: iness. / komit.

udm. k.: instrum.

I. a) Kas siin saab dollarites (4) / dollaritega (8) maksta?

b)

c) dollarides (1),dollariga (1), dollaridega (3)

II.: dollareid (1), dollaritena (1)

22. Maksma

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: nom. + понна

I. a) Kui palju sa selle kleidi eest (13) maksid?

b)

c)

II.: sellele kleidele (1)

23. Muretsema

ee. k.: gen. + pärast

udm. k.: nom. + понна

I. a) Minu pärast (6) ei ole vaja muretseda.

b) mu pärast (1), mul (3)

c)

II.: minust (4), mind (1)

24. Mõtlema

ee. k.: gen. + peale / elat.

udm. k.: nom. + сярысь

I. a) Mõtlesin oma laste peale (3) / lastest (9).

b) lapse peale (1), lapsest (1)

c) lapsedest (1)

II.: lapsi (2)

25. *Mängima*

ee. k.: part.

udm. k.: instrum.

I. a) Poisid mängivad meelsasti jalgpalli (15) ja tennist (13).

b)

c)

II.: tennis (1), tennisi (1)

26. *Naerma*

ee. k.: gen. + üle

udm. k.: akus.

I. a) Miks sa minu üle (7) naerad?

b) mu üle (1), mind (3)

c)

II.: minu peale (3), minu peal (1)

27. *Olema*

ee. k.: nom. / transl.

udm. k.: nom. + лубыса

I. a) Isa on koolis õpetaja (8) / õpetajaks (4).

b)

c)

II.: õpetajana (10)

28. *Ostma*

ee. k.: elat.

udm. k.: elat.

I. a) Ostsin poest (12) raamatu.

b)

c) pooest (1)

II.: poodi (1), poodis (1)

29. *Pakkima*

ee. k.: illat.

udm. k.: illat.

I. a) Pakkige ostud paberisse (10) / karpi (7)!

b) paberi sisse (2)

c) karbisse (5), karppi (1)

II.: paberi (1), paberile (1), paberit (1); karbile (1), karbi (1)

30. *Pakkuma*

ee. k.: allat.; part.

udm. k.: allat.; nom.

I. a) Pakkusin külalisele (13) kohvi (15).

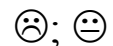
b) külalistele (2)

c)

II.:

31. *Paluma*

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: akus.; inf.

I. a) Arst palus patsiendil (7) istet võtta (11).

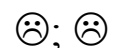
b) patsienti (4)

c)

II.: patsiendile (2), patsientile (2); võtma (4)

32. *Paluma*

ee. k.: ablat.; part.

udm. k.: elat.; nom.

I. a) Kas ma tohin sinult (5) üht teenet (3) paluda?

b) ühte teenet (1)

c) ühe teene (8)

II.: sind (5), sulle (2), sinust (1), sul (1), sinul (1); ühe teise (1), ühte teest (1), ühest teenusest (1)

33. Peatuma

ee. k.: transl.

udm. k.: allat.

I. a) Buss peatus viieks minutiks (13).

b)

c)

II.: viie minutiga (1), on viie minutit tee (1)

34. Pidama

ee. k.: part.; transl.

udm. k.: akus.; instrum.

I. a) Pidasin sind (14) oma sõbraks (10).

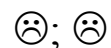
b)

c) sõpraks (1)

II.: sinu (1); sõbrana (2), sõbrale (1)

35. Piisama

ee. k.: elat. / part.; transl.

udm. k.: nom.; inf.

I. a) Rahast (6) / raha (12) piisas ainult ühe jäätise ostmiseks (13).

b)

c)

II.: selle raha (1); ostmise (1), ostmisele (1)

36. *Põgenema*

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: ablat.

I. a) Hunt põgenes jahimehe eest (2).

b) jahimehe käest (3), jahimeeste eest (1)

c)

II.: jahimehest (4), jahimehelt (6)

37. *Pääsema*

ee. k.: gen. + käest

udm. k.: ablat.

I. a) Jänes pääses hundi käest (3).

b) hundi eest (2)

c)

II.: hundilt (6), hundist (2), huntist (1), hunti (1)

38. *Pöörduma*

ee. k.: gen. + poole

udm. k.: nom. + доры

I. a) Haiguse puhul pöörduge arsti poole (12)!

b) arsti juurde (3)

c)

II.:

39. *Ruttama*

ee. k.: illat. / allat.

udm. k.: illat. / nom. + дуре

I. a) Ruttasin koju (14) / tööle (11).

b)

c) tööle (1)

II.: kodust (2); töölt (2), töö pärast (1), tööst (1), tööni (1)

40. Rõõmustama

ee. k.: gen. + üle

udm. k.: nom. + понна / allat.

I. a) Liisa rõõmustas kingituse üle (6).

b)

c)

II.: kingitusele (7), kingitusest (2)

41. Saama

ee. k.: transl.

udm. k.: nom.

I. a) Lea sai õpetajaks (13).

b)

c)

II.: õpetajana (2)

42. Sarnanema

ee. k.: gen. + poolest / ablat.

udm. k.: adverb.

I. a) Tüdrukud sarnanesid välimuse poolest (2) / välimusest (4).

b)

c)

II.: välimusega (7), välimuses (4), välimuse poolt (1), välimuse järgi (1), välimust (1), välimusest (1)

43. *Solvuma*

ee. k.: gen. + peale

udm. k.: nom. + **ВЫЛЭ** / allat.

I. a) Mari solvus Anne peale (7) / Anne sõnade peale (7).

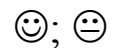
b)

c)

II.: Annele (6), Annest (1), Annet (1); Anne sõnadele (6), Anne sõnu (1), Anne sõnade eest (1)

44. *Teatama*

ee. k.: allat.; elat.

udm. k.: allat.; nom. + **сярысь**

I. a) Teatasin emale (8) oma plaanidest (11).

b) plaanid (1)

c) plaane (2)

II.: ema (5), emal (1), emad (1); plaanidega (1)

45. *Tervitama*

ee. k.: part.

udm. k.: akus.

I. a) Üliõpilased tervitasid professorit (9).

b)

c) professori (5)

II.: professoriga (1)

46. *Tulema*

ee. k.: -mast (elat.)

udm. k.: elat.

I. a) Tulin just söömast (10).

b) sööma (4)

c)

II.: söömas (1)

47. Tulema

ee. k.: transl.

udm. k.: inf.

I. a) Anu tuli meile lapsehoidjaks (8).

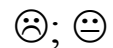
b)

c)

II.: lapsehoidjana (7)

48. Tulema

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Meil (11) tuleb hästi õppida (9).

b)

c)

II.: meile (3); õppima (5)

49. Tutvuma

ee. k.: komit.

udm. k.: instrum.

I. a) Tutvusin uue õpetajaga (15).

b)

c)

II.:

50. Tõusma

ee. k.: elat.

udm. k.: nom. + съӧрысь

I. a) Külalised tõusid lauast (8).

b) laua tagant (3), laua juurest (1)

c)

II.: laua eest (3)

51. Tänamata

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: nom. + понна

I. a) Liisa tänas kingituse eest (15).

b)

c)

II.:

52. Töötama

ee. k.: essiiv

udm. k.: nom. + лудыса

I. a) Lea töötab tõlkijana (15).

b)

c)

II.:

53. Tüdinema

ee. k.: elat.

udm. k.: ablat.

I. a) Rein tüdines raamatust (10) kiiresti.

b)

c)

II.: raamatu (3), raamatut (1), raamatuga (1)

54. Usaldama

ee. k.: part.

udm. k.: nom. + ВЫЛЭ

I. a) Sa võid mind (14) usaldada.

b)

c)

II.: minulle (1)

55. Uskuma

ee. k.: part.

udm. k.: allat.

I. a) Ma usun sind (13).

b) sinusse (2)

c)

II.: sulle (1)

56. Vahetama

ee. k.: transl.

udm. k.: allat. / instrum.

I. a) Vaheta kroon sentideks (3).

b)

c) sendideks (6), senteks (1), sendide vastu (1)

II.: sentidele (1), sendidele (1), sentitele (1), sendidega (1)

57. Vajama

ee. k.: part.

udm. k.: nom.

I. a) Ma vajan suuremat sõnaraamatut (11).

b)

c) suuremat sõnaraamatud (2)

II.: suurema sõnaraamatu (1), suurem sõnaraamat (1)

58. *Valdama*

ee. k.: part.

udm. k.: akus.

I. a) Mis keeli (13) sa valdad?

b)

c) keelesid (1)

II.: keeled (1)

59. *Valetama*

ee. k.: allat.

udm. k.: akus.

I. a) Poiss valetas emale (13).

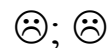
b)

c)

II.: ema (2)

60. *Vedama*

ee. k.: adess.; iness.

udm. k.: allat.; instrum.

I. a) Reinul (6) ei vea kaardimängus (11) kunagi.

b)

c) Reinil (4)

II.: Rein (3), Reinile (2); kaardimängul (2), kaardimängut (1), kaardimängu (1)

61. Võitma

ee. k.: iness.

udm. k.: instrum.

I. a) Vend võidab mind males (10) alati.

b)

c)

II.: malet (2), malega (1), malt (1), malel (1)

62. Värvima

ee. k.: transl.

udm. k.: instrum.

I. a) Peeter värvis juuksed punaseks (13).

b)

c) punasteks (1)

II.: punast (1)

63. Väsimä

ee. k.: -mast (elat.)

udm. k.: inf.

I. a) Olen väsinud sulle seda kordamast (2).

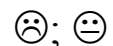
b)

c)

II.: kordama (5), korrata (5), kordada (1), kordamas (1), kordamisest (1)

64. Õnnestuma

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Jänesel (8) õnnestus põgeneda (12).

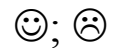
b)

c) jänesil (2)

II.: jänesele (3), jänes (2); põgenema (3)

65. Õnnitlema

ee. k.: part.; gen. + puhul

udm. k.: akus.; instrum.

I. a) Õnnitlesime Toomast (10) sünnipäeva puhul (11).

b)

c) Toomasit (1); sünnipäev puhul (1)

II.: Toomase (2), Toomasi (2), Toomasele (1); sünnipäevaks (2), sünnipäevaga (1)

66. Õppima

ee. k.: transl.

udm. k.: allat.

I. a) Rein õppis ülikoolis arstiks (14).

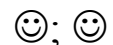
b)

c)

II.: arstina (1)

67. Ähvardama

ee. k.: part.; komit.

udm. k.: akus.; instrum.

I. a) Kurjategija ähvardas mind (14) noaga (14).

b)

c) nooga (1)

II.: mulle (1)

Ühend- ja väljendverbidega laused

1. Alla kirjutama

ee. k.: allat.

udm. k.: nom. + улэ

I. a) Kas sa kirjutasid dokumendile (4) alla?

b) dokumendi (8)

c) dokumentide (1)

II.: dokumenti (2)

2. Hiljaks jääma

ee. k.: allat.

udm. k.: illat.

I. a) Toomas jäi loengule (10) hiljaks.

b) loengusse (1)

c)

II.: loengust (3), loengu (1)

3. Hoolt kandma

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: nom. + сярысь

I. a) Pean oma pere eest (7) hoolt kandma.

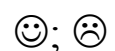
b)

c)

II.: perest (3), perelt (2), pere (2), pere järele (1)

4. Kokku leppima

ee. k.: komit.; iness.

udm. k.: instrum.; adv. + inf.

I. a) Leppisime sõbraga (15) homses kohtumises (0) kokku.

b)

c)

II.: homsest kohtumisest (5), homse kohtumisest (3), homme kohtuma (1), homme kohtumisest (1), homse kohtumiseks (1), homseks kohtumisest (1), homme kohtumiseks (1), homsele kohtumisele (1), homseks kohtumisele (1)

5. *Kuulda võtma*

ee. k.: part.

udm. k.: akus.

I. a) Miks sa mu nõuannet (10) kuulda ei võtnud?

b) nõuandeid (1)

c)

II.: nõuande (3), nõuandele (1)

6. *Lahku minema*

ee. k.: elat.

udm. k.: ablat.

I. a) Minu arvamus läks teiste arvamusest (3) täiesti lahku.

b) arvamustest (1)

c)

II.: arvamustega (5), arvamusega (4), arvamus (1), arvamustele (1)

7. *Läbi astuma*

ee. k.: gen. + juurest / gen. + poolt

udm. k.: nom. + доры

I. a) Astusin sõbra juurest (2) / sõbra poolt (2) läbi.

b)

c)

II.: sõbra (4), sõbraga (4), sõbrale (3), sõbra juures (2), sõbra juurde (1)

8. *Maha jääma*

ee. k.: elat. ☹

udm. k.: ablat.

I. a) Jäin rongist (15) maha.

b)

c)

II.:

9. *Muret tegema*

ee. k.: allat. ☹

udm. k.: akus.

I. a) Mis sulle (11) muret teeb?

b) sinule (1)

c)

II.: sind (3)

10. *Mööda minema*

ee. k.: elat. ☹

udm. k.: nom. + вӧзтӧ

I. a) Läksime uest pangast (3) mööda.

b)

c) uuest pangist (1)

II.: uue panga (5), uut panka (2), uue panki (2), uue pangi (2)

11. *Nõu pidama*

ee. k.: gen. + üle ☹

udm. k.: nom. + сярысь

I. a) Peaksime tuleviku üle (1) natuke nõu pidama.

b) tuleviku suhtes (1)

c)

II.: tulevikust (5), tulevikus (4), tulevikule (1), tuleviku kohta (1), tulevikuks (1),
tuleviku (1)

12. Otsa vaatama

ee. k.: allat. ☹

udm. k.: nom. + шоры

I. a) Poiss vaatas tüdrukule (7) otsa.

b)

c) tüdrukulle (1)

II.: tüdruku (3), tüdrukut (2), tüdruku poole (1), tüdrukust (1)

13. Osa võtma

ee. k.: elat. ☹

udm. k.: iness.

I. a) Võtame osa spordivõistlustest (8).

b)

c)

II.: spordivõistlustes (3), spordivõistlustel (3), spordivõistlusi (1)

14. Puudust tundma

ee. k.: elat. ☹

udm. k.: ablat.

I. a) Tunnen sinust (11) puudust.

b)

c)

II.: sinu üle (1), sinu (1), sinul (1), sind (1)

15. Sisse astuma

ee. k.: illat.

udm. k.: illat.

I. a) Astusin uude poodi (3) sisse.

b)

c) uude poode (1)

II.: uue poodi (5), uue poe (3), uue poee (3)

16. Taga ajama

ee. k.: part.

udm. k.: nom. + съӧры

I. a) Koerad ajasid jänest (7) taga.

b)

c)

II.: jänese (8)

17. Vastu vaidlema

ee. k.: allat.

udm. k.: instrum.

I. a) Poiss vaidles emale (8) vastu.

b)

c)

II.: ema (6), emaga (1)

Tõlkelaused

1. Abielluma

ee. k.: komit.

udm. k.: instrum.

I. a) Mart abiellus Tiiuga (12).

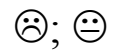
b) Mart ja Tiiu abiellusid (1).

c) Tiiaga (2)

II.:

2. *Aitama*

ee. k.: adess.; da-inf.

udm. k.: allat.; inf.

I. a) Lapsed aitavad emal (6) tube koristada (8).

b) ema (4)

c)

II.: emale (4); koristama (6)

3. *Armuma*

ee. k.: illat.

udm. k.: allat.

I. a) Juhan armus Marisse (10).

b)

c) marisse (1)

II.: Marile (2), Marit (1), Marri (1)

4. *Eksima*

ee. k.: iness.

udm. k.: instrum.

I. a) Ma eksisin sinus (7).

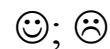
b)

c)

II.: sind (2), sinust (2), sinuga (1), sinu järele (1), sinusse (1)

5. *Esitlema*

ee. k.: part.; allat.

udm. k.: akus.; instrum.

I. a) Mari esitles Jürit (9) oma vanematele (13).

b) Jüri (5)

c) Jürid (1); vanematele (1)

II.: vanematega (1)

6. *Harrastama*

ee. k.: part.

udm. k.: instrum.

I. a) Mart harrastab sporti (4).

b)

c)

II.: spordiga (8), Marti harrastab sport (1), spordi (2)

7. *Hoiduma*

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: ablat.

I. a) Hoidu rongi eest (9).

b)

c)

II.: rongist (5), rongit (1)

8. *Hoolitsema*

ee. k.: gen. + eest

udm. k.: akus.

I. a) Ema hoolitses laste eest (10) hästi.

b)

c)

II.: lapsi (2), lastest (1), lapse järele (1), lapsede peale (1)

9. *Huvitama*

ee. k.: elat.

udm. k.: instrum.

I. a) Mart huvitub spordist (5).

b) Marti huvitab sport (1).

c)

II.: spordiga (7), sport (1)

10. *Irvitama*

ee. k.: gen. + üle

udm. k.: akus.

I. a) Ära irvita minu üle (8).

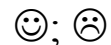
b) mu üle (2)

c)

II.: mind (5)

11. *Jutustama*

ee. k.: allat.; elat.

udm. k.: allat.; nom. + сярысь

I. a) Vanaema jutustas lapselastele (13) vanast ajast (3).

b) vana aja kohta (2), vanadest aegadest (3)

c) lastelapsele (1), lapsedele (1); vana ajast (4), vana aegadest (2), vanast ajadest (1)

II.:

12. *Jõudma*

ee. k.: term.

udm. k.: nom. + доры

I. a) Järjekord jõudis Liisani (7).

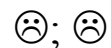
b)

c) Lisani (4)

II.: Liisa juurde (4), Liisale (1)

13. Jätkuma

ee. k.: elat. / part.; transl.

udm. k.: nom.; allat.

I. a) Kartulist (1) / kartulit (1) jätkus kogu talveks (11).

b) kartuleid (5)

c)

II.: kartul (7), kartulid (1); talvele (3), talve ajaks (1)

14. Jätma

ee. k.: O (gen.); illat. / allat.

udm. k.: O (nom.); illat. / nom. + ВЪЛТЭ

I. a) Jätsin mantli (9) garderoobi (5) / toolile (2).

b) tooli peale (9); riidehoidu (1)

c) mantlit (5); garderoobisse (5), garderoobi (1)

II.: mantel (1); garderoobis (2), riidehaidjas (1); tooli peal (3)

15. Jääma

ee. k.: transl.

udm. k.: allat.

I. a) Ma saan jääda ainult kaheks tunniks (11).

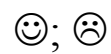
b) tunniks (2)

c) kahe tundiks (1), kahe tunniks (1)

II.:

16. Kaebama

ee. k.: allat.; part.

udm. k.: allat.; nom. + **ЫЛЭ**

I. a) Laps kaebas emale (14) väsimust (0).

b) väsimuse üle (7)

c)

II.: väsimuse peale (4), väsimuse pärast (2), väsimuse järele (1), väsimusele (1)

KÜSITLUSLEHT

- *Mis aastal tulite Eestisse?*

Pange palun sõna õigesse vormi või kasutage õiget post- või prepositsiooni

Lihtverbid

- Ma ei taha, et sa pead (mina) _____ / _____ kannatama.
- Kas sa kardad (koerad) _____ ?
- Arst keelas (haige) _____ voodist (tõusma/tõusta) _____.
- Professor kiidab (üliõpilased) _____ (hea töö) _____.
- See kirjanik kirjutab (armastus) _____.
- Kogu raha kulus (remont) _____ / _____.
- Toomas kulutab liiga palju raha (õlu) _____ / _____.
- Tiiu kuulutas (uudis) _____ (kõik) _____.
- See seep kõlbab (pesemine) _____ küll.
- Ära (see) _____ (keegi) _____ räägi!
- Käitusin (lapsed) _____ (sõbralik) _____.
- Ema käskis (lapsed) _____ tuba (koristama/koristada) _____.
- Külastasin oma (sõber) _____.
- Üks mees küsis (sina) _____ / _____.
- Laenasin raha (raamat) _____ (ostmine) _____.
- Tunnus liitub (sõnatüvi) _____.
- Kas ma võin (sina) _____ / _____ loota?
- Ema lubas (laps) _____ telerit (vaatama/vaadata) _____.
- Mees lõi (rusikas) _____ (laud) _____.
- Raamat ei mahtunud (kohver) _____ / (riiul) _____.
- Kas siin saab (dollarid) _____ / _____ maksta?
- Kui palju sa (see kleit) _____ maksid?
- (Mina) _____ ei ole vaja muretseda.
- Mõtlesin (oma lapsed) _____.
- Poisid mängivad meelsasti (jalgpall) _____ ja (tennis) _____.
- Miks sa (mina) _____ naerad?
- Isa on koolis (õpetaja) _____ / _____.
- Ostsin (pood) _____ raamatu.
- Pakkige ostud (paber) _____ / (karp) _____!
- Pakkusin (külaline) _____ (kohv) _____.
- Arst palus (patsient) _____ istet (võtma/võtta) _____.
- Kas ma tohin (sina) _____ (üks teene) _____ paluda?
- Buss peatus (viis) _____ (minut) _____.
- Pidasin (sina) _____ oma (sõber) _____.
- (Raha) _____ / _____ piisas ainult ühe jäätise (ostmine) _____.
- Hunt põgenes (jahimees) _____.
- Jänes pääses (hunt) _____.
- Haiguse puhul pöörduge (arst) _____!
- Ruttasin (kodu) _____ / (töö) _____.
- Liisa rõõmustas (kingitus) _____.
- Lea sai (õpetaja) _____.

42. Tüdrukud sarnanesid (välimus) _____ / _____.
43. Mari solvus (Anne) _____ / (Anne sõnad) _____.
44. Teatasin (ema) _____ oma (plaanid) _____.
45. Üliõpilased tervitasid (professor) _____.
46. Tulin just (sööma) _____.
47. Anu tuli meile (lapsehoidja) _____.
48. (Meie) _____ tuleb hästi (õppima/õppida) _____.
49. Tutvusin (uus õpetaja) _____.
50. Külalised tõusid (laud) _____.
51. Liisa tänas (kingitus) _____.
52. Lea töötab (tõlkija) _____.
53. Rein tüdines (raamat) _____ kiiresti.
54. Sa võid (mina) _____ usa ldada.
55. Ma usun (sina) _____.
56. Vaheta kroon (sendid) _____.
57. Ma vajan (suurem sõnaraamat) _____.
58. Mis (keeled) _____ sa valdad?
59. Poiss valetas (ema) _____.
60. (Rein) _____ ei vea (kaardimäng) _____ kunagi.
61. Vend võidab mind (male) _____ alati.
62. Peeter värvis juuksed (punane) _____.
63. Olen väsinud sulle seda (kordama) _____.
64. (Jänes) _____ õnnestus (põgenema/põgeneda) _____.
65. Önnitlesime (Toomas) _____ (sünnipäev) _____.
66. Rein õppis ülikoolis (arst) _____.
67. Kurjategija ähvardas (mina) _____ (nuga) _____.

Ühend- ja väljendverbid

1. Kas sa kirjutasid (dokument) _____ alla?
2. Toomas jäi (loeng) _____ hiljaks.
3. Pean oma (pere) _____ hoolt kandma.
4. Leppisime (sõber) _____ (homme kohtumine) _____ kokku.
5. Miks sa mu (nõuanne) _____ kuulda ei võtnud?
6. Minu arvamus läks teiste (arvamus) _____ täiesti lahku.
7. Astusin (sõber) _____ / _____ läbi.
8. Jäin (rong) _____ maha.
9. Mis (sina) _____ muret teeb?
10. Läksime (uus pank) _____ mööda.
11. Peaksime (tulevik) _____ natuke nõu pidama.
12. Poiss vaatas (tüdruk) _____ otsa.
13. Võtame osa (spordivõistlused) _____.
14. Tunnen (sina) _____ puudust.
15. Astusin (uus pood) _____ sisse.
16. Koerad ajasid (jänes) _____ taga.
17. Poiss vaidles (ema) _____ vastu.

Tõlkige palun laused eesti keelde

1. *Abielluma* Март Тийуен кышнояскыз.
2. *Aitama* Нылпиос анайзылы коркаез утялтыны юртто.
3. *Armuma* Юхан Марилы синмаскыз.
4. *Eksima* Мон тонэныд янгышай.
5. *Esitlema* Мари Юриез анай-атаеныз (*vanemad*) тодматүз.
6. *Harrastama* Март спортэн выре.
7. *Hoiduma* Чакласькы поездлэсь.
8. *Hoolitsema* Анай нылпиоссэ умой утиз.
9. *Huvituma* Март спортэн тунсыкьяське.
10. *Irvitama* Монэ серем эн кары.
11. *Jutustama* Пересьянай нылпиосызлэн нылпиосызлы (*lapselapsed*) вашкала дырьёс (*vana aeg*) сярысь мадьылүз.
12. *Jõudma* Очередь Лиза доры вуиз.
13. *Jätkuma* Картофка быдэс толлы (*talv*) тырмиз.
14. *Jätma* Мон пальтоме (*mantel*) гардеробе / пукон вылэ кельтү.
15. *Jääma* Мон кык часлы гинэ кылыны быгатүсько.
16. *Kaebama* Пинал анаезлы жадемез (*väsimus*) вылэ жожтүське.

Tabel 1

Eesti keele käänded

Kääne	Küsimus	Ainsus	Mitmus
Nimetav e. nominatiiv	Kes? Mis?	maja	majad
Omastav e. genitiiv	Kelle? Mille?	maja	majade
Osastav e. partitiiv	Keda? Mida?	maja	maju
Sisseütlev e. illatiiv	Kellesse? Millesse? Kuhu?	majja	majadesse
Seesütlev e. inessiiv	Kelles? Milles? Kus?	majas	majades
Seestütlev e. elatiiv	Kellest? Millest? Kust?	majast	majadest
Alaleütlev e. allatiiv	Kellele? Millele? Kuhu?	majale	majadele
Alalütlev e. adessiiv	Kellel? Millel? Kus?	majal	majadel
Alaltütlev e. ablatiiv	Kellelt? Millelt? Kust?	majalt	majadelt
Saav e. translatiiv	Kelleks? Milleks?	majaks	majadeks
Rajav e. terminatiiv	Kelleni? Milleni?	majani	majadeni
Olev e. essiiv	Kellena? Millena?	majana	majadena
Ilmaütlev e. abessiiv	Kelleta? Milleta?	majata	majadeta
Kaasaütlev e. komitatiiv	Kellega? Millega?	majaga	majadega

Udmurdi keele kääänded

Kääne	Lõpp	Küsimused
Ниман е. именительный	-	Кин? Ма? (мар?)
Адзон е. винительный	эз (ез), э	Кинэ? Мае?
Возьматон е. родительный	лэн	Кинлэн? Малэн?
Люкон е. разделительный	лэсь	Кинлэсь? Малэсь?
Сётон е. дательный	лы	Кинлы? Малы?
Кельтон е. лишительный	тэк	Кинтэк? Матэк?
Луонъя е. соответственный	я, ья, ъя	Кинъя? Мая?
Лэсьтон е. творительный	эн (ен) ын	Кинэн? Маин?
Интыян е. местный	ын (н)	Кытын?
Пырон е. входный	э, е, ы, -	Кытчы?
Потон е. исходный	ысь (сь)	Кытысь?
Кошкон е. отдалительный	ысен (сен)	Кытысен?
Ортчон е. переходный	этү (етү) тү	Кытү?
Вуон е. предельный	озь (ёзь)	Кытчыозь?
Лыктон е. направительный	лань	Кудлань?

Udmurdi keele käänded eestikeelsete vastetega

Kääne	Küsimused	Ainsus	Mitmus
Ниман e. nominatiiv	Кин? Ма? (мар?) Kes? Mis?	луд rõld	лудъёс rõllud
Адзон e. akusatiiv	Кинэ? Мае? Keda? Mida?	лудэз rõldu	лудъёс-ты (ыз) rõlde
Возьматон e. genitiiv	Кинлэн? Малэн? Kelle? Mille?	лудлэн rõllu	лудъёслэн rõldude
Люкон e. ablatiiv	Кинлэсь? Малэсь? Kellelt? Millet?	лудлэсь rõllult	лудъёслэсь rõldudelt
Сётон e. allatiiv	Кинлы? Малы? Kellele? Millele?	лудлы rõllule	лудъёслы rõldudele
Кельтон e. abessiiv	Кинтэк? Матэк? Kelleta? Milleta?	лудтэк rõlluta	лудъёстэк rõldudeta
Луонъя e. adverbiaal	Кинъя? Мая? Mis suhtes?	лудъя rõllu suhtes	лудъёсья rõldude suhtes
Лэсьтон e. instrumentaal	Кинэн? Маин? Kellega? Millega?	лудэн rõlluga	лудъёсын rõldudega
Интыян e. inessiiv	Кытын? Kelles? Milles?	лудын rõllus	лудъёсын rõldudes
Пырон e. illatiiv	Кытчы? Kellesse? Millesse?	лудэ rõllusse	лудъёсын rõldudesse
Потон e. elatiiv	Кытысь? Kellest? Millest?	лудысь rõllust	лудъёсысь rõldudest
Кошкон e. delatiiv	Кытысен? Kust kohast?	лудысен rõllult, põllust	лудъёсысен rõldudelt, põldudest
Ортчон e. prolatiiv	Кытү? Mida mööda?	лудэтү rõldu mööda	лудъёстү rõlde mööda
Вуон e. terminatiiv	Кытчыюзь? Kelleni? Milleni?	лудозь rõlluni	лудъёсозь rõldudeni
Лыктон e. latiiv	Кудлань? Mis suunas?	лудлань rõllu suunas	лудъёслань rõldude suunas

Tabel 4

Lisa 7

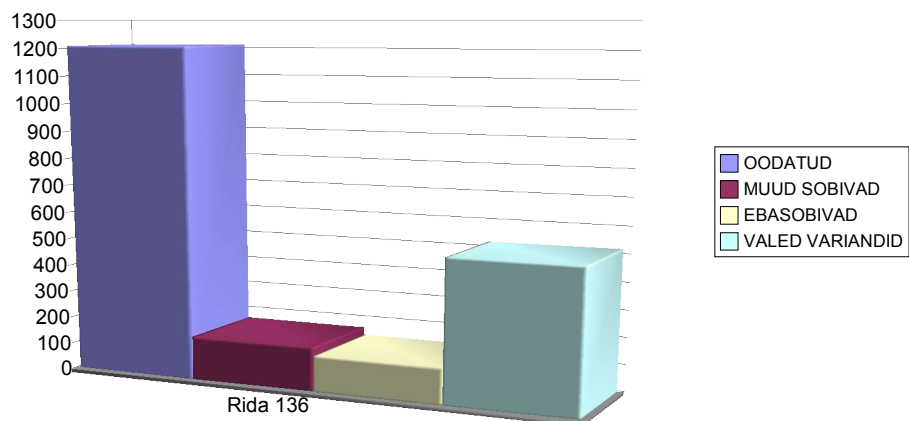
JRK.	ÕIGED VARIANDID			VALED VARIANDID
	OODATUD	MUUD SOBIVAD	EBASOBIVAD	
LIHTVERBIDEGA LAUSED				
1	3	16	0	3
2	8	5	2	0
3	6	0	0	8
	12	0	0	1
4	11	0	0	1
	10	4	0	2
5	13	0	0	2
6	11	3	0	2
7	8	0	9	5
8	9	1	0	4
	10	1	4	0
9	10	1	0	4
10	7	8	0	0
	9	0	4	2
11	13	0	1	1
	15	0	0	0
12	5	4	1	5
	10	0	0	5
13	11	2	0	2
14	8	5	4	7
15	14	0	0	1
16	6	1	5	3
17	13	1	0	6
18	7	0	0	8
	12	0	0	3
19	0	12	1	0
20	15	0	0	0
	6	4	2	4
21	12	0	5	2
22	13	0	0	1
23	6	4	0	4
24	9	2	1	2
25	15	0	0	2
	13	0	0	0
26	7	4	0	4
27	12	0	0	10
28	12	0	1	2
29	10	0	0	3
	7	2	6	2
30	13	2	0	0
	15	0	0	4
31	7	4	0	4

	11	0	0	4
32	5	0	0	10
	3	0	8	3
33	13	0	0	2
34	14	0	0	1
	10	0	1	3
35	18	0	0	1
	13	0	0	2
36	2	4	0	10
37	3	2	0	10
38	12	3	0	0
39	14	0	0	2
	11	0	1	5
40	6	0	0	9
41	13	0	0	2
42	6	0	0	15
43	14	0	0	16
44	8	0	0	7
	11	1	2	1
45	9	0	5	1
46	10	4	0	1
47	8	0	0	7
48	11	0	0	3
	9	0	0	5
49	15	0	0	0
50	8	4	0	3
51	15	0	0	0
52	15	0	0	0
53	10	0	0	5
54	14	0	0	1
55	13	2	0	1
56	3	0	9	5
57	11	0	2	2
58	13	0	1	1
59	13	0	0	2
60	6	0	4	5
	11	0	0	4
61	10	0	0	5
62	13	0	1	1
63	2	0	0	13
64	8	0	2	5
	12	0	0	3
65	10	0	1	5
	11	0	1	3
66	14	0	0	1
67	14	0	0	1
	14	0	1	0

<i>ÜHEND- JA VÄLJENDVERBIDE GA LAUSED</i>				
1	4	8	1	2
2	10	1	0	4
3	7	0	0	8
4	15	0	0	0
	0	0	0	15
5	10	1	0	5
6	3	1	5	6
7	4	0	0	14
8	15	0	8	0
9	11	1	0	3
10	3	0	1	11
11	1	1	0	13
12	7	0	1	7
13	8	0	0	7
14	11	0	0	4
15	3	0	1	11
16	7	0	0	8
17	8	0	0	7
<i>TÕLKELAUSED</i>				
1	12	1	2	0
2	7	4	0	4
	9	0	0	6
3	10	0	1	4
4	7	0	0	7
5	9	5	1	0
	13	0	1	1
6	4	0	0	11
7	9	0	0	6
8	10	0	0	5
9	5	1	0	8
10	8	2	0	5
11	13	0	1	1
	3	5	7	0
12	7	0	4	5
13	2	5	0	8
	11	0	0	4
14	9	0	5	1
	5	1	6	3
	2	9	0	3
15	11	2	2	0
16	14	0	0	0
	0	7	0	8
KOKKU	1209	161	132	520

Joonis 1

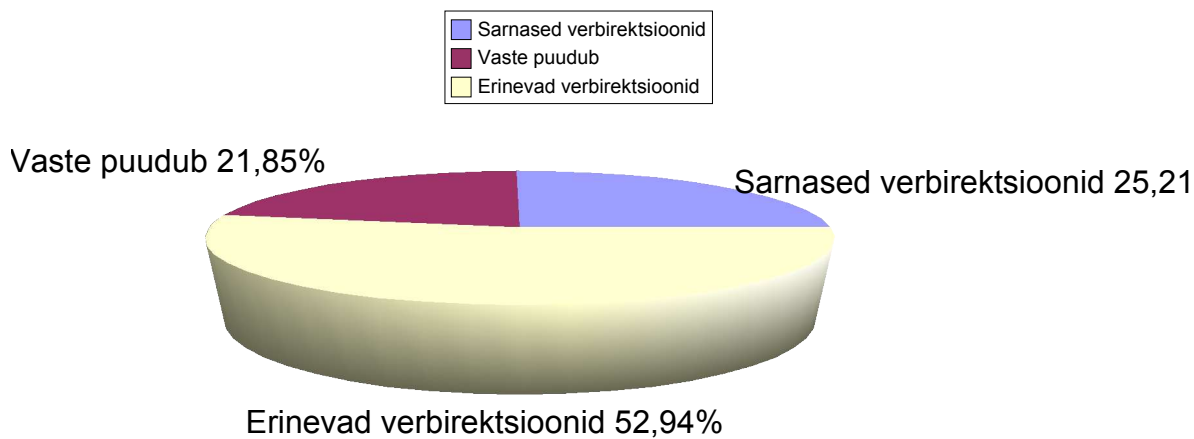
VARIANTIDE VÕRDLUK

Tabel 5

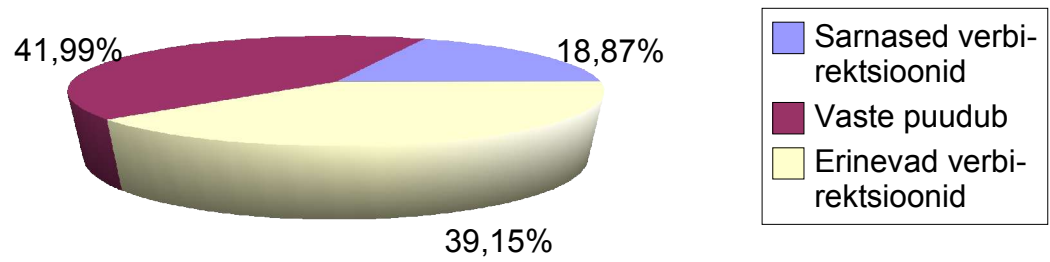
	Lausete arv	Vigade arv	Vigade-lausete suhe
Sarnased verbirektsioonid	30	70	2,33
Vaste puudub	26	135	5,19
Erinevad verbirektsioonid	63	305	4,84

Joonis 2

Joonis 3

Vigade-lausetete suhe

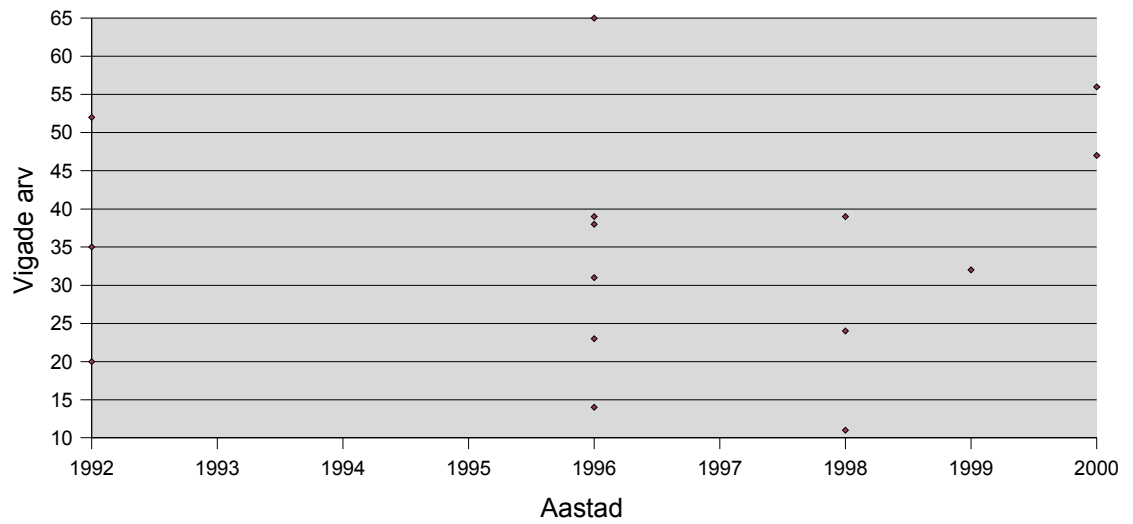

Tabel 6

AASTA	VIGADE ARV
1992	52
1992	20
1992	35
1996	23
1996	31
1996	65
1996	14
1996	39
1996	38
1998	39
1998	11
1998	24
1999	32
2000	56
2000	47

Joonis 4

Vigade arv sõltuvalt vastanute eestisse saabumise aastast

Lühendid

<i>ablat.</i>	-ablatiiv
<i>adess.</i>	-adessiiv
<i>adv.</i>	-adverb
<i>adverb.</i>	-adverbiaal
<i>allat.</i>	-allatiiv
<i>akus.</i>	-akusatiiv
<i>elat.</i>	-elatiiv
<i>gen.</i>	-genitiiv
<i>illat.</i>	-illatiiv
<i>iness.</i>	-inessiiv
<i>inf.</i>	-infinitiiv
<i>instrum.</i>	-instrumentaal
<i>komit.</i>	-komitatiiv
<i>nom.</i>	-nominatiiv
<i>O</i>	-objekt
<i>part.</i>	-partitiiv
<i>term.</i>	-terminatiiv
<i>transl.</i>	-translatiiv